

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

NİJERYA VE TÜRK BASININDA KADINA
YÖNELİK ŞİDDETİN TEMSİLİ

Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

Prof. Dr. A. Fulya ŞEN

Bilal Rabiü KOLO

ELAZIĞ - 2021

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

NİJERYA VE TÜRK BASININDA KADINA
YÖNELİK ŞİDDETİN TEMSİLİ

Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN

Prof. Dr. A. Fulya ŞEN

HAZIRLAYAN

Bilal Rabiü KOLO

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Murat SUNKAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Nijerya ve Türk Basınında Kadına Yönelik Şiddetin Temsili****Bilal Rabiü KOLO****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İletişim Bilimleri Anabilim Dalı****Elazığ - 2021, Sayfa: XII+124**

Gerek fiziksel gerekse psikolojik ya da sözel kadına yönelik şiddet artık küresel bir sorun haline gelmiştir. Şiddetin yaygınlaşmasına sebep olan etmenlere bakıldığında ataerkil tahakkümü içerisinde yetiştirilen cinsiyetçi söylemin başlıca neden olduğu görülmektedir. Bununla birlikte toplumsal, siyasi ve ekonomik yapıların en etkili aktörlerin erkekler olduğu görülürken, kadınların ikincilleştirildiği, eril şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Yazılı ve görsel medya ise şiddeti magazinleştirerek konunun önemini yok saymakta, sıradanlaştırarak meşrulaştırmaktadır. Dolayısıyla kadına şiddet meselesini söylem analizi çerçevesinde incelemek önemlidir.

Özellikle van Dijk'in söylem çözümlemesi yöntemiyle, Nijerya ve Türk basınında kadına şiddetin nasıl haberleştirildiği karşılaştırarak tüm boyutlarıyla ortaya koymak bu çalışmanın temel problemi oluşturmaktadır. Bu bağlamda Türk basınında görüşleri birbirinden farklı 4 gazete: Sözcü, Sabah, Hürriyet ve Bianet incelenirken, Nijerya basınından yine birbirden görüş olarak farklı olan Vanguard, This Day, Premium Times ve The Punch gazeteleri incelenmiştir. Söz konusu gazetelerin her birinden 2016 ila 2020 yılları arasında yer alan 5 haber toplam 40 tane haber incelenmiştir. İnceleme sonucu iki basının da kadına şiddet olayını ticaret haline getirerek sattığı görülmüştür. Türk basınında magazinsel anlatım tarzıyla tiraj hedeflenirken, Nijerya gazeteleri belli kitlesine edebi anlatım ağırlıklı haber metinleri sattığı tespit edilmiştir. İki taraftan da incelenen 8 gazeteler arasında kadına yönelik şiddet konusunda olumlu adımlar attan yalnızca 3 gazete olduğu tespit edilmiştir: Sözcü, Bianet ve Premium Times. Bu üç gazete kendi bünyelerinde ürettiği “karşıt

ideoloji” ile kadına şiddet konusunda ilerlerken, diğer gazetelerin iktidar ve egemen yapının belirlediği bir çizgi üzerinde yürüdüğü tespit edilmiştir.

Anahtar sözcük: Kadına yönelik şiddet, Eleştirel söylem analizi, van Dijk, ataerkil, tahakküm, temsil

ABSTRACT**Masters Thesis****THE REPRESENTATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE
TURKISH AND THE NIGERIAN PRESS****Bilal Rabiou KOLO****Firat University****Institute of Social Sciences****Department of Communication Sciences****Elazığ - 2021, Page: XII+124**

Violence against women, be it physical, psychological or verbal, has now become a global problem. Looking at the factors that cause the spread of violence, the sexist discourse cultivated within the patriarchal domination is discovered to be the main reason. While men are holding the most influential position in political, economic and social structures, women found themselves subordinated and exposed to masculine violence. On the other hand both press and visual media tend to tabloidize the issue which as a result diminishes its importance while making it more ordinary. Thus, analyzing the issue within the framework of discourse analysis is important.

Using van Dijk's Critical discourse, this research aims to discover how violence against women is reported in the press by doing a thorough comparison of the Turkish and the Nigerian press. In this context, 4 newspapers with different views in the Turkish press: Sözcü, Sabah, Hürriyet and Bianet were analysed. Likewise 4 other newspapers with different views from the Nigerian press: Vanguard, This Day, Premium Times and the Punch were analysed. Thus, 5 news articles from each of the mentioned newspapers between 2016 and 2020, a total of 40 news were analyzed. As a result, it was discovered that both the Turkish and Nigerian press has made the issue of violence against women a business. While Turkish press focuses on tabloid narrative, Nigerian press focus more on literary elegance to entertain certain group of people. Among the 8 newspapers analyzed from both sides, it was determined that only 3 newspapers took positive steps on the issue: Sözcü, Bianet and Premium Times. While these 3 papers followed

an "opposite ideology" they produced within their own structure, the others were walking on a line containing footprint of the dominant structure.

Keywords: Violence against women, discourse analysis, van Dijk, patriarchy, domination, representation

ÖNSÖZ

Bu tezi oluşturmamda emeği ve büyük katkısı olan saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Ayşe Fulya şEN'e ömür boyu yararlanacağım faydalı bilgilerden dolayı teşekkür ederken, anlayışından dolayı ayrıyeten şükranlamı arz etmek isterim. Bunun beraber beni hem okuma hem çalışma konusunda teşvik eden çok sevgili ailemin fertlerine şükranlarımı sunarım. Çalışmanın alana, memleketim olan Nijerya'ya ve Türkiye'ye katkı sağlamasını dilerim.

Elazığ, 2021

Bilal Rabiü KOLO

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLolar LİSTESİ	X
GÖRSELLER LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA ŞİDDETİ İDEOLOJİ, SÖYLEM VE MEDYA ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ	6
1.1. Kadına Şiddete İlişkin Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme	6
1.2. Şiddet Döngüsü	10
1.3. Toplumsal Cinsiyet	12
1.4. Medya ve Şiddet.....	18
1.5. Yazılı Basında Kadına Yönelik Şiddet Söylemi	22
1.6. Yazılı Basında Aşağılama ve Cinsiyetçi Söylem.....	25
1.7. Gazetelerde Söylemsel Manipülasyon	30
1.8. Habere İlişkin Feminist Eleştiriler	33
1.9. Söylem, İdeoloji ve Dil Çerçevesinde Kadına Şiddet.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	43
2.1. Araştırmanın Yöntemi.....	43
2.1.1. Makro Yapı	45
2.1.1.1. Tematik Yapı	46
2.1.1.1.2. Başlıklar	46
2.1.1.1.3. Haber Girişleri	46
2.1.1.1.4. Fotoğraflar	47

2.1.1.2. Şematik Yapı.....	47
2.1.1.2.1. Ana Olay Sunumu ve Sonuçlar.....	47
2.1.1.2.2. Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Yorumları.....	48
2.1.2. Mikro Yapı.....	49
2.1.2.1. Sentatik Çözümleme.....	49
2.1.2.2. Bölgesel Uyum.....	50
2.1.2.3. Sözcük Seçimleri.....	50
2.1.2.4. Haber Retoriği.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE NİJERYA BASININDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TEMSİLİ: BULGULAR VE ANALİZ.....	52
3.1. TÜRK BASININDAKİ HABERLERİN SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ.....	52
3.1.1. Makro Yapı.....	52
3.1.1.1. Tematik Yapı.....	52
3.1.1.1.1. Başlık.....	52
3.1.1.1.2. Haber Girişleri.....	56
3.1.1.1.3. Fotoğraflar.....	60
3.1.1.2. Şematik Yapı.....	61
3.1.1.2.1. Ana Olayın Sunumu ve Sonuçlar.....	61
3.1.1.2.2. Ardaan bilgisi ve bağlam bilgisi.....	64
3.1.1.2.2. Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Yorumları.....	66
3.1.2. Mikro Yapı.....	67
3.1.2.1. Sentaktik Çözümleme.....	67
3.1.2.2. Bölgesel Uyum.....	68
3.1.2.3. Sözcük Seçimleri.....	71
3.1.2.4. Haber Retoriği.....	73
3.2. NİJERYA BASININDAKİ HABERLERİN SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ.....	78
3.2.1. Nijerya Hakkında Genel Bilgi.....	78
3.2.2. Kuzey Nijerya'da Yazılı Basın.....	78
3.2.3. Güney Nijerya'da Yazılı Basın.....	79

3.2.4. Makro Yapı	80
3.2.4.1. Tematik Yapı.....	80
3.2.4.1.1. Başlıklar	80
3.2.4.1.2. Haber Girişleri	83
3.2.4.1.3. Fotoğraflar	89
3.2.4.2. Şematik Yapı.....	91
3.2.4.2.1. Ana Olayın Sunumu ve Sonuçlar.....	91
3.2.4.2.2. Ardaalan Bilgisi ve Bağlam Bilgisi	96
3.2.4.2.3. Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Yorumları.....	97
3.2.5. Mikro Yapı	99
3.2.5.1. Sentaktik Çözümleme	99
3.2.5.2. Bölgesel Uyum.....	100
3.2.5.3. Sözcük Seçimi.....	103
3.2.5.4. Haber Retoriği.....	105

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE NİJERYA BASININDAKİ KADINA YÖNELİK ŞİDDET

HABERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI..... 109

4.1. Makro Yapı	109
4.1.1. Tematik Yapı.....	109
4.1.2. Şematik Yapı.....	110
4.2. Mikro Yapı	110
4.2.1. Sentaktik Çözümleme	110
4.2.2. Bölgesel Uyum.....	111
4.2.3. Sözcük Seçimleri.....	111
4.2.4. Haber Retoriği.....	111

SONUÇ

KAYNAKÇA..... 117

ÖZ GEÇMİŞ

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türk Gazetelerinde Çıkan Fotoğraf Sayısı	60
Tablo 2. Nijerya Gazetelerinde Çıkan Fotoğraf Sayısı	89

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1. "150 kiloluk hippı Mary yürüdükçe sokakları titretiyor.",	26
Görsel 2. "Şahsiyet sahibi bir kadın olmak için 5 şart nedir?",	27
Görsel 3. "Otomobilde aşk yapan kız bakire çıkınca çok sevindi.",	28
Görsel 4. "Kadına şiddette son nokta"	29

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş milletler
CWEEN	: Christian women for excellence and empowerment in Nigeria (Nijerya'da mükemmellik ve güçlendirme için Hristiyan kadınlar)
FCT	: Federal capital territory (Federal başkent bölgesi)
FIDA	: International federation of women lawyers (Uluslararası kadın avukatlar federasyonu)
GBV	: Gender-based violence (cinsiyete dayalı şiddet)
GPI	: Global payment initiative (Küresel ödeme girişimi)
IDP	: Internally displaced persons (Ülke içinde yerinden edilmiş kişiler)
NBS	: National bureau of statistics (Ulusal İstatistik Bürosu)
NGO	: Non-governmental organization (sivil toplum örgütü)
SRHR	: Sexual and reproductive health rights (Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları)
STK	: Sivil toplum kuruluşu
WARIF	: Women at risk international foundation (risk altındaki kadınlar uluslararası vakfı)

GİRİŞ

Uyandırdığımız her yeni güne, kadın ya mağdur olduğu bir şiddetten dolayı haber sayfalarında ya da toplumun belirlediği değer yargıların dışına çıktığı için medyada yer almaktadır. Bu durum toplumda varlığını sürdüren egemen yapıları sorgulamayı zorunlu kılarken, basın etiğini yeniden tartışmaktadır (Tekeli, 2016). Bu açıdan bakıldığında medyada, özellikle yazılı basında kadına yönelik şiddetin nasıl temsil edildiği bu çalışmanın temel konusu oluşturmaktadır.

Bu çalışma, medyanın kadına yönelik şiddeti söylem ve ideolojik dinamiklerin birleşimiyle ortaya çıkan temsil biçimlerini, kadına yönelik şiddeti azaltmaktan ziyade daha da pekiştirdiği görüşünden hareket etmektedir. Gazetelerin toplumun her tabakasından, farklı hayat tecrübeye sahip bireylerden oluşan geniş okuyucu kitleye sahip olması büyük önem arz etmektedir. Bu çeşitlilik önemli olduğu kadar tehlikeli yönü de vardır. Şüphesiz medya hedef kitlesinin içerisinde ataerkil hegemonyasının doğruluğu savunanların sayısı çoktur. İleti zaten ataerkil bir dille üretildiği için ataerkil kültüre karşı olan kişilere de belli zaman sonra o kültürü aşılacaktır. Araştırmalara göre kitle iletişim görsel ve yazılı basına konu olan şiddet haberlerinin, şiddetin yaygınlaşmasına sebep olduğu hatta bunun ötesine giderek şiddeti meşrulaştırdığı ortaya koyulmuştur (Gökulu, 2010).

Kadın cinayetlerinin yazılı basında nasıl temsil edilip resmedildiği üzerine odaklanarak medya profesyonellerine düşen sorumluluğu irdelemek, şiddet olaylarının haberleştirilmesinde gazetecilik mesleki etiği ile toplumsal sorumluluk çizgisinin nerelerde çeliştiğini ortaya koyma açısından bu çalışma çok önemlidir.

Van Dijk'in söylem çözümlenmesi yönteminin kadına şiddet konusu üzerine nasıl uygulandığı, bu uygulama iki farklı ülke basınına yapılırsa vereceği sonucu ortaya koyarak literatüre yapacağı katkı açısından özgün ve gereklidir.

Medya araştırmaları içerisinde yer alan kuramsal yaklaşımlar haber, haberin doğası, oluşum ve kurgu süreci, etkileri ve etik gibi konulara farklı bakış açısı sergilemektedir. Genel olarak kadınların medyada temsil sorunu özelinde kadın şiddetinin yazılı basında yer alışı ve medya etiğini irdeleyen bu çalışma, kadınların haberlerde nasıl yer bulduğunu incelemek için haberlerin doğasına ve işlevine ilişkin

iletişim alanındaki kuramsal gelişmelerle kadının medyadaki sunumuna ilişkin bağlantı kurmanın yararlı olacağını dūřünülmüřtür (Tař, 2018).

Genel olarak şiddet haberleri gazetelerin üçüncü sayfalarında yer almakta, ancak zaman zaman bu haberlerin birinci sayfadan verildiği görölmektedir. Gazetecilerin şiddet haberlerini neden tercih ettiği sorusunu bir adım öteye götürsek, “kadına yönelik şiddet haberlerini gazetelerin üçüncü sayfasından birinci sayfaya terfi ettiren nedenler nelerdir?” şeklinde soru ortaya koymak mümkün. şiddetin büyüklüğü burada çok önemli rol oynamaktadır. Gazeteciler sıradan bir şiddet haberin okuyucuda fazla etki etmediğini belirtirken, silah, bıçak ya da farklı diğer öldürücü alet içeren olaylar daha fazla okuyucu ve izleyici kitlesi oluşturduğunu ifade etmektedir. Habere ilişkin fotoğraflar ise bu terfide önemli yer oynamaktadır. Buna göre şiddet haberine ilişkin bir fotoğrafta kan, ölüm, bıçak gibi unsurlar söz konusu ise bu direk birinci sayfadan girilecek bir haberdir. şiddetin varlığına ilişkin yalnızca yazılı veri yeterli olmadığı görölmektedir (Altun vd, 2013: 6). Dolayısıyla haber fotoğrafının varlığı ve ilgi çekiciliği önemlidir.

Medya temsil biçimiyle kadının aşağılanması, belli kalıp yargılar çerçevesinde değerlendirilmesi kadınların maruz kaldığı ikincil şiddet olarak değerlendirilebilir. Bunun sebebi ise ilk şiddeti kendi yakınlarından almalarıdır. Toplum kaynaklı yapılar ve medya tarafından gelen cinsiyetçi ve aşağılayıcı söylem yakınlarından gördükleri ilk şiddeti pekiştirmektedir. “İkincil mağduriyet” olarak tanımlanan bu şiddet türü kadına verdiği zarar açısından ilki kadar etkili bazen de daha sarsıcı olduğu söylemek mümkündür (Tekeli, 2016). Bu haksızlıktan dolayı özgüvensiz bırakılan kadınlar eril dilin söylemi ve kalıp yargılarına teslim olmaları ve o çerçevede hayatlarını düzenlemelerini sağlamaktadır

Medya bireylere neyin doğru neyin yanlış olduğunu aktarıırken toplumun olaylara bakışıcısı şekillendirmede kılavuz görevi görmektedir. Bunu yaparken toplumsal kabuller ve beklentilerini de gözlemlemektedir. Bu anlamda medya çoğu zaman kadına uygulanan şiddete bir mantıksal açıklama getirerek kadını suçlamaktadır. şiddet olaylarını farklı bağlamda kurgulayarak kadının bir hatasından dolayı şiddet gördüğünü ortaya koyar. Başka bir ifadeyle olayı magazinleştirerek olayın ciddiyetini yitirmesini sağlamaktadır. Böylelikle kadınları “yerinde durmayan, sorun yaratan” olarak belli bir kalıba koyarak şiddeti meşrulaştırır. Bununla birlikte medya kadınları

“zayıf”, “çaresiz”, “korunmaya muhtaç”, “her anlamda yetersiz” gibi anlatımlar ortaya koyarak kadının erkeğin doğasında olan şiddetten kendini koruması gerektiğini vurgulayarak korumanın yollarını önerir. Bu bağlamda toplum tarafından belirtilen cinsiyet roller ve onlarla beraber oluşan kalıp yargıların medyanın söylemi aracılığıyla sürekli üretim ve tekrarlama yoluyla yeniden pekiştirildiği görülmektedir (Dursun, 2008: 65). Ayrıca bu söylemin toplumsal cinsiyet temeline bakıldığında kadını erkeğe göre daha zayıf, güçsüz, mantıksız, duygusal gibi olumsuz özellikleri de içerdiği görülmüştür. Bunun akabinde “kamu yararı” kisvesiyle savunulan ve kendini yineleyen bir habercilik anlayışı ortaya çıkmaktadır. Medya etiği, habercilik ve sorumluluğu hangi noktada birleştirmektedir sorusu burada önemli olmaktadır. Bu noktada basın kuruluşları ve meslek örgütlerinin belirlediği temel etik ilkelerinden şiddet ve kadına yönelik şiddet içerikli haber ve yayınlara ilişkin olanları ortaya koymak önem arz etmektedir.

Bu bağlamda çalışma sık karşılaşılan nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan söylem çözümlemesi uygulamalı olarak ortaya koymayı hedeflerken, söylem analiziyle kadına yönelik şiddetin bağlantılı olduğunun altını çizer. Söylem basitçe kullanılan dil ve dil pratiği olarak tanımlanabilir. Dil kullanımı ise yalnızca dilbilimin oluşturduğu geleneksel öğelerle sınırlı olmayıp, kültür, siyaset, sosyal yaşam, ekonomi gibi sosyal hayatın tüm yönlerini içinde barındırır. Bu haliyle söylem: bir kapsamlı bir dil pratiğidir. Başka bir ifadeyle anlatım, ideoloji, hitabet tarzı, bilgi, diyalog, müzakere, güç ve gücün değişimiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin bir süreçtir (Sözen, 1999: 20). Bu da medyada kullanılan dilin sadece basit bir iletişim aracı olmadığı, ciddi bir ideolojik araç olduğunu göstermektedir.

Gerek Nijerya ve gerekse Türk basınında kadına yönelik şiddetin tam olarak nasıl ele alındığı, nasıl haberleştirildiği, yayınlanan içeriklerin ideolojik arka planın ne olduğu konusunda yeterince çalışmaların olmadığı gözlemlenmiştir. Özellikle van Dijk’in söylem çözümlemesi yöntemiyle, Nijerya ve Türk basınında kadına şiddetin nasıl haberleştirildiği karşılaştırarak tüm boyutlarıyla ortaya koymak bu çalışmanın temel problemi oluşturmaktadır.

Bu çalışma, 2016’ten 2020’e kadar Nijerya ve Türk basınında kadına yönelik şiddetle ilgili haberleri Teun van Dijk’in geliştirdiği “eleştirel söylem çözümlemesi modeli” çerçevesinde bir çözümleme uygulamayı hedeflemiştir. Bu bağlamda Türk

basınında görüşleri birbirinden farklı 4 gazete incelenmiştir. İncelenecek gazeteler şu şekildedir: Sözcü, Sabah, Hürriyet ve Bianet. Nijerya basınından yine birbirinden görüş olarak farklı olan Vanguard, This Day, Premium Times ve The Punch gazeteleri incelenmiştir. Söz konusu olan gazetelerin her birinden 5 haber toplam 40 tane haber incelenmiştir. Söz konusu haberlerin hepsi gazetelerin dijital sitelerinden temin edilmiştir.

Çalışma literatür taraması ve haber çözümlemesi olarak iki aşamada gerçekleşecektir. Literatür taramasından elde edilen bilgiler doğrultusunda inceleme konusu olarak kadına şiddetin tam olarak ne olduğu, zaman içerisinde nasıl normalleştirildiği ve medyanın bu konuda katkısı, kadına yönelik şiddet çeşitleri, Nijerya ve Türkiye’de kadına yönelik şiddete bakış, kadına şiddetle mücadelede basının rolü, kadına yönelik şiddetin mücadelenin tarihsel gelişimi şeklindeki başlıklarla bulgular ortaya koymayı hedeflemiştir.

Çalışma üç temel varsayımı üzerine durmaktadır. Birincisi, medyada kadına yönelik şiddetin temsil biçimlerinin kadına yönelik şiddeti pekiştirdiği görüşünden hareket etmektedir. Bununla birlikte, kadına gösterilen ezici, eşitsiz ve her türlü haksızlığı barındıran temsilin daha büyük bir hegemonyanın yalnızca küçük bir parçasıdır. Son olarak basın, kemikleşmiş belli bir söylem tarzıyla kadına yönelik şiddet temsilini sürekli olarak yeniden üretmektedir. Bu bağlamda çalışmanın tam olarak ortaya çıkartmaya çalıştığı şey ise haber metinlerinin bir parçasıyla ima edilen anlamlar olup bu anlamların ideolojik söylem, egemen yapı ve özellikle ataerkil söylemlerin nasıl yeniden üretildiğidir. Daha geniş bir ifadeyle yazılı basının kadına şiddetin pekişmesinde nerede rol aldığı sorgulanırken, gazetecilik etik kuralları ve haber toplama tekniklerine ilişkin kuralların ne derecede uygulandığı araştırmak bu çalışmanın tam olarak çıkarmak istediği etmenlerdir.

Nijerya basını Türk basınıyla kıyaslandığında birçok noktada benzerliktedir. İki basınında da evrensel haber yazma ve toplama teknikleri açısından benzer çizgi takip ettiği görülmektedir. Bununla beraber gazetecilik mesleki kuralları bütününe bakıldığında, özellikle haber metnine yansımaları yönüyle Nijerya ve Türk basının yine benzer çizgi takip ettiği gözlemlenmiştir. Öte yandan birçok yönüyle Türk basınında farklıdır. Göze çarpan en önemli fark Nijerya basının yalnızca seçkin bir kitleye yönelik haber yapmasıdır. Nijerya basının çoğu zaman çok iyi eğitim almış, “elit” olarak

değerlendirilen kişilere yönelik haber yapar. Dolayısıyla gazetelerde magazinsel anlatım tarzı az rastlanır. Daha çok fikir gazeteciliğe yönelen basın bu alanda Türk basınından farklıdır. Haberde kullanılan dil ve anlatım tarzı, habere yansıyan mesleki etik kurallar söz konusu farkları arasındadır. Bu iki basının özellikle inceleme birimi olarak seçilmesinin nedeni ise birbirlerinden birçok anlamda farklı olmalarıyla birlikte kadına yönelik şiddet meselesine gelince neden çok benzediği ortaya çıkarmaktır. Başka bir ifadeyle kültürel, siyasi ve toplumsal açıdan çok farklı olan Nijerya ve Türkiye'nin kadına yönelik şiddet meselesinde çok benzediği varsayımıyla hareket eden çalışma, ataerkil ve egemen yapının tahakkümünün evrenselliğine vurgu yapmaya hedeflemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA ŞİDDETİ İDEOLOJİ, SÖYLEM VE MEDYA ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. Kadına Şiddete İlişkin Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme

İngiliz sosyolog Sylvia Walby “Theorizing Patriarchy” adlı kitabında kadına yönelik şiddetin analizini yaparken erkekler tarafından kadına uygulanan şiddeti açıklayan üç temel teoriden bahsetmiştir: Liberalizm, sınıf analizi ve radikal feminizm. Liberalizm, kadına yönelik şiddeti toplumsal ya da sosyal bağlamdan ayrı tutarak normal olmayan erkeğin psikolojik dengesizliği olarak açıklamaya çalışmaktadır. Bu anormal erkeklerin sayısı ise oldukça az olduğu belirtilmiştir. Şiddetin asıl nedenini erkeklerin psikolojik yapısından kaynaklandığını ifade etmiştir. Liberalizm yaklaşımı cinsel şiddet ve dayatma örnek göstererek şiddetin bu iki türünü uygulayan erkeklerin ellerinde olmayan, uzun yıllardan kalan olaylardan etkilenecek uyguladıklarını ifade etmektedir. Ona göre şiddet dolu ve mutsuz, kavgalı aile ortamında kötü bir çocukluk deneyiminden geçerek yetiştikleri için şiddet uygulamaktadırlar (Walby, 1990: 129-130).

Walby ve West’nin yaptığı çalışmayı örnek göstererek teoriye açıklık getirmeye çalışmıştır. West ve arkadaşları 12 tane tecavüzcü üzerinde yaptığı çalışmada tecavüzcülerin hepsi çocukken mutlaka bir travma yaşadıklarını vurgulamışlardır. Aileleri tarafından terkedildikleri, gereken sevgiyi görmedikleri için ya da aile içinde yaşadıkları olumsuz deneyimlerden dolayı zaman içinde bir psikolojik bozukluk geliştirmişler. Bu psikolojik bozukluk onları stresle mücadele etme yetisini ellinden aldığı gibi cinsel algılarına da zarar vermiştir. Sonuç olarak kadınlarla normal bir ilişki kuramamakta, cinsel ihtiyaçlarını gidermek için yeteri özgüvene sahip olmamaktadırlar. Zaman geçtikçe içlerinde ciddi anlamda stres, kendilerini ifade edememe ve ruhsal isteklerini giderememenin verdiği bulanımdan kaynaklanan ani bir ruhsal patlama yaşamaktadırlar. Bu da, teoriye göre, doğal olarak tecavüz gibi yollara başvurmalarına sebebiyet vermektedir. (Walby, 1990: 130).

Ortaya atılan bu teori ataerkil söylemini destekleyen en yaygın teorisi olsa da iddia edilen fikri destekleyecek kanıtların pek zayıf ve dayanaksız olduğu rahatlıkla

görülebilmektedir. Her şeyden önce, tecavüz edenlerin çoğunun psikolojik rahatsızlık mevzusu, gerçekten uzak bir iddia olduğu birçok kaynak tarafından doğrulanmıştır. 1978 yılında İngiltere’de yargılanan tecavüzcülerden sadece yüzde 3,5’in akli dengesinde sorun olduğu tespit edilmiştir (O’Neale, 1978). Öte yandan Harvard Üniversitesi’nin yaptığı bir araştırma Amerikan kamuoyunun yüzde 60’i psikolojik bozukluğu olan bireylerin başkasına şiddet uygulamaya daha yatkın olduğu inanmaktadır. Fakat üniversitenin araştırması sonucunda durumun öyle olmadığı görülmüştür. Psikolojik bozukluğu olan bireylerin ciddi kısmı şiddete meyilli olmadığı, şiddet uygulayanların psikolojik bozukluğun ziyade uyuşturucu madde kullandıkları anlaşılmıştır. Ona göre psikolojik bozukluğu olanların yüzde 18 şiddete meyilli olduğu, madde kullanıcıların ise yüzde 31 şiddete meyilli olduğu ortaya koyulmuştur (Volavka, 2010; Siever, 2008).

Erkeklerin şiddetini açıklamaya çalışan ikinci teori ise sınıf analizi teorisidir. Bu teoriye göre toplumsal değer tabakasının en alt sınıfı konumunda olan erkeklerin, içinde yaşadığı koşulların etkisinin bir sonucu olarak kadına şiddet uygulamaktadırlar. Yani Toplumsal sınıf tabakasının altında kalan erkek kendi koşullarından doğan engellenme neticesinde kadına şiddet uygulama yoluna başvurmaktadır. Onun için şiddet daha çok işçi sınıfıyla ilişkilendirilmektedir. Analiz kadına şiddetin en çok yaygın olduğu dönem, işsizlik, barınma sorunu gibi sıkıntıların oluşturduğu ekonomik kriz dönemlerinde en çok görüldüğü ifade etmektedir. Yani ekonomik darlıkların yaşandığı dönemlerde erkekler ekonomik zorluklardan dolayı kendilerine en yakın olan kişilere şiddet uygulamaktadır. Bu teori beyaz yakalılarından ziyade mavi yakalılar arasında bulunan erkeklerin şiddet uyguladığı tezini savunmakla birlikte ana kültürden daha farklı alt kültür geliştiren ve bu alt kültüre ait değerlere (maçoluk, fiziksel üstünlük gibi) önem veren erkekler sosyal sıralamanın altında sapkın bir alt kültürün de şiddeti geliştirdiğini söyler (Wilson, 1983).

ABD’nin ulusal şiddet araştırma ve önleme komisyonun raporuna göre ailesinin geliri 6000 Dolar’ın altında olan kadınlar geliri bu rakamdan daha yüksek olan kadınlara göre üç ya da beş kat daha sık tecavüze maruz kalmaktadır (Eisenhower, 1969). Zaman içerisinde toplumsal hiyerarşinin altında kalan bu kesim kendilerini hiyerarşinin üst kısmında bulunan diğer kişilerden ayrı tutmaya başlayarak kendilerine yeni bir kültürel düzen, yeni bir hayata bakış açısı belirlemektedir. Kurulan bu yeni

düzende üst hiyerarşiye girmeyen erkekler hüküm sürer. Kadınlar ise hiyerarşinin en alt tabakası olup, hiç bir söz hakkına sahip değiller. Bu da Amir(1971)'in “cinsel terörizm” diye adlandırdığı olayın gerçekleşmeye başlamasına sağlar. Böylelikle, şiddetin her türlü, toplumun ciddi bir kısmı yanlış olarak kabul etmesine rağmen, katranlanan bu kültür devam eder (Amir, 1971).

Wilson ve Amir'in iki çalışması da kadına şiddet uygulayan erkeklerin neredeyse hepsi toplumun alt tabakası adlandırılan guruptan geldiği yönündedir. Fakat bu iddiayı desteklemek için ortaya konulan kanıtlar tartışmaya açık ve yetersizdir. Onların bulguların çoğu polis kayıtlarına ihbar edilen şiddete dayanmaktadır. Peki ya polise ihbar edilmeyen vakalara ne demeli? Aynı zamanda, özellikle çalışmaların gerçekleştiği ABD'ye bakıldığında polis departmanının kilit noktasında çalışanların çoğu toplumun üst hiyerarşinin çıkarına hizmet eden kişilerdir. Yani zengin ve varlıklı kişilerin işlediği suçu polis kayıtlarına çoğu zaman geçmemektedir (Walby 1990: 133).

Russel ve Pizzy Walby'nin bu açılmasını destekleyenlerdir. Russel'e göre Afro-Amerikan kesimlerde işlenen şiddet vakaların yüzde 25'i polise ihbar edilirken beyaz Amerikalı toplumunda sadece yüzde 5'i polise bildirilmiştir. Öte yandan nikah birliği altında şiddet uygulayan erkeklerin yüzde 32'ı alt toplumdan, yüzde 36'ı orta sınıftan oluşurken yüzde 36'ı da üst tabakadan gelmektedir. Tecavüz vakarın üzerinde yaptığı çalışmada ise tecavüzcülerin yüzde 73 beyazlardan oluştuğunu ortaya koyarken, yüzde 20'i Siyahi ve Lationo kesiminden, yüzde 3 ise Asya kökenli kişilerden oluştuğunu ispatlamıştır. Pizzy ise kendi iş tecrübesinden örnek vererek şiddet suçu işleyenlerin toplumun her tabakasından geldiklerinin altını çizmiştir (Russel, 1984; Pizzy 1974).

Walby sosyal koşulları dikkate alması sebebiyle bu teorik bakış açısının öneminin altını çizirken, Pizzy ve Russell şiddeti sadece alt sınıflara dayandırarak yaptığı argümanın yetersiz kaldığı söyler. Walby'in sınıf teorisi savunanlara sorduğu asıl soru toplumsal hiyerarşinin alt tabakasından gelen bu erkekler, neden yaşadıkları stres ve ırksal ya da sınıfsal bulanımı kadınlardan hınç çıkartarak gidermektedir? Neden hınçlarını düşmanları sayılabilecek o üst tabakasındakilerden almamaktadır? Bu meseleyi erkeklerin biyolojisiyle ilişkilendirenlere de sorduğu soru şu şekildedir: Biyoloji meselesiyse eğer, sınıfın üst hiyerarşisindekiler neden şiddete meyilli olmadığı savunulmaktadır? Ona göre biyolojikse bütün erkekleri kapsamalıdır. Kısacası, sınıf analizi teorisi şiddet olgusunu alt sınıflara dayandırarak ortaya koyduğu argüman yeterli

değildir. Yani cinsel ve fiziksel şiddet başta olmak üzere eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin toplumun alt kültür değerlerini benimseyen ve alt sınıftan insanlar olmadığı, bu anlamda toplumun her kesiminden şiddet görülebilmektedir. Ayrıca bu teori şiddetin cinsiyete bağlı yapısını açıklayamamakla beraber, devletin kadınları korumak için neden mücadele etmediğini de açıklayamamaktadır.

Kadına yönelik şiddeti açıklamaya çalışan üçüncü teori ise radikal feminizm teorisidir. Radikal feminizm, feminizm içinde, erkek üstünlüğünün tüm sosyal ve ekonomik bağlamlarda ortadan kaldırıldığı, aynı zamanda kadınların deneyimlerinin ırk, sınıf ve cinsel yönelim gibi diğer sosyal bölünmelerden de etkilendiğini kabul eden, toplumun radikal bir yeniden düzenlenmesini talep eden bir perspektiftir (Willis, 1984). Radikal feminizm genel olarak siyasi ve sosyal organizasyonlara karşı çıkmaktadır. Bunun nedeni ise siyasi ve sosyal kurumların ataerkil çıkarlarına hizmet ettiği yönündeki görüşüdür. Böylelikle radikal feminizm siyasi eylemlere kuşkucu yaklaşır, olayların daha çok kültürel yapılarına bakar (Lewis, 2020).

Radikal feminizm; kadına yönelik şiddeti ataerkil toplumda erkelerin hegemonyası, yani iktidar ve hâkimiyet açısından açıklayan bir teoridir. Ona göre şiddet erkeğin denetimi ve kontrol sağlaması açısından zorunlu bir aygıttır. Teori erkek şiddetini cinsiyete dayalı özelliklerini odaklarken, sosyal özelliklerine de dikkate alarak açıklama çalışmaktadır (Walby, 1990: 134).

Radikal feminizm kadının baskı altında olmasının sebebi ataerkillik, ataerkilliğin zorla oluşturduğu aile düzeni ve ataerkil kapitalizm olarak belirtmektedir. Görüşe göre ataerkillik soyda, temel olarak babayı alan ve ailede çocukları baba soyuna mal eden topluluk anlamına gelmektedir (Meltem, 2015; Weedon, 1999). Daha kapsamlı bir ifadeyle “kadın çıkarlarının erkek çıkarlarına tabi kılındığı güç ilişkisidir”. Söz konusu ilişki cinsel iş bölümünden toplumsal örgütlenmesine kadar yaşamın her alanında görülebilmektedir. Ataerkil güç sosyal anlamlara yaslanmakta olup, söylem manipülasyonu yoluyla kadının sosyal hayattaki rolü ve doğası da yine ataerkil normlara göre tanımlanmaktadır (Weedon 1999’dan Akt. Piya vd, 2004: 141).

Şiddeti ise erkeklerin kadınları her türlü baskı altına alıp kontrol altında tutmak için kullandıkları bir araç olarak görür. Kadınların baskı altına alınması, ezilmesi dolayısıyla bir ataerkil hegemonyasının oluşması sistematiktir. Bu sistem erkek iktidarı ve erkeklerin kadınlar üzerinde hakimiyetine dayanır. Buna verilen isim “patriyarka”

veya “erkek egemen düzen”dir. “Bu düzende toplumsal ilişkiler ezen ve sömüren erkek, ezilen ve sömürülen de kadın olduğu, iki toplumsal özne arasında gerçekleşmektedir” (Çakır vd, 2008).

Kadınları mağdur eden, zora ve baskıya dayalı patriyarkinin bu sistemi, zamanla şiddeti dolaysız bir biçimde erkek öznelliğın doğal ve ayrılmaz parçası olduğu yönündeki düşüncelerin kalıplaşmasına sebebiyet vermiştir. Bu bakımdan şiddet toplumsal cinsiyete dayalı evrensel bir olgu ve yapısal bir mesele olarak ele alınmıştır (Yarar, 2015: 17). Radikal feminizm yukarıda bahsedilen sistemin temelini oluşturan ailenin tarihsel biçimde ataerkil bir kurumun parçası olduğunu ve şiddetin aile yapısına ait olduğunun altını çizer. Aile yapısı içinde erkekler çocukluklarından itibaren “maço” bir anlayış ve tavırla yetiştirilmekte ve kadınlarla ya da hemcinsleriyle girdikleri tartışmalarda şiddete başvurdıkları görülmektedir. Walby radikal feminist açıklamaların erkek tarafından kadına yöneltilen şiddetin sosyal yapısal analizine katkı sunmakta olduğu ifade eder. Kadına şiddet olgusunu incelerken erkeklerin bu davranışını edinmelerin nedeni, kadınların şiddete karşı tepkisini ve devletin bu konudaki yetersizliklerini bir arada alıp şiddet konusunda kapsamlı bir açıklama yapılmıştır. Ancak bu inceleme türünde de sınıf ve ırk ilişkilerini göz ardı edildiği gözlemlenmiştir. Ancak yine de radikal feminizm patriyarkiya yaptığı vurguya bakıldığında önem bakımından göz ardı edilemez bir analizdir (Walby, 1990: 134-135).

1.2. Şiddet Döngüsü

Erkeklikle şiddet öyle iç içe bir kavram haline gelmiş ki, bir erkekte şiddetin yoksunluğu doğasına ihanet etme, olması gereken düzeni sağlamama gibi suçlamalar ortaya atılır. Erkek şiddetli bir varlık olmak zorundadır. Bir erkek şiddeti gündelik hayatın her aşamasına yerleştirmek, sürekliliğini sağlamak zorundadır. Başka bir ifadeyle şiddetin bekçisi olursa ancak varlığını sürdürebilecektir. Türker (2004)’e göre “Erkek (...) dünyayı incittikçe varoluşunu meşrulaştırır. Erkek, bir meşruiyet sorunsalıdır.” Peki bu duruma nasıl gelmiştir. Bazıların dediği gibi doğası gereği mi yoksa toplumun ona dayattığı bir kültür müdür?

Atay, şu ifadelerle toplumda erkeğe yüklenen zorunlu görevi ifade eder: Toplumun ağızında “gerçek erkeklik” diye kalıplaştıran olgu çok eziyetli, test dolu süreçten sonra kazanılan bir “ödül” olduğunu söyler. Dayanılamaz acılar içeren bu

süreçten sonra, yani erkek olmayı hak ettikten sonra da erkeğin yine “erkeklik”le işi bitmediği görülmektedir. Kazandığı ve taşımakla görevli olduğu bu iktidarı ondan her daim yaşatması, toplumun belirlediği normlar çerçevesinde uygulaması ve yeniden üretmesi beklenir” (Atay, 2018: 37).

Toplumda tarafından erkeğe dayatılan bu durum, erkeğin kendini sürekli ispatlama gereği hissettirir. Bu sürecin başlangıcı çocukluğuna kadar uzanır. Daha çocukken duygularını belli etmeme, ağlamama, sert olmak, mantıklı ve başarılı olması gerektiği net bir şekilde ortaya koyulur. Kadın başta olmak üzere toplumsal düzeyde ve kamusal alanda kendisine oranla daha “güçsüz” olan kişileri yönetecek, hüküm edecektir (Çelik, 2016).

İnsan fitratında ağlama, sevmek, korku gibi duygular ona yasaklanır ve ancak belli sınırlarda göstermesini öğretilir. Böylelikle, bu duygulardan yoksun, “sert ve imkânsız erkek” figür ortaya çıkar. Eril düzende erkek her zaman toplumsal düzenin sorunlu tarafıyla yüzleşmesi istenir. Erkek toplumsal kalıp yargıların farkında değilken, başka bir deyişle yaşı daha küçükken her anlamda kız çocuğundan farklı olmasını istenir. Küfür etmek, aşağılamak gibi davranışların kötü davranışlar oldukları kabul edildiği halde erkek yapınca takdir edilir. Bununla birlikte her daim her türlü zayıflıktan uzak olması istenir. Cohen’in de dediği gibi “Erkekler kendilerini zayıflık, yetersizlik ve mükemmellikten uzak olmak gibi ‘suçlamalara karşı korumayı çok erken yaşta öğrenmektedir” (Green vd, 1995). Duygularını sürekli gizlemeyi içeren bu dayatma erkeğin kendinden uzaklaşmayı da beraberinde getirir. Toplumsal sorumluluğun yükü altında ezilen erkeğin duygusu, her şeye içine atma alışkanlığın sebep olduğu bulanımla birleşince, bu safer erkek, toplum tarafından daha önce alışık hale getirilen şiddet düzeni çerçevesinde yakınlarına şiddet uygulamaya başlar. Bu da Real’in ifadesiyle “duygu erozyonun” meydana gelmesine sebebiyet verir (Real, 2004: 162).

Bütün bunların yanında erkek rasyonel olmalı, hareketlerini ona göre düzenlemelidir. Toplum tarafından ona belirtilen görev ve sorumluluk oldukça nettir. Evi geçindirmek, sorumlu olduğu tüm bireylere bakmakla yükümlüdür. Hesap işleri, kadın-erkek rol ayrımı sağlama, belirtilen rollerin kontrolünü sağlama onun başlıca görevleridir (Çelik, 2016). Bu sorumluluklarını yerine getirirken, küçüklüğünden beri içine attığı duyguların verdiği rahatsızlıkla baş etmek zorundadır. Fakat ataerkil toplumda bu sorunları dile getirmek, paylaşmak uygunsuz bir davranış olarak kabul

görür. Bu duygu patlaması içinde erkek yalnızlaşmaya başlar. Böylelikle erkekler sıkıntılarını tek başlarına çare bulmak zorunda olduklarını düşünürler, zira yalnızlık, ‘kadınsılıktan’ arınmış, olumlu bir değer şeklinde algılanır” (Koyuncu vd, 2004: 38).

Zaman içinde insanlar onu anlamadığı için duyarsızlaşmaya başlar. Ona yüklenen toplumsal ve özel sorumluluğu ağırlığı iyice güçlenmesine sebep olur. Bütün hâkimiyet kurma yetkisi kendisine verildiği için gücünü kullanarak acımasız bir özgüvenle herkesi yönlendirir. Böylelikle şiddet hayatın her noktasında kendisini ifade etme aracı olarak uygular. Bu aşamada, “erkeklerin kadınlara yönelttikleri şiddet, erkekler arası şiddet ve erkeğin kendine yönelttiği şiddet üçlemesi meydana gelir.” (Kaufaman, 2001). Erkek artık, düşüncesinden, algı ve söylemine kadar eril yapıyı yaşatmaya devam eder. Böylelikle erkek, şiddet döngüsünün içinde büyümenin verdiği alışkanlıkla, bu yapı onun gözünde olağanlaşır. Bunun sonucu olarak da şiddet sorunlarında başvurulmuş bir çare ve çözüm yöntemi hatta iletişim kurma yöntemi olarak kullanılır (Çelik, 2016). Şiddet böylelikle ataerkil toplumda meşru bir düzen koruma aracı haline gelmiştir. Şiddetin eksikliği eril yapıda, “gevşeklik” ve “disiplinsizlik” olarak kabul görür. Connell’in de ifade ettiği gibi “şiddet, her erkek için maddi bir getiridir; şiddet ile egemen erkeklik arasında kaçınılmaz bir ilişki vardır” (Connell vd, 2005). Eril toplumda kazandıran, bir erkek için de en yüce hedef olan bu anlayış her an şiddet döngüsü dairesine yeni katılımcıların eklenmesi ve şiddetin kronikleşmesine yönelen meşakkatli bir sürecin başlamasına sebep olur. Bu dışarıdan cazibeli görünen fakat her türlü sıkıntı barındıran bu süreç, erkeklerde tamir edilmesi zor, hatta imkânsız yaraların ortaya çıkmasına sebep olur. Böylelikle kendini var edememe, kabullenememe, kişilik kaybı, bazen de can kaybı bu süreci takip eden acı sonuçlardır. Böylelikle tıpkı bir kısır döngü gibi, başkalarına uyguladığı şiddet aynı zamanda kendisine de uygulamış olur.

1.3. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet terimi kültürel bazda, toplumun cinsiyete yüklediği görev ve sorumluluk bütünüdür. Zamanla toplumun erkek ya da kadın olmaya yüklediği anlam, beklenti ve istekleri ifade eder. Cinsiyet kelimesi kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade ederken toplumsal cinsiyet kültürel bazda uydurulan, zaman içerisinde değişebilen bir olgudur (Dökmen, 2004).

Toplumsal cinsiyet, cinsiyet gibi doğal bir oldu değildir. İnsanlar tarafından kendi çıkarları çerçevesinde icat edilmiş bir düzendir. (Oakley, 1985; Marshall, 1999). Durum böyle olunca eşitsizlik, tahakküm, güçsüz olanı ezme gibi olayların da cereyan edilmesine sebep olur. Konuyla alakalı yapılan çalışmalar toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp, özellikle kadını olumsuz yönde etkilediği, “ikincil cinsiyet” muamelesi gördüğü ve bu ayrımcılığın sürekli yeniden üretildiği ortaya koymuştur. Çalışmaların dikkat çektiği en önemli nokta kadının aleyhine olan bu süreci yeniden üretmek ve pekiştirmek için sergilenen aktif çabadır (İmançer, 2006). Yani, iş dünyası, kültürel kurumlar, siyasi kurumlar, eğitim kurumlar, dini kurumlar gibi insanın hayatını ilgilendiren bütün kuruluşlarda kadını baskı altına alarak eril kültürün yaygınlaşması ve devamlılığını koruması için özel bir çaba vardır. Söz konusu kurumlar sürekli “toplumsal roller” üretir ve yeniler. Bu roller kadın ve erkeğin nasıl olması, nerede nasıl davranması gerektiğini, her cinsiyetin hangi sorumluluğa sahip olduğunu belirten rollerden bir kaçıdır (Saraç, 2013).

Kurulan bu düzen “toplumsal cinsiyet kalıp yargılar” adı altında pekiştirilir. Peki, “toplumsal cinsiyet kalıp yargılar” nedir. Kısaca kadın ve erkekten ortaya koymalarını beklenen davranışsal özelliklerin toplamıdır”. Bu kalıp yargılar çocuklara da küçükken aşılırken kadına veya erkeğe karşı bazı belli başlı önyargıların gelişmesine de zemin sağlanmaktadır. Bu bağlamda cinsiyet kalıp yargılar, önyargıları pekiştirerek, toplumda şahit olduğumuz eşitsizliğin temelini sağlamlaştıır. Böylelikle kalıp yargılar önyargılara dönüşmesine sebep olurken, şsal ifadeleri olarak tanımlanabilir. Bu tanıma bakılırsa önyargı, ayrımcılık, eşitsizlik, kalıp yargılar da ayrımcılığın doğmasına yol açar (Franzoi, 1996).

Kalıp yargılar kolay kolay değişmediği gibi, dünyanın çeşitli coğrafyasında bulunan kültürlerde de benzerlik gösterebilmektedir. Örneğin kadınların çalışmayıp daha çok çocuk ve ev işleriyle ilgilenmeleri, eşleri ya da partnerlerine ne olursa olsun sadakatli kalmaları, sabırlı, fedakâr ve anlayışlı olmaları gerektiği yönündeki kalıp yargılar dünyanın neredeyse bütün coğrafyalarında görülebilmektedir (Saraç, 2013).

Bu kalıp yargıların, şekillenmesi ve pekişmesinde kritik rol oynayan en önemli araç ise medyadır. Yapılan çalışmalar bireylerin kim olduğuna ve hangi kimlik özelliklerine sahip olması gerektiğine ilişkin beklentilerinin şekillenmesinde de rol oynadığı ispatlamıştır. Ona göre medya, düşüncemiz, dünyaya bakış acımız,

hayatımızda aldığımız bütün kararların şekillenmesinde önemli etkisi vardır. Başka bir ifadeyle medya bir toplumsal gerçeklik üretiminde bulunmaktadır. Bu kültürel üretim sürecinde nelerin normal, nelerin sapkın olduğu, hangi inançların doğru ya da yanlış olduğunu belirler. Böylelikle medya, yaşadığımız toplumlarda zihinsel inşa sürecinin oluşup gelişmesinde kopartması mümkün olmayan bir parça olarak temelini sağlamlaştırmıştır. (Söğüt, 2019).

Bu zihinsel inşa sürecinde “temsil” kavramı çok kilit rol oynamaktadır. Hall’ın ifade ettiği gibi temsil anlamı inşa eden bir yapı olarak değerlendirildiğinde, eşitsizlik içeren siyasi bir süreçten bahsetmek mümkündür (Hall, 2003: 16). Bu süreçte, yapılan araştırmalar sonucunda medyada üretilen temsillerin belli grup insanların olumlu, başka bazı grupları ise olumsuz bir şekilde topluma sunduğu gözlemlenmiştir. Bunun tek amacı ise egemen sosyal grupların çıkarlarına hizmet etmek, bu hizmetin sürekliliğini korumaktır. Bu aşamada medyadaki rol modellerin toplumsal cinsiyet kimlikleri, normları, değerleri, uygun veya uygunsuz olarak belirledikleri davranışları hegemonik kimlik inşasında etkili bir güç olarak kullanılmaktadır (Durham vd, 2006).

Bu noktada vurgulanması gereken en önemli unsur temsillerin anlam üzerindeki etkileridir. Medyada temsil sistemine katılırken yalnızca gerçek dünyayı yansıtmamakta, anlam üreterek de amacına hizmet etmektedir (Çelenk, 2005: 81). Hall medyada üretilen anlamların yalnızca üretilmekle kalmayıp, aynı zamanda tanımlandığına da dikkat çeker. Daha net bir ifadeyle, “gerçek denilen şeyin seçilmiş tanımları temsil edilir” (Hall, 1998: 88). Anlam ve gerçeklik üzerinde çalışan Stephanie Larson dünyanın işleyişine ilişkin cereyan eden anlamları yeniden şekillendirip sunan bir yapıdan bahseder. O yapıda belli inanç ve eşitsizlikleri sürekli tutarlı olarak destekleyecek bir düzen mevcuttur (Larson, 2006: 2).

Medyanın belli profil taşıyan insanların sürekli olarak belli rollerde gösterilerek belli anlayışın hakim olması ve sürdürülebilirliğini sağlaması için gösterilen özel bir çaba mevcuttur. Bu şekilde medya ürünlerini tüketen insanlar medyada toplum hakkında belli kalıp yargıların sürekli pekiştirildiğini görerek yaşamlarını sürdürür. Bu kalıplar, bireyleri hem başkalarını hem de kendilerini belli biçimlerde görmeye yönlendirirken, kime ve neye değer vereceklerini, kime ve neyi dışlayacaklarını öğretmekte, dolayısıyla belli görme şekilleri inşa etmektedir (Söğüt, 2019).

Medyanın toplumsal cinsiyet bağlamında yaptığı eşitlik metinlerin bazen açık bir şekilde ortaya koyarken bazen de gizleyerek yapmaktadır. Fakat verilmek istenen mesaj her zaman nettir: ister erkek, ister kadın olsun kendisine verilen roller doğrultusunda yaşamalı, yoksa olumsuz bir sonuçla karşılaşacaktır. Bu anlamda özellikle kadınların belli bir kural çerçevesinde hareket etmesi gerektiği sürekli olarak vurgulanırken, erkeklerde kadına benzememesi, erkeklik görevini koruması gerektiğinin altını çizilir. Söylem aracılığıyla aktarılan mesajlar bir erkeğin baskın karakterli, her anlamda zeki, başarılı ve bağımsızken kadın ise anne, eşine karşı sadakatle bağlı, ona muhtaç olduğunu yönündedir. Toplumsal cinsiyete bağlı yapılan bu görev dağılımı çalışma hayatını da etkiler. Ona göre kadına ev içinde gerçekleştirilmesi gereken, çocuk bakımı, temizlik, yemek yapmak gibi işler belirlenirken erkeğe de ev dışındaki işleri belirlenmiştir. Örneğin “ev hanımı” ifadesine bakıldığında, ifadenin normal ve alışılmış olduğunu söylenebilir. Fakat bu anlamda, erkeği eve bağlayan, orada sürekli kalması gerektiği gösteren benzer bir ifade yoktur. Medya doğal olmayan, toplumsal cinsiyet dayalı buna benzer ifadeleri üretir ve pekiştirir (Özçatal, 2011).

Tanrıöver şu ifadelerle duruma açıklık getirmiştir: “Son dönemlerde medyanın pekiştirdiği bu imajların tam tersi olan mesajlar dolaşmaya başlamış olsa da kadınların bu görünümünden uzaklaşıp kendine güvenen, başarılı olarak göründükleri filmlerin sayısı oldukça azdır. Günümüzde hala “Aptal sarışın (Legally Blonde)” gibi kadını rencide eden filmlerin izlendiği görülmektedir” (Tanrıöver, 2013: 56). Böylelikle medya tarafından yaratılan kadın imajı (anne, eş, ev hanımı ve alışveriş düşkünü vs.) toplumda kadının ne tür kimlik ile varlığını sürdürmesi gerektiği belirlenmiştir (Tanrıöver, 2013: 56).

Medyanın kullandığı önemli stratejilerden bir tanesi ortaya koyduğu toplumsal cinsiyet eşitsizliği yumuşak bir dille desteklemesi, insanları kandırarak aktarmasıdır. Mesela kadının erkeğe bağlı konumunu sürekli vurgularken aynı zamanda “temizlik”, “evde kalıp çocuk bakmak”, “acil olmadan evden dışarı çıkmamak” gibi ifadeleri pekiştirirken, bunun bir şeref ve yüce bir görev olduğunun altını çizer. Kadına duygusallık, affedici, uyumlu, evcimen gibi sıfatlar yakıştırılır. Bu sıfatlara bağlı kalırsa takdir edilir, tersine davranırsa başına buyruk, asi, “yanlış yolda özgürlük arayan” gibi sıfatlarla tanımlanır. İdeal erkek tipine bakıldığında ise her daim zeki, yapacağından vazgeçmeyen kararlı, hırslı, kimseye muhtaç olmayan bağımsız ve iddialı bir bireydir.

Aktarılan mesajlarda erkeğin etken konuma vurgu ve pekiştirme yapılırken kadına çoğu zaman söz konusu sıfatların tam tersiyle tanımlanır, edilgen bir kimlikle konumlandırılır. Medya toplumun kadınlara belirlediği rol ve beklentileri, evlilik, eğitim ve çalışma gibi hayatın kilit noktasında olan, yaşadığı sürece onu etkileyecek konularda karar verme özgürlüğü ve kararlarını uygulamalarını ellerinden alır (Kahraman, 2010).

Buna göre medya söylemlerin üretildiği, üretilen söylemi sürekli olarak yenildiği disiplinler arası bir alan olarak tanımlanabilir. Bu özelliğiyle medya toplumsal cinsiyet imaj ve kimlik inşasında kilit noktadadır. Fakat inşa ettiği kimlikleri sadece yansıtmakla kalmaz bulunduğu dönemin talebi doğrultusunda ekonomik, siyasi ve sosyal bazda yeni kimlikler yaratır. Duygusallığı daha etkin bir şekilde ifade etmesi, eğlenceli olması, daha geniş kitlelere ulaşabilmesi gibi özelliğiyle televizyon toplumsal cinsiyet kimlikleri yaratılmasında en önemli kitle iletişim aracı haline gelmiştir. İnsanların günlük alışkanlığın ortasında yer alan televizyon izleme alışkanlığı devam ederse bugün doğan çocuk 18 yaşını doldurup, yani önemli kararlar verebilecek yaşa geldiğinde, hayatı boyunca televizyonda gördüğü yaşam tarzı çerçevesinde karar verecektir (Goodwin, 2018).

Medyanın pekiştirmekte olduğu diğer dikkat çekici nokta ise kadınların cinsel obje olduğu yönündeki söylemlerdir. Bu anlamda kadının cinsel kimliğini öne çıkartarak medyada bir tabloidleştirme merasiminin varlığı artık sıradanlaşmış bir şeydir. Saktanber'in ifadesiyle "Kadınlar medyada cinselliklerinin dışında önemli bir değerlendirmeye alınmamakla beraber, cinselliklerini kendilerinin oluşturduğu tanımlamayla kimliklerinin doğan ve olağan bir parçası haline gelmiştir." (Saktanber, 1995'ten Akt. Söğüt, 2019: 215). Medyadan en çok etkilenen kesimin kadın kesim olduğu söylenebilir. Bu fırsatı kullanarak belli başlı yaşam tarzını olarak kabul ettirir, amacı doğrultusunda yönlendirir. Bugün medya araçlarının ürettiği içerikler vasıtasıyla, kadının topluma önemli katkıları göz ardı edilerek, bedeni öne çıkarıldığı, kimliği çarpıtılmış gerçekler çerçevesinde çizildiği rahatlıkla söylenebilir.

Medya araçlarında hangi program, yazı veya görüntü olursa olsun, kadın temsil biçimi aşağıdaki ana başlıklar altında toplanabilmektedir (Büyükbaykal, 2011'den Akt. Söğüt, 2019: 42):

1. Şiddete maruz kalan kadın
2. Zavallı, korunmaya muhtaç kadın
3. Cinsel obje olarak kadın
4. İyi eş
5. İyi anne
6. Kötü eş
7. Kötü anne
8. Yuva yıkan ahlaksız kadın
9. Tüketen kadın
10. Tükettiren kadın

1990'lı yıllardan itibaren çeşitli dergiler, gazeteler, magazinlerde her anlamıyla mükemmel, nerdeyse bir “süper kadın” profili oluşturulmaya çalışmaktadır. Geleneksel-modern değerlerin karşımı olan bu profilde gençlik ve güzellik kilit nokta oynamaktadır. Medya tarafından sürekli aktarılan bu değerler kadınına ciddi sorumluluk yüklemesinin yanı sıra, olamadığı şeylere zorlamakta, kadınları depresyona sokmaktadır (Erdoğan, 2011: 20). Özellikle büyükşehirde yaşayan, ekonomik bağımsızlığa sahip kadınların ciddi anlamda gençlik ve güzellik ideolojisinin peşinden gittiği, medya tarafından yaratılan “süper kadın” imajına erişebilmek için büyük bir çaba göstermektedir. Yapma imkânına erişemeyen kadınlar ise kendini suçlu hissederken, toplum tarafından da eksik bireyler olarak değerlendirilmektedir. İdeolojik amaçla, medya aracılığıyla bu amacı yayan kurumların yanı sıra, tüketim kültürünün devamlılığını sağlamakla görevli kurumların da bu anlamda roller büyüktür (Güzel, 2014).

Sonuç olarak, kadınların medyada “ikincil cinsiyet” şeklinde temsil edilmesi, ona yakıştırılan olumsuz imaj, genel olarak medyanın cinsiyetçi yaklaşımı kadına ciddi zarar vermekte, kadın sorunlarının çıkmaza girmesini sağlamakta, toplumu olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye’de 2006’dan itibaren faaliyet gösteren Kadınların Medya İzleme Grubu (MEDİZ) kadınların medyada tarafından “arka sayfa güzeli, cinsel obje, zayıf, mağdur, kutsal ana, namus simgesi, erkeksiz geçinemeyen” gibi imajlara sokulması sadece kadınların değil toplumun sorunu olduğunun altını çizer; cinsiyetçilikle mücadele etmek onun başlıca amacıdır (Erdoğan, 2011: 88).

1.4. Medya ve Şiddet

Şüphesiz toplumsal yaşamda şiddet konusu birçok konudan daha fazla etki ve merak uyandırmaktadır. Bu da doğal olarak medyanın şiddet konusuna odaklanmasına neden olmaktadır. Medyanın orta pekiştirici söylemiyle şiddetin toplumda daha da yaygınlaşmasının sebebi arasında, özür lük adı altında şiddetin meşrulaştırılmasıdır. Modern toplumlarda bireye tanınan özgürlük hakkı bireylerin şiddet kavramının içini boşaltması her türlü içerik üretmeleri ve yaygınlaştırmalarına zemin sağlamaktadır. Böylelikle magazinleşme yaşam biçimlerini şekillendirmektedir. İçeriği boşaltılmış, bol tekrar lara yer veren ve toplumun ilgisini çeken malzeme ön plana çıkartarak oluşturulan haberler, hedef kitleye aktarılmaktadır. Haberlerin magazinleşmesiyle topluma yapay bir dünya sunulmaktadır (Büyükbaykal, 2011).

Farklı bir deyişle şiddet, medya vasıtasıyla kitle merakının objesi haline getirilirken, kadını ise her davranışında denetlenmesi gereken birey durumuna getirmektedir. (Halıcı, 2007: 69). Bu apaçık bir ataerkil tahakkümün örneği olurken bünyesinde olayın ticarileşmesini de sağlamaktadır. Bu anlamda kar güdüsü haber örgütlerinin haberleri daha az eleştirel sorgu ve bilgi kaynağı, ve daha çok heyecan, şiddet, suç birleştiren biçimi haline getirmeye zorlamıştır" (Edles, 2006:92).

Medya alanındaki şiddet 21. Yüzyılın şahit olduğu şiddetten farklı olarak sadece anlık ya da aralıklı olmayıp sürekliliğini koruyan bir yapıya sahiptir. Böylelikle şiddet her şeyin normalleştiği bir dünya varisine dönmüştür.

Günümüzde medyada şiddet gösterimine karşı çeşitli kampanyalar düzenleyen aktivistlerin ortaya attığı iddiaların aksine, şiddetin içini boşaltırarak sıradan bir şey olarak pazarlanması, kökleri 18. yüzyıl ortalarına kadar uzanan eski bir alışkanlıktır. Televizyondaki seks cinayetleri, “Ölümcül Kavga” (Mortal Kombat) türü video oyunları, kusturacak kadar kanlı filmler, kanlı burunlarına sıkıştırılmış çengelli iğnelerle ölümle dalga geçen ve felaket şarkıları söyleyen müzisyenler, gece serserileri ve sapık katiller, çağdaş popüler kültürün geçmişten miras aldığı temalardır. “Eğlendiren şiddet” geleneği, Zombilerin Gecesi (Night of the Living Dead)” ve “Sapık (Psycho)” gibi filmlere dergilerdeki hayalet hikâyelerine, berbat melodramlara, gazete duygusallığına,

Gotik edebiyata ve aydınlanma döneminin mezarlık şairlerine kadar geriye götürülecek kadar uzun bir geçmişe sahiptir (Halıcı, 2007:69).

Diğer yandan şiddeti özellikle cinsiyet eşitsizlik çerçevesinde değerlendirilirse kadınların medyanın yaygınlaştırdığı sözel şiddete maruz kaldığını görülebilmektedir. Bu anlamda kadınların aciz, güçsüz hissetmelerine, değer duygularına, benliklerine zarar vermeyi hedefleyen bir şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylelikle şiddete başvuran kişinin şiddetin mağdurunu kontrol altına aldığını hissetmesini sağlamaktadır (Özen, 2017).

Bugüne kadar yapılan araştırmalar şiddetin nerdeyse herkes tarafından olumsuz bir davranış olarak algılandığını göstermektedir. Şiddete maruz kalan bireyin kişiliğinde ve duygusal yapısında önemli psikolojik çöküntüler oluşturmaya rağmen birçok toplumda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle en önemli muhatabı çocuklar ve kadınlar olup kolay ve sürekli olanı sözel şeklidir. Bu davranışın en kötü tarafı ise uygulayan kişinin çoğunlukla kendini haklı ve yaptığı davranışı meşru olarak görmesidir.

Böylelikle sertlik, katı davranış, kaba kuvvet kullanma, kaba ve sert muamele, mükâfat ve ceza vermede mübalağa, peklik, “müsaadesizlik” gibi kavramlar erkeklikle ilişkilendirilmiş olup erkeklerin bu tür davranışlarda bulunmaları toplumda normal ve meşru olarak kabul görmüştür. Başka ifadelerle, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onuru kırmak, huzura son vermek, birinin haklarını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, zor kullanmak gibi tamamen erkek olmanın verdiği doğal bir süreç olarak algılanmaktadır (Genç, 2016).

Bu bağlamda medyada görülen şiddet içerikli haberleri, sorunun çözümüne katkıda bulunmakta mıdır, yoksa ataerkil kültürel değerleri yeniden üretip meşrulaştırmakta mıdır sorularına yanıt bulmak isabetli olacaktır.

Bu aşamada olaya şiddet uygulayan ve mağduru şeklinde kategorize edilirse, güçlü ve güçsüzün çekişmesi sonucunda yaşanan mağduriyet göz önüne gelmektedir. Toplumda bu durumun yapısal bir durum olduğu şeklinde anlatımlar hakimdir. Bu da şiddetin şiddet doğurmasına olanak sağlayarak toplumda bir şiddet döngüsünün üretilmesine olanak sağlamaktadır. Bu sebeple ataerkil kabuller şiddetin farklı biçimlerini yeniden üreterek besleyen bir mekanizma haline gelmiştir. Ataerkil mekanizma, “erkekliği” kadına referansla tanımlamakta ve kadına ait olan her şeyin

reddine dayanarak inşa etmektedir. Beyazgazete.com’u örnek alınarak yapılan bir analiz neticesinde, medyada en çok fiziksel şiddet içeren haberlerin hemen hemen her gün verildiği ve son 6 ayda 104 haberin 41’inin kadına yönelik şiddet haberini içerdiği tespit edilmiştir. Medyada kadına yönelik şiddet haberlerinin verilmesi, şiddetin görünürlüğünü ön plana çıkarmıştır. Bu haberlerin büyük bir bölümü şiddeti uygulayandan çok, şiddete maruz kalan kadını kurbanlaştıran tarzda haber verildiği tespit anlaşılmıştır (Baran vd, 2017).

Başka bir örnek verecek olursak, Amerika’da yayınlanan Los Angeles Times’ı inceleyen Sorenson ve arkadaşlarının yaptıkları araştırma sonrasında açtıkları tartışmaya göre, özel koşullar taşıyan ve birden fazla kurbanın yer aldığı cinayetlerin sürekli olarak haberlerde yer almalarına rağmen, Los Angeles Times’ın haber yapmadaki asıl kriteri “haber yapmaya değer kurbanlar”a odaklıdır. Bu nedenle de haberlerde şiddete maruz kalanları yaş gruplarındaki en gençler ve en yaşlılar ile yabancılar tarafından öldürülmüş yüksek sosyo-ekonomik statülerdeki kadınlar oluşturmaktadır (Sorenson vd, 1998).

Benzer bir sonuç da The Times gazetesini inceleyen Soothill ve arkadaşlarının yaptığı araştırmadan elde edilmiştir. The Times gazetesinde yayınlanan en önemli olaylar yabancılar tarafından işlenen, çoğunlukla çocukları ve kadınları içeren birden fazla kurbanın olduğu cinayetler olma eğilimindedir. Gazetelerde yayınlanma sıklığı bakımından en önemli olaylar, (onların tanımıyla mega olaylar) gündelik yaşamda gerçekleşen sıra dışı şiddet olaylarıdır. Bu nedenle okurların daha fazla dikkatini çekerek, habere gösterilen ilginin artmasını sağlamaktadır. Buna göre; herhangi bir suçun haberlerde yer alması, yapılan yayını önemli ve çarpıcı hale getirerek halk arasındaki önemini artırmakta, sosyal bir sorunu tanımlayabilmekte, şiddetin toplum içinde değerlendirilmesini şekillendirmekte, halkın suçun ve suçlunun cezalandırılmasıyla ilgili görüşlerini etkileyebilmektedir. Aynı zamanda halkın kişisel güvenliği ile ilgili duyduğu korkuları, yasal yaptırımlara karşı hissettikleri memnuniyeti ve diğer kişilere karşı hissettikleri güveni artırıp azaltabilmektedir. Bu nedenle de şiddeti önleyici ve kontrol edici birçok bireysel ve politik olayları etkileyebilme özelliği bulunmaktadır. (Soothill vd, 2002).

Öte yandan Amerika’daki Birleşik Devletler Adalet Bölümü’ne göre, yapılan araştırmalarda tecavüz kurbanlarının % 50’si basın yayın organlarının kendilerinin

isimlerinin ve adreslerinin yayınlamasını engelleyecek bir kanun olması durumunda tecavüzü polise “büyük ihtimalle” bildireceklerini; yüzde 16’sı ise “belli bir yere kadar” bildireceklerini belirtmektedirler. 10 kadından yaklaşık 9’u (%86) kurbanların, isimlerinin medya tarafından açıklanacağını düşünerek tecavüzü “az bir ihtimalle” bildireceklerini belirtmektedirler (Halıcı, 2007: 104).

Bu bağlamda medya, kadının mağdur olduğu şiddet konusunda sıkıntılı bir durum sergilediği söylenebilir. Basında kadına yönelik şiddet haberlerinin üçüncü sayfada yer aldığı ve aile içi şiddet konusunun çoğunlukla adli vaka ve magazinsel haber olarak verilmesi kurbanların kendilerini her anlamda sıkıntılı ve gergin bir ortamla ilişkilendirilmelerini istemezler (Ceyhan, 2014).

Öte yandan medyada kadına yönelik şiddet mevzusunun, toplumsal dinamiklerle bağlantı kurarak, işin politik yönünü tartışılacak biçimde ele alınmadığı söylenebilir. Bu sebepten dolayı kadının mağdur olmasını engelleme çerçevesinde politika faaliyetleriyle alakalı haberler de çoğu zaman yapılmamaktadır. KSGM, 2014’ten Akt. Köseoğlu: 77).

Ayrıca kadına yönelik şiddet üzerinde yapılan bir inceleme medyanın genellikle bu tür haberlerle suç işlemeyi daha da özendirdiği ve normların dışına çıkan haberleri göz ardı ettiği ortaya koymuştur. Çünkü basın ezber bozan haberlere girmemekte, yalnızca magazinsel yönüne vurgu yapmaktadır.

Medyanın diğer tehlikeli yanı da var olan yargıların yeniden üretme özelliğine sahip olmasıdır. Son yıllarda medya çeşitli toplumsal projesinde önemli rol oynamasıyla birlikte köklü bir toplumsal gerçekleştiğini söylemek kesinlikle mümkün değildir. Kadınların iletişim alanına katılım ve erişebilmelerinde yaşanan eşitsizlik, medyada kadının basmakalıp rollerle temsil edilmesi, şiddet barındıran aşağılayıcı kadın imajına sıkça yer verilmesi gibi değişik biçimlerle toplumsal cinsiyet eşitsizliği yeniden üretmektedir. Bu bağlamda medya toplumda var olan cinsiyet eşitsizliğinin devamlılığını sağlayıp güçlendirdiği söylenebilir (KSGM, 2008:5’den Akt. Gökkulu, 2014).

Çoğulcu-katılımcı demokrasilerde medya, halkın sözcüsü görevini yürütme, insanları eğitme, bilgilendirme ve eğlendirme gibi işlevlere sahip olmakla birlikte, geç kapitalist dönemde Groombridge’nin de ifade ettiği üzere, medya aynı zamanda bir ticaret ve satış aracı olma özelliğini de bünyesinde barındırmaktadır. Bu anlamda medya bir kâr sağlama aracıdır (Akdoğan, 2004: 52). İzleme ya da okuma oranını artırmak, dolayısıyla çekim merkezi olmak adına medya, içeriklerini magazinleştirme yoluna

başvurabilmektedir. Bundan yola çıkılarak gazetelerde üçüncü sayfa haberi olarak gelenekselleştirilen kadına şiddet konusunun, Tv kanallarının genellikle haber bülteninde yer almaya başlaması, medya tarafından sansasyonel haber adı altında değerlendirilmekte ve tabloid içerik kategorisine alınarak, izleyicilerin dikkatini çekme ve izleme oranını artırmak amacına yönelmektedir. Böyle bir yayın anlayışı kadına yönelik şiddet haberlerinin daha izlettirme çabası ile aslında Hall’ün altını çizdiği gibi bir nevi ataerkil şiddetin hegemonyasını sağlama anlamına gelmektedir (Subaşı, 2018).

Sonuç olarak yukardaki örneklerin ışığında medyanın kadına yönelik şiddetin azaltılmasında olumlu rollerden çok olumsuz rol oynadığı gözlemlenmiştir. Bunun birinci nedeniyse, şiddet ağırlıklı içeriklerin daha çekici olması dolayısıyla daha fazla kitle etkileyeceği düşüncesidir. Fakat medyada içerikleri aktarılırken toplumsal sistemle ilgisini kuracak ve politik yönünü ortaya koyacak biçimde ele alınmamakta birlikte içerikleri magazinsel bir anlatımla aktarılmaktadır. Bu tür anlatımla var olan yargıları yeniden üreterek suç işlemeyi daha da özendirdiği anlaşılmıştır. Böylelikle Stuart Hall’ün ifadesiyle “ataerkil şiddetin hegemonyası” yeniden üretilmiş olur (Howard, 1988).

1.5. Yazılı Basında Kadına Yönelik Şiddet Söylemi

Gazeteler uzun yıllardır, hızla gelişen internet gazeteciliğe rağmen okuyucu kitlesini kaybetmemiş, hala saygınlığını ve güvenilirliğini koruyan önemli bir iletişim aracıdır. Kaplan ve Akyol gazetelerin önemini şu şekilde vurgulamıştır, “kullandığı dilleri aracılığıyla (simgesel ve imgesel) ürettiği enformasyonla, içeriği ve anlatı yapısıyla ideoloji (bilgi) üreten ve birey-egemen sistem, yöneten-yönetilen ilişkisini düzenleyen yapısal bir kültür kurumudur” (Kaplan vd, 2009: 231). Medyanın toplumsal değişimdeki kritik rolü, gündem belirleme gücü ve toplumun gözündeki saygınlığına bakıldığında kadına şiddet haberlerinin yazılı basında nasıl işlenip sunulduğu öğrenmek büyük önem arz etmektedir

Mart 2018’de Alman-İsviçre ortalı, Sırbistan’da yayınlan önde gelen gazetelerden Blic gazetesi kadına yönelik suçlarla alakalı bazı istatistikler yayınlamıştır. Yayın genç anneler ve hamile kadınların da içerdiği en çarpıcı 10 cinayete öncelik vermiştir. Metin kadınları basmakalıp anne ve eş bağlamında değerlendirmiş, okuyucu söz konusu kadınların katillerine karşı uyarmıştır. Metin şu başlıkla yer almıştır: “Çok

geç kalmadan bir zorbayı tanımanın yolları” (Jovicevic, 2018’den Akt. Radak, 2019: 115). Bu başlık kadına yönelik şiddetin medyada temsilinin ne denli umutsuzluk verici bir senaryoda olduğunun en güzel örneğidir. Böyle bir başlığın yer alması kadına yönelik şiddetin ne kadar meşrulaştırıldığını göstermenin yanı sıra ataerkil zorbalığın değiştirilemez bir doğal süreç olduğunu göstermektedir. Öyle ki kadına yönelik şiddete çare bulma ya da şiddeti uygulayan kişiye ceza vermekten ziyade kadının kendini koruması gerektiği söyleyerek asıl suçlunun kadın olduğunun altını çizer.

Temmuz 2017’de Belgrad Sosyal İş Merkezinde bir adam eşini, erkek çocuğunu, bir psikolog ve birkaç işçi öldürmüştür. Bu cinayetle alakalı en şaşırtıcı tepki Zoran Milivojevic adında bir psikoterapistten gelmiştir. Milivojevic’e göre bu durumda suçlu olan kadındır. Kadın çocuğunu kocasından gizleyerek kocayı sinirlendirmesi asıl suçun başlangıcıdır ona göre. Milivojevic’ten kadına yönelik şiddete ilişkin diğer açıklama ise, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin önyargıya dayanmaktadır. Erkeklerin sosyal konumundan endişe duyan psikoterapist durumu şöyle izah etmiştir: “Bütün bu güçlü kadınlar sadece kadın olmaktan ibaret değildirler. Birçoğu sosyal hayatta erkeklerin rollerini çalmışlardır. Öyle ki erkeklerin kadınların yanında artık işe yaramaz, bir aile babası sıfatını taşımayan, para kazanıp aileyi yedirmek zorunda olmayan bir konuma sokuluyor. Neden? Çünkü kadın eşinden daha fazla para kazanıyor” (Boyle, 2005’ten Akt. Radak, 2019: 17). Yukardaki cümlelerle kışkırtıcı olanın kadın olduğu dolayısıyla kendi ölümünden sorumlu olduğu anlaşılmıştır. Bu olay Sırbistan özelinde anlatılmış olsa da aslında dünya genelinde durumlar aynıdır. Böylesi insanların sözlerinin de medyada sıkça yer verilmesi, bir unvan adı altında aktarmaları kadına yönelik şiddeti meşrulaştırmaktan başka bir şey değildir.

Bunun yanı sıra gazetelerde kadına yönelik şiddet haberlerini, özellikle kadın cinayet haberlerini aktarırken ayrıntılara yer verildiği görmek aşılması bir şey haline gelmiştir. Özellikle bazı kelimelere vurgu yaparak ve çarpıcı başlıklar kullanarak içeriklerin magazinleştirildiği gözlemlenmiştir. Böylelikle medya zaten mağdur konumda olan kadını acımasız söylemleriyle bir kez daha mağdur konuma sokmaktadır (Oğuz, 2010’dan Akt. Avcı vd, 2018: 446).

Medya kadına yönelik şiddet haberlerini toplumsal sorumluluğu gereği insanlarla paylaşmak zorundadır. Bu sebepten dolayı kadına şiddet haberleri medya tarafından insan hakları ihlali olarak ortaya koyulmaktadır. Fakat haberleri aktarırken

gazeteciler, “yine kadın” “yine cinayet” gibi ifadelerle şiddet olgusunu sıradanlaştırmaktadır (Yegen, 2014: 19-20). Medyada cinsiyetçi dilin kullanılmasının arkasında yatan en önemli sebeplerden bir tanesi de medya sektöründe, özellikle yönetici kesimde kadınların az olmasıdır. Bu da cinsiyetçi kodların yeniden üretilmesi ve kadınlara yaşatılan bütün haksızlıkların sıradanlaşmasına sebebiyet verir (Avcı vd, 2018).

Öte yandan gazetelerde kadına yönelik söylemin yeniden üretilmesinde fotoğrafların önemli rol oynadığını söylemekte yarar vardır. Deniz Erol’un yaptığı bir araştırma gazetelikte gerçekleşen kural ihlallerin ve bu ihlallerin kadına yönelik şiddete nasıl katkı sağladığını göstermiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular Türkiye’deki yazılı basının şiddete ilişkin hemen hemen tüm haberlerde fotoğraf kullanıldığını göstermektedir. Bu fotoğraflarda ise, fotoğrafları çeken foto muhabirleri belirtilmemiştir. Bunun dışında örneğin, “Tecavüze uğradım” başlığıyla yayınlanan haberde kullanılan fotoğrafta, şiddete uğrayan kadının yüzüne buzlama yapıldığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde, kural ihlalinin örneği olarak, “Kosif’e dayak suçlaması” başlıklı haberde, taciz edilerek darba uğradığını dile getirerek emniyete başvuran kadının adı, soyadı ve çalıştığı yere ilişkin bilgilerle beraber fotoğrafı da net bir şekilde verilmiştir. Araştırmanın altını çizdiği diğer konu ise haber fotoğrafının pornografik kullanımıdır. Ona göre bugün haberlerde sadece cinsel şiddetin fotoğrafları ifşa edilmemekte, öldürülen kadınların fotoğraflarında da pornografik kullanım mevcuttur. Bu fotoğraflar şiddete maruz kalanları açık olarak göstermekte ve onları ifşa etmektedir (Erol, 2013).

Araştırmada vurgulanan en önemli örnek Haber Türk gazetesinin üzerinden verilen Şefika Etik’in olayıdır. Yarı çıplak vaziyette gösterilen cinayet kurbanı Etik; aldığı darbe sonucunda iç organlarının bedeninin dışında çıktığı görülmüştür. Fotoğrafta kurbanın yüzü de oldukça yakından görülmüştür. Ölüm anının resmen açık bir şekilde sergilenen fotoğrafın dışında, aynı haberin devamında Etik’e ait arkadan çekilmiş bir fotoğraf daha yayınlanmıştır. Fotoğraf aracılığıyla orta koyulan kan, iç organ kalıntıları gibi şiddet öğeleri bireyin kişilik haklarını ihlal ederek mahrem sınırlarını aşmaktadır. Söz konusu fotoğraflar, diğer medya organlarında yer almamıştır. Bu fotoğraf basın etiğinin tamamen ihlal edilmesinin yanı sıra insan hakları ilkelerin de yok sayıldığının bir göstergesidir (Erol, 2013). Bu bağlamda yukarıda da bahsedildiği gibi medya

sektörünün kilit noktalarında olanların çoğunun erkek olmanın verdiği dezavantajlardan sadece bir tanesidir. Fotoğrafından yayınlanmasında nihai sorumluluğu olan kişi bir kadın olsaydı durum çok daha farklı olurdu.

Özetle yukardaki örneklerde de detaylı bir şekilde aktarıldığı gibi, medya kadına şiddetin çözümünü kadının kendini koruması gerektiği üzerinde söylem üreterek bir öneride bulunmuştur. Kadına yönelik şiddetin asıl suçlusuyorsa kadının kendisi olduğu çeşitli söylemler aracılığıyla vurgulamıştır. Haberleri aktarırken ise ayrıntılara yer vererek olayı magazinleştirip konuyu önemsizleştirdiği görülmüştür. Fotoğraflar aracılığıyla da şiddeti daha da özendirici hale getirmektedir.

1.6. Yazılı Basında Aşağılama ve Cinsiyetçi Söylem

Medyaya bakıldığında “iyi”, “kabul edilir” ya da başka ifadeyle “normal” olarak belirlediği profilin dışında kalan kişi, inanç veya yaşam tarzına aşağılayıcı bir dille yaklaştığını rahatlıkla görülebilmektedir. Bu anlamda medyanın pekiştirdiği en yaygın aşağılama çeşidi “body shaming” olarak adlandırılan beden ağılamadır. Kişiyi bedeninde var olduğu iddia edilen bir eksiklik nedeniyle utandırma ya da gerçekte olmayan bir standarda dayanılarak insanları bedenlerinin şekline, büyüklüğüne veya görünüşüne dayalı olarak ayıplama olarak tanımlanabilecek beden aşağılama (body shaming), medyada çok yaygın olarak aktarılan bir olgudur (Şevran, 2020).

Her şeyden önce çirkin, şekilsiz, zayıf, koyu tenli gibi özellikler toplum tarafından ideal diye sabitlenen, özellikle kadını hedefleyen, disiplin etmeye çalışan ahlaki etiketlerden başka bir şey değildir. Kadına yönelik sergilenen beden aşağılama davranışlarında aşağılamaya konu olan, yalnızca fiziksel görünüm değildir; bedene sığarak başka şeylere vurgu yapılmaktadır. Mesela, kendini kontrol edemeyen, iradesiz insan profili koymak için şişmanlık öne sürülür. Güzel olmayan insan, özellikle kadın, ise kimsenin kendisiyle beraber bir hayat geçirmek istemeyen, tiksindirici bir obje olarak anlatılır. Kısacası bedensel ya da genel olarak fiziksel görünüm, ahlaki nitelik ve yargıların da bir yansıması olarak kabul edil (Şevran, 2020).

Medya yalnızca fiziksel olana değil, kadının yaşam tarzını ilgilendiren her konuyu aşağılayıcı bir anlatımla haberleştirebilmektedir. Mesela, kadının başörtüsü, makyajı, etüğünün ölçüsü vb, benliğiyle ilgili aktardığı her türlü iletiyi olumsuz, çoğu

zaman aşağılayıcı bir tavırla karşılayabilmekte, tasvir etmediği için de kötü dille gerçeği yeniden şekillendirerek aktarmaktadır.

Beden olumlama, güzellik algısının şartı yönündeki iddialar yazılı basında da uzun geçmişe sahip olan bir olgudur. Gerek Türkiye’de, gerekse Nijerya ya da dünyanın diğer ülkelerde rasgele kadınların fotoğrafını çekerek haberi olmadan aşağılayarak haberleştirildiği defalarca görülmüştür. Gazetecilik ahlakına sığamayan bu çirkin davranış basında kadına yönelik şiddetin köklü bir şey olduğunu ispatlamaktadır.

Bu çalışma toplumda kadına uygulanan şiddetin basında nasıl haberleştirilip temsil edildiğini sorgularken, basının hiçbir olay olmadan kadını hedef alıp sözel ve psikolojik şiddet başta olmak üzere her türlü şiddet uyguladığını da gözlemlemiştir. Çalışmada “yazılı basında aşağılama ve cinsiyetçi söylem” çerçevesinde geçmişte ve günümüzde basın etik ihlallerinin bir örneği olarak kadınların nasıl temsil edildikleri araştırılmıştır. Elde edilen sonuç Türk basınından olup, Nijerya basınında gazete sayfalarına yansıyan kadına yönelik aşağılama söylemine rastlanılmamıştır. Yazılı basında kadına yönelik aşağılama söyleme aşağıdaki gibidir:

Görsel 1. "150 kiloluk hippy Mary yürüdükçe sokakları titretiyor.",

Hürriyet 08.07.1971

Kaynak: Geçmişgazete.com, 08.07.1971

Bu habere bakıldığında çalışmanın çeşitli yerlerinde vurgulanın “çarptılmış gerçek” yine görülmektedir. Bu haberde gerçekle uzaktan alakası olmayan bir olayı, söylem aracılığıyla belli çıkar çerçevesinde yeniden kurgulandığı görülmektedir.

Söz konusu kadından bilgi almadan, nereden ve neden Türkiye geldiği bilinmeksizin, rasgele resmini çekip haber üretilmiştir. Habere göre ailesinin petrol kazancına rağmen görünümünden dolayı ABD’de iş bulamayan Marry, İstanbul’a eş bulmak için gelmiştir. Burada dikkat çeken nokta, 1971’den bugüne kadar devam eden bir haber anlayışıdır. Bu ise daha önce çalışmada vurgulandığı gibi, söylemi sürekli ve yeniden üretilerek toplumsal cinsiyet eşitsizliğin devamını sağlandığı yönündeki kuramsal yaklaşımların ispatıdır.

Görsel 2. "Şahsiyet sahibi bir kadın olmak için 5 şart nedir?",

07.07.1963 Hürriyet

Kaynak: geçmişgazete.com

Bu haber başta kadınların bedenleriyle barışık olmalarını vurgulayan bir anlatımla başlamıştır. Kadınların bedene odaklamaktan ziyade şahsiyetine odaklaması gerektiği söylerken kullandığı dil her anlamda aşağılayıcı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği içeren türdendir. "Yerinde konuşmak", "yerinde susmak", "beceriksiz davranmamak" şahsiyet sahibi bir kadın olmak için şart olduğu ifade ederek kadınları yine kalıpların içine koymuştur. Haberin ortaya koyduğu bu şart kadını bir erkeğin beğenmesine sunulan bir

obje olarak değerlendirmektedir. Bir erkekten kabul göremesi için yine o erkeğin “ideal” olarak belirlediği profile uyması gerektiğinin söylemektedir.

(Elgün: 2004)’ın ortaya koyduğu gibi gerek yazılı basın, gerekse görsel basın vasıtasıyla aktarılan bu haber mevcut düzenin sürdürülebilirliği ve yeniden üretilmesine sebep olmaktadır. Başka bir ifadeyle sistem medya aracılığıyla kendisini yeniler. İster erkek, ister kadın nerede nasıl davranacağını bu yolla bilgi almakta ve aldığı bilgiye bu yolla içselleştirmektedir. Medyanın birey yaşamın üzerinde derin bir etkisi olduğu kesin bilgidir. İletişim araçları yalnızca vakit geçirme amaçlı olup, o yönde faaliyet göstermez; gündelik hayatımızda kullandığımız tüm bilginin ciddi bir bölümünü o sağlar, sağladığı bilgiyi ise biçimlendirerek ortaya koymaktadır.

Görsel 3. "Otomobilde aşk yapan kız bakire çıkınca çok sevindi.",

25.07.1986 Günaydın,

Kaynak: geçmişgazete.com

Burada da sinsi bir anlatımla erkek hegemonya zirveye çıkarıldığını görülmektedir. Basın bu tür anlatımla kadının özel yaşamını “gülünç” bir hale sokarak aşağılayıcı bir dille kadına uygulanan sözel ve psikolojik şiddetin pekişmesini sağlamaktadır. “Bakire çıkmasa babası evlenmesine izin vermez” gibi ifadelerle basın, kadının belli şartlar çerçevesinde değer gören bir eşya olduğunu ortaya koymaya çabasındadır. Bu aşağılayıcı, kadını rencide eden anlatım tarzı yalnızca bir gazetecinin tercihinin kalan bir durum değildir. Haber kurumsal, toplumsal ve ideolojik dinamiklerden sonra üretilmiştir.

Görsel 4. “Kadına şiddette son nokta”

07.12.2011 Habertürk

Kaynak: Habertürk.com

Bu haber, her anlamıyla, kadın cinayetinin medyada temsiline, medya etik ihlalinin ve kadına yapılan saygısızlığın son noktası olarak değerlendirilebilir. Hayatını kaybeden kadının sırtından bıçaklanmış haldeki bedeninin, sansüresiz ve ilk sayfaya koyulması,

gazetecilik mesleğine yoğun eleştiri getirmiştir. Bunun yanı sıra, bu haber basının kadına verdiği değeri bir kez daha ortaya koymuştur Söz konusu haber, Şefika Etik'in sığınma evine yerleştiği, eşinin kendisini tekrar eve getirmek için her türlü çaba gösterdikten sonra "ihanete uğradığı" gerekçesiyle kadını bıçaklayarak öldürdüğü ilişkin haber detaylı bir şekilde aktarılmıştır. Haberin geneline bakıldığında yine cinsiyetçi söylem örneği olarak erkeğin "ihanete uğraması"na vurgu yapılmıştır. Bu da şiddeti gerekçelendirmektedir. Haberi okuyan insan fotoğraftan çok erkeğin haklılığını ön plana çıkarılmasından etkilenir (Tekeli, 2016).

1.7. Gazetelerde Söylemsel Manipülasyon

van Dijk, doğrudan manipülasyonla ilgilendiği makalesinde, manipülasyonun bazı özellikleri ortaya koymuştur. Ona göre, söylem, biliş ve toplumu açık bir şekilde bağlayan "üçgenlere bölünmüş" çerçeveyi ifade etmektedir. Onun ortaya koyduğu çerçeve şu şekildedir:

- 1- Söylem analitik yaklaşım yetkilendirilmiştir; bir çok manipülasyon, metinden ve konuşmalardan yapılır.
- 2- Manipülasyon yapanlar insandır ve onların zihinleri manipülasyona uğratılır; böylelikle manipülasyon süreci aydınlatıcı olabilir.
- 3- Manipülasyon, etkileşimli bir karşılıklı konuşmadır ve güç /iktidar ve güç / İktidarın kötüye kullanımını içerdiğinden sosyal bir görüş te önemlidir (van Dijk 2006: 360).

van Dijk'ın makalesinde bu üç maddeleri birbirinin önemini daha çok önem vermiştir ancak sosyal, etkileşimsel ve söylemsel yaklaşımların yaşamsal olmasına karşın, bilişsel boyutunu açıklanmaktadır. van Dijk daha çok iletişimsel veya sembolik manipülasyon formlarıyla ilgilenmektedir. Bunlar, politikacılar ve medyanın, oy sahipleri ya da okuyucuları manipüle etmesi türünden söz konusu edilirler (Özer, 2011: 122). İletişimsel veya etkileşimsel pratikler içinde manipülatör, diğer insanları genellikle arzuları çerçevesinde kontrol ederler. Aslında, manipülatörler, insanları inandırmayı ve kendi istekleri yönünde ikna etmeye çalışırlar. Bu yüzden resimler, fotoğraflar ve diğer aletleri kullanmaktadır (van Dijk 2006: 360).

Meşru olmayan bir manipülasyon ile meşru ikna etme arasındaki sınır belirsizdir. Bazı kitle, manipülasyondan etkilenirken, aynı durum bazıları için geçerli

olmayabilir. Dolayısıyla kitlelerin arasındaki etkilenme derecesi de farklıdır. Ekonomik, politik ve dini iknânın bazı formları meşru olabilir fakat insanlar, onlar tarafından manipüle edildiklerini hissedebilirler (Özer, 2011: 122). Manipülasyon, bir sosyal fenomenidir; çünkü sosyal aktörler ve gruplar arasında etkileşimi ve güç/ iktidarın kötüye kullanımından. Ayrıca, manipülasyon genelde katılımcıların zihinlerinin manipüle edilmesinden dolayı bilişsel fenomendir. Öte yandan, manipülasyon söylemsel – semiyotik fenomendir; çünkü manipülasyon metin, konuşma ve görsel mesajlar vasıtasıyla etkilenmektedir. Her zaman bunlar, birbirleriyle temas halindedirler (van Dijk 2006: 360-376).

Bir gazetede, söylem manipülasyon, metin sayfa düzenini jestleri, kullanılan resimlerinden içerebilir. Manipülatif söylem, politika, bürokrasi, akademi, medya alanlarından egemen kişiler ya da ortak elitler tarafından kontrol edilen kamu iletişimi içerisinde olabilir (van Dijk 2006: 372). Başlıklar, Haberin Başlığı, en temel olarak temayı ifade etme ve metnin en önemli enformasyonunu göstermek için kullanılır. Yurttaşlar için, çok önemli sorunlar ve ya olaylar hakkındaki söylem, birçok kurumların olumsuz özelliklerine vurgu yapan başlıklardan kaçınır (van Dijk, 1991'den Akt. Özer, 2011: 123). Kendini pozitif ve ötekini negatif olarak sunmanın ortalama stratejisi kullanılır. Olumsuz bir durum ve olaylarla suçlarken, yazarın kendi çıkarların yana gerçeklerin taraflı olarak sunması çok etkileyicidir (van Dijk, 2006: 373).

Gerçek bir hayat yaşamda, manipülasyonun etkisi altında kalmayan, alaycı eleştirel, kuşkucu, güvensiz ve karşıt kişiler de vardır. Fakat van Dijk'e göre bu tarzı insanlar iletişimin ana akım araçlarını veya elit kurum ve teşkilatları yönlendirmedikçe, karşı söylemler manipülatörler için az bir sorun olacaktır. van Dijk'ın sunduğu model şu şekildedir (Özer, 2011: 127):

1- Ortalama Etkileşim Stratejileri

- a- Kendini Olumlu Sunma
- b- Ötekini Olumsuz Sunma

2- Bizim “iyi”, Onların “Kötü” Eylemlerini Oluşturan Makro Dil Edimleri

- a- Suçlama
- b- Savunma

3- Anlamsal Makro yapılar: Tema Seçimi

- a- Biz / Onlar hakkındaki olumlu/olumsuz temaları önemsememek

4- Küresel Olanı Destekleyen ve Tamamlayan Yerel Dil Edimleri

a- Suçlamaları gösteren ifadeleri

5- Bizim/Onların Olumlu / Olumsuz eylemler

a- Çok / Az detay vermek

b- Genel / Özel olma

c- Belirsiz (üstü kapalı gibi) / Kesin olma

d- Açık / Dolaylı olma

6- Sözlük: Bizim için Olumlu, Onlar için Olumsuz Sözcükler Seçme.

7- Yerel Sözdizimi

a- Bizim/Onların olumlu/olumsuz sorumluluklarımızı vurgulayan /önemini azaltan Aktif

vs. Pasif cümle

8- Retorik Figürler

a- Olumlu /Olumsuz anlamlarda abartı (hyperboles) vs örtmece (euphemisim)

b- Bizim/Onların olumlu / olumsuz varlıklarını vurgulayan kinaye ve Metaforlar

9- İfadeler: Görsel ve Ses

a- Olumlu /olumsuz anlamları vurgulamak (geniş, koyu).

b- Olumlu/ olumsuz anlamlar için düzen (birinci, sonucu; en üst en alt).

Yukarıdaki maddelere göre çözümleme için şöyle bir açıklama yapmak gerekmektedir:

Ortalama Etkileşim Stratejileri

1- Kendini Olumlu Sunma:

- kendini neyle ve nasıl olumlu sunuyor?

- Bu sonuçtaki manipülatif etki nedir, ne şekilde olmaktadır?

- Çarpıtma var mı?

- Abartılara gidiyor mu?

Şunlar Gösteriliyor mu?

a- İdeolojik kutuplaşma.

b- Ahlaki üstünlükte kendini olumlu sunma.

c- Muhalifi olmasına karşın, güç/iktidarını vurgulamak.

d- Muhalifiyle ilgili şüphe uyandırmak, gözden düşürmek, onlara inanmamak.

e- Savları duygusallaştırmak (ihtirash, hırsli inançlar).

2- Ötekini Olumsuz Sunma

- Kendini neyle, nasıl olumlu sunuyor?

- Bu sonuçtaki manipülatif etki nedir, ne şekilde olmaktadır?

- Çarpıtma var mı?

Kısacası, manipülatif söylemin ortalama stratejisi, hem alıcının hem de sosyal özellikleri odaklanır. Bunun amacı, okuyucuları, manipülasyona karşı kırılğan ve daha az dirençli hale getirmektir. Böylece, alıcıları her şeye inanan veya inançları kabul etmeye gönüllü kurbanlar yapar (van Dijk, 2006: 376).

1.8. Habere İlişkin Feminist Eleştiriler

Feminist kuramcılarının habere eleştirel yaklaşmaya başlaması, yani bir gerçeklik inşası olduğunu dile getirmeye başlaması 1980 yıllara dayanmaktadır. Bu anlamda dile getirilen ilk eleştiri haberin eril bir kültür içinde üretilmesinden dolayı cinsiyetçi bir doğası olduğudur. Kadınlar ise, daha önce belirlenmiş kalıp yargılar çerçevesinde, ritüelleştirilmiş rollerle temsil edilmektedir (Robinson, 1978).

Haber yoluyla şiddet eksenindeki anlamların üretilmesi, medyanın ürünlerinde var olan diğer anlatı türlerine nazaran daha etkili ve can alıcıdır. Bunun en önemli sebebi ise haberin olayları oldukları gibi aktardığını yönündeki algıdır. Bu algı haber metinlerinde yerleştirilen yargıların meşrulaştırmasına kolaylık sağlamaktadır. Gazetecilik anlayışında haberlerin etrafımızda olup bitenleri resmen eden, sadece bilgilendirici bir araç olarak ortaya koyulmaya çalışılsa da aslında mesela sadece bundan itibaren değildir. Olay ve olguların nesnel bir biçimde, öyküleştirerek aktarılması liberal haber anlayışın temelini oluşturur. Sadece bir bilgi türü olarak haberin nesnelliğine vurgu içeren bu anlayış, pozitivist bilim ve bilgi anlayışından ciddi destek görmektedir (Dursun, 2010).

Bu bağlamda olaya eleştirel bir biçimde yaklaşan Markist toplumsal kuramı, verili tahakküm ilişkisinin devam etmesi için toplumsal gerçeğin çarpıtılarak aktarması gerektiğini vurgular. Ona göre toplumsal gerçeklik temel bir çelişki tarafından oluşturulmaktadır. İnsanların bu temel çelişkiyi fark etmesi, gerçek anlamını kavrayabilmesi Marksist toplumsal eleştirinin temelini oluşturur. Ona göre ancak bu çelişki anlaşılırsa sınıfsal mücadelede bir devrimin olabileceğini vurgular. Bu aşamada

medyaya da büyük görevler belirlenir. En önemli görevlerden bir tanesi, ne pahasına olursa olsun çelişkinin fark ettirilmemesidir. Bunu sağlarken egemen sınıf ve toplumsal iktidarın bütün biçimlerinin aslında üretim ilişkilerine yönetmekten gelen ekonomik iktidara bağlı olduğunun üstünü örtmesi, gözden kaçırıldığından emin olur, insanların mevcut üretim ilişkilerini sürdürecektir toplumsal ilişkilere rıza göstermesini sağlar (Kale vd, 2016).

Yirminci yüzyılın yarısına kadar haber saf bir bilgi türü olarak her anlamda kabul görmüş, eleştirel bir yaklaşım söz konusu değildi. Yirminci yüzyılın yarısından itibaren haberin koruyucu rolü olduğundan bahsedilmeye başlanmıştır. Ortaya çıkan bu anlayışa göre haber, dünyanın nasıl bir yer olduğunu, insanlar arasındaki her türlü ilişkilerin ne olduğu hem yansıtan hem de yeniden inşa eden metinlerin toplamıdır. Bu anlamda her şeyden önce insanın varlık bütünlüğüne dair bir müdahaledir. Haber kimin nerede ne zaman ne yaptığı ile ilgili olsa da geniş anlamıyla insanın var oluş tarzını temsil eden, dünya bilgisi taşıyan bir araçtır. Haber metinleri sadece bilgiyi aktarmakla kalmaz, olayları nasıl anlayacağımızı da göstermektedir. Haber metinlerinde üç tane ilişki türü mevcuttur: (Dursun 2010)

- a) Şeylerin birbiriyle ilişkilendirilmesi,
- b) insanların birbirleriyle ilişkilendirilmesi
- c) şeylerin insanlarla ilişkilendirilmesi

Bu üç ilişki haber aracılığıyla insanlara aktarılmaktadır. Haber bu ilişkileri sadece tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda doğru ya da yanlış ilişkileri de belirler. Haberin en güçlü yapısından bir tanesi, gazetecinin niyetinden bağımsız olarak, yıllardan gelen haber kültürü çerçevesinde toplum üzerinde etkili olmasıdır. Haber daima güç konumlarının sürdürmesini sağlayan bir yapıya sahiptir. Böylelikle başta kadınlar olmak üzere, belli kalıp yargıları pekiştirerek eşitsizliğin devamlılığını sağlar (Dursun, 2010).

Öte yandan kadınların medyada nasıl ve ne oranla yer aldığı üzerine inceleme yapan çalışmalarda da var. Mesela 76 ülkede, 13 bin televizyon, gazete ve radyo haberleri üzerine yapılan incelemeler kadın/erkeğin tam olarak hangi oranla haberlerde yer aldığını “küresel medya izleme projesi” çerçevesinde incelenmiştir. Kadının medyada temsiline ilişkin ciddi yapılan çalışmaların sayısı oldukça çoktur. Araştırmalar farklı olsa da sonuçları az çok aynı olup birbirleriyle örtüştüğü görülmüştür.

Yapılan çalışmaların ortak yanı kadınların kimlikleri, başarıları ve icraatlarıyla değil, mağduriyetleriyle öne çıkmalarıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 2016).

Medya metinleri incelendiğinde kadın çoğu kez sıradanlaşmış iki kalıp yargılar içerisinde yer almaktadır; ya ‘fitneci, cilveli ve kötü kadın’ ya da ‘toplumun yakıştırdığı rollerine uygun olarak ‘anne ve iyi eş’ olarak kadın’. Kadınlar, onlar için uygun biçilen kalıp yargıların dışına çıktıklarında ise marjinalleştirilmektedir. Toplumsal dinamiklerin şartı gereği kadının yaşamındaki değişimler ve ortaya çıkan yeni sorunlar medya metinlerinde göz ardı edilmektedir. Bununla birlikte kadınlar “beden” yada “nesne”ye indirgenirken, izlenirliği artırma, ilgi çekme ve sansasyon yaratma kaygılarıyla bedenleri kullanılarak sömürülmektedir (Binark, 2010; Alankuş, 2009).

Toplumsal cinsiyet eşitliğin sağlanması, şiddetin önlenmesi, olumsuz toplumsal algının yeniden inşası için Türkiye’de başta Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Adalet bakanlığı gibi resmi kurum ve kuruluşlar, akademisyen ve siyasi çevreler ve sivil toplum kuruluşları ciddi çabalar sarf etmektedir. Nijerya’da ise remi kuruluşların dışında ‘Hands Off Initiative’, ‘The Mirabel Centre’ gibi organizasyonlar kadınlara karşı yapılan her türlü eşitsizliği ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte uluslararası çapta, ‘Women At Risk International Foundation’, ‘Birleşmiş Milletler’ gibi kuruluşların sarf ettiği çaba oldukça yaygındır. Peki, cinsiyetçi tutumun yaygınlaşması ve pekişmesinde önemli rol oynayan, kitlelere ulaşmada gücünü elinde bulunduran medya ne yapmalı?

Her şeyden önce medya bu konuyu çözmeye ilişkin bir strateji ve ilke belirlemelidir. Gerek kendi işleyişinde, gerekse haber anlayışını gözden geçirip, kadın ve erkeğe eşit bir anlayış ile yer verecek strateji ve hedefler belirleyip, belirleyecek ilkeler doğrultusunda adımlar atmalıdır. Olaya sadece bir sosyal sorumluluk projesi şeklinde bakmamalı, kendisine çözmekle görevlendirilmiş bir kriz şeklinde bakmalı. Belirleyecek stratejiyle diğer kuruluşlardan farklı olup toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılığın geliştirilmesine öncülük eder. Medyadaki cinsiyetçi temsillerinde bir devrimin yaşanması için sektörün her kademesinde çalışan ve bu alanda, öğrenciler de dâhil olmak üzere, ilerleyen süreçte o alanda çalışma potansiyeline sahip bireylere konuya ilişkin farkındalık sağlayacak uygulamalar geliştirmelidir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 2016).

Kadınların haberde eşitsiz temsillerini giderecek bir öneri de radikal feminizm anlayışından gelmiştir. Onlara göre sorunun çözülmesi medya sektöründe köklü bir değişime ihtiyaç vardır. Fakat medya alanına daha fazla kadının istihdam etmesi bu sorunu çözmez.

Sorunun çözülmesi için medya sektöründeki kilit noktaların hepsinde ya da ciddi bir kısmında kadınların yerleştirilmesi lazım (Burks vd, 1993).

1.9. Söylem, İdeoloji ve Dil Çerçevesinde Kadına Şiddet

Günümüzün sosyal bilimlerinde “söylem” ve ‘ideoloji’ teorileri oldukça yaygındır. İki kavramı birbirinin yerine kullananlar olduğu kadar, karşı karşıya getirenler de vardır. Peki, bu kavramların bugünkü kullanımları yalnızca biçimsel ve kavramsal bir tercih mi, entelektüel bir heves oldukları söylemek mümkün müdür? Althusser’in çalışmalarında “ideoloji”yi gördüğümüz her örnekte, onun yerine “söylem”i yerleştirirsek, aynı anlama gelir mi? Foucault’nun yazdığı metinler, “söylem” yerine “ideoloji” konularak yeniden şekillendirilirse, farklı bir Foucault mu orta çıkar? Bu çalışma farklı teorik geleneklerden çıkan iki anahtar terimlerin birbirinden ayrı tutulabileceği gibi birlikte de çok işe yaradığını ileri sürmektedir. Bu bağlamda ideoloji yaklaşımları çerçevesinde dil ve söylemi inceleyerek medyada kadına yönelik şiddeti boyutunu araştırılmıştır. Fakat ilk önce bu iki terimin arasındaki farklı ortaya koymak faydalı olacaktır.

Michel Foucault ideolojiyi, politik ve toplumsal kurumların sonsuzlaştırılması, gerçek dışı bir hakikat yaratma çabalarının ortaya çıkışı ve evrensel bir özne yaratımını ileri sürmesi açısından sakıncalı bir kavram olarak görür. Ona göre ideoloji, evrensel bir öznenin bilgisine sahip olmak, arzuladığı en önemli şeydir. Fakat bu, dünyadaki nesnelerin doğal hallerinin dikkate alınmasıyla olanaklı olabilmektedir. Özetle ideoloji, inanç ve düşüncelerin üstyapısı olarak gelişimin karşısındaki “hakikatı” işaret etmektedir (O’Farrell, 2006). Dolayısıyla Foucault açısından ideoloji, rasyonel bir zeminde her daim temkinli yaklaşılması gereken ve yararlanılması her anlamda zor bir nosyondur.

İdeolojinin karşısına söylem kavramını koyan Foucault, ideoloji kavramına ihtiyatlı yaklaşılması gerektiğini belirterek, eleştirisini üç ana nedene dayandırır. İlk olarak ideoloji kavramının kuramsal gelenek içinde, “truth” yani doğrunun karşı olarak

kullanılmalıdır. Ona göre asıl mesele doğru bilginin, başka ifadeyle bilimsel bilginin, nasıl oluştuğu ve ideolojik olanın da bunun yanılması olarak nasıl tanımlanacağı meselesi değildir. Asıl sorun, söylemin taşıdığı doğruluk etkisinin (effects of truth) tarihsel olarak nasıl üretilebildiğini kavraya bilmektir. Bilginin içinde aranan doğruluğun kendisi de söylem sayesinde üretilir. Dolayısıyla söylemin karşıtı olmamakla beraber, farklı olarak söylemin üretilebilmesinin koşuludur. Böylelikle, Foucault söylemi, “doğruluk iddiası üreterek kendini var eden anlam pratiği” olarak tanım ortaya koyar.

Birbirlerine karşı dışlama tavrı gösteren ideoloji ve gerçeklik kavramları yerine ancak bir arada var olabilen söylem ve doğruluk kavramlarını tercih eder (Güngen, 2013).

Bu aşamada Larkin Foucault’a şu şekilde destek çıkmıştır: “İdeoloji kavramının eleştirel ve negatif yan anlamları (...) her zaman için, çelişkili ve tersyüz edilmiş bir gerçekliğin gizlenmesi ya da çarpıtılmasıyla bir şekilde bağlantılı olan özel bir hatanın eleştirisi için kullanılır. Bu nedenle ideoloji hem sınırlı hem de tarihsel bir kavram olma özelliği taşır: Sınırlıdır, çünkü her çeşit hatayı kapsamaz ve egemen olan bütün fikirleri etkilemez; tarihseldir; zira çelişkilerin evrimine dayanmaktadır” (Larain, 1983’den Akt. Purvis, 2014).

Foucault’ın eleştirdiği ikinci nokta ise ideolojinin hümanist bir özne kavramıyla ilişkilendirilmesidir. Foucault’ın sözleriyle “ikinci sakıncanın kaynaklandığı nokta, ideoloji kavramının, sanırım kaçınılmaz olarak, bir tür özneye göndermede bulunmasıdır” (Foucault, 2005: 69). Bu anlamda bütünlüğü vurgulaması, özneyi ön plana çıkarması, özneye daima gönderme yapılması nedeniyle ideoloji, Foucault’nun “merkezsizleştirme” girişiminde yapısal olarak dışlanması gereken bir kavramdır. Çünkü ideolojiyle tasarlanan şey, bireylerin var oluşunu yöneten gerçek ilişkiler sistemini geliştirmek ve devam ettirmek değil, bireylerin toplumda yaşadıkları gerçek ilişkiler üzerine imgesel ilişki kurmaktır (Althusser, 2008). Oysa söylem kavramı, öznenin dilsel toplumsal pratikler üretilen bir söylemsel konum olduğunu iddia etmektedir. Özne söylemden önce var olması söz konusu olamaz; kendisi söylem sayesinde ve söylem içinde üretilendir. Nesnel çıkar ya da sınıfsal konum ancak söylem tarafından üretilirse var olur ve ancak söylemin ürettiği somut bağlamın anlamı olarak vardır (Güngen, 2013).

Üçüncüsü, Foucault'ın ifadesiyle “ideoloji onun altyapısı, maddi, ekonomik belirleyicisi, vb. işlevi gören bir şey karşısında ikincil düzeydeki bir konumda yer alır” (Foucault, 2005'ten Akt. Kalav, 2017). Bu tanım, klasik Marksizm'deki gibi alt yapı benzeri belirleyici bir merkez tanımlamaktan kurtulmayı imkânsız hale getirir. Bu aşamada klasik ideoloji kavramı ile post yapısalcı söylem kavramı kesin bir hatla tamamen ayrışır. Bu farkı iktidar kavramının tanımlanması bağlamında daha iyi kavramak olasıdır. Foucault, Althusser'e çok benzer bir şekilde söylem ve iktidar oluşturma sürecinin aynı olduğunu, iktidarın bir söylem olarak bireylere aktarıldığını ve onları özneye dönüştürdüğünü vurgulamaktadır. Foucault'a göre söylemin kendisi bir tür iktidardır ve bir iktidar etkisi içermeyen söylemden bahsetmek mümkün değildir. Söylem bu iktidarı, bilginin üretilmesi sayesinde yaratma fırsatı bulmaktadır. Klasik ideoloji kavramına bakıldığında ise, özneler önceden kurulmuş varlıklar olarak, maddi nesnel yapıdan türetilen çıkarlarının bilincine varma imkânına sahip olurken bu bilinci ideolojik ifadelerle çevirip iktidarı ele geçirebilmektedir (Güngen, 2013).

Bu iki terimin farkını ortaya koyduktan sonra, dil, söylem ve ideolojinin medya ile ilişkisine değerlendirmek yararlı olacaktır. Matheson'e göre dil; mesajı, düşünceyi ve ideolojiyi taşıyarak bir gerçeklik ortaya koymaya çalışan güçlü bir araçtır (Matheson, 2005: 5). Dil her şeyden önce, ideolojik bir olgudur ve bireylerin toplumdaki egemen sınıfın çıkarlarını destekler yönde düşünmesini sağlayan bir araçtır. Bu özelliğiyle dil, Gramsci'nin vurguladığı, elit bir azınlık gurubun toplumun diğer kesimleri üzerine ideolojik ve kültürel kontrol sağlaması açısından çok etkilidir (Yaylagül, 2010: 109-110).

Dil yalnızca gerçekliğin açıklamaz, ideolojilerin oluşumu, sürekliliği ve devamlılığını kurmasında önemli bir işlev görür. Bu neden dolayı siyasetçiler varlıklarını dili kullanmalarına bağlar. Dilin kullanımı, toplumun ikna olması ve iktidarda kalma üçlüsü arasında kritik bir ilişki söz konusudur. Bu sebepten dolayı iktidar medyayı kullanarak söylemlere hâkim olmaya çalışır (Jones ve Peccei, 2004: 39).

Rus dilbilimci Volosinov bilginin dil içerisinde üretildiğinden bahsederken, bizim kendisiyle gerçeği gözlemleyebileceğimiz şeffaf bir araç olmadığının altını çizer. Bu sebepten dolayı bütün dillerin ideolojik olduğu, gerçekliğin ise bir ürün olduğu kabul edilmektedir (Hartley, 2002: 106).

Dil bireylerin bilgi ve düşüncelerini artırarak belli bir yarara yönlendirebileceği gibi, inanç ve düşüncelerin kontrol edilmesinde de kullanılmaktadır (Jones ve Peccei, 2004: 39).

Söylem ise, “dil kullanım biçimi” olarak tanım görür. Başka bir ifadeyle söylem, bir dilsel eylemde yer alma biçimidir. Hartley, söylemin yalnızca bir konuşmacının kullandığı dille sınırlandırılmasının doğru olmadığını söylerken, dilin aynı zamanda iki kişi arasında sürüp giden karşılıklı iletişimi, dilbilimsel kuralları ve gelenekleri de kapsadığını söyler (Hartley, 2002’ten Akt. Demir, 2020). Göstergebilim kuruculardan Ferdinand de Saussure sözün kullanıcıya bağlı olarak farklılık gösterebileceğine vurgu yamak için dil ve sözü iki ayrı kavram olarak ele almıştır. Ona göre dil, sistem şeklinde işleyen bir yapı olarak tek bir bütün olmasıyla birlikte, bireyler onu tercihlerine göre farklı şekilde kullanabilmektedir.

Bireylere iletilen gerçeklik anlayışını kavramak dil ve gösterge sistemi vasıtasıyla mümkündür. (Sözen, 1992:12)’in ifade ettiği gibi söylem keşfinden sonra artık bir evrensel gerçeklikten bahsetmek mümkün değildir. Ona göre “gerçeklik” denilen şey söylem içinde inşa edilir.

İdeoloji ise, gerçekliğin kodlamasından meydana gelen bir sistemdir. İdeolojiyi mesajı üretmek için kullanılan semantik sistem olarak da tanımlanabilir. İdeolojiyi semantik anlamda değerlendirilirse, yalnızca belli bir çeşit mesaj veya bir sınıfın sosyal söylemi değildir; mesajlar organizasyonların düzeyinden sadece bir tanesidir. Bu sebepten dolayı bilimsel söylemler de dâhil olmak üzere, herhangi bir mesajda bulunan bir anlamlandırma düzeyidir. Umberto Eco, ideolojiyi alıcının ait olduğu grubun bilgi evreni olarak tanım ortaya koymuştur. Fakat bilgi evreni iletilmedikçe gösterge bilimsel çözümleme onu ele alıp üzerinde inceleme yapmaz. Bu yüzden bilginin iletebilecek bir vücuda sokulması bu anlamda önem arz etmektedir. Bilgi sistemi daha sonra gösterge sistemi olma yolunda kendini şekillendirir. İdeoloji ise kodlandığı zaman anlaşılabilir (Heck, 1980: 110-112).

İdeolojiler dil vasıtasıyla yeniden inşa edilir, iletilir ve böylelikle hegemonyanın devamlılığı sağlanır. Farklı bir ifadeyle hegemonya anlamlar veya bireylerin şeyleri anlamlandırma şekilleri üzerinde kurulduğun dolayı, dil bu süreçte gücün ve iktidarın oluşumunda merkezi konumda yer almaktadır (Matheson, 2005: 6). Bu sebepten dolayı,

ideoloji, anlamın bir hegemonyayı ayakta tutmak için ortaya koyduğu hizmettir (Barnard, 2003: 20).

Öte yandan ideoloji dile sadece egemen sınıfın kullandıkları sözcükler yüklemmez. Aynı zamanda bireylerin topluma girebilmek için kullandığı sözcükler olarak da dile yüklenmektedir (Matheson, 2005: 6). Çünkü belli bir ideolojinin egemen olduğu bir topluma girebilmek için, o egemen ideolojinin etkili olduğu dili kullanmak önemli bir koşuldur. Böylelikle ideoloji yeni sözcüklerle şekillendirilerek toplumundaki herkesin dilinde dolaşarak toplumun bütün katmanlarına ulaşmaktadır.

Haber söylemi birçok etkenin önemli rol oynamasıyla oluşumunu tamamlamaktadır. Bu anlamda gazetecinin mesleki formasyonu, haberin üretildiği kurumun yapısı, haberin geçtiği editoryal süreç, haber kaynakları, politik ve ekonomik dinamikler söylemin gidişatını belirleyen önemli etkenlerden birkaçıdır. Haber söylemi söz konusu etkenlerin etkileşimi sonucunda üretilmektedir. Daha önce de bahsi geçtiği gibi, egemen ideoloji ve değerler sisteminin gerek haber metni gerekse de diğer anlatı türlerinde üretilen metinler yeniden inşa edildiği eleştirel yaklaşımların ana tezini oluşturmaktadır. Bu sebepten dolayı haber metinleri içerisine belli başlı egemen düşünceler, yaklaşımlar, anlatılar yerleştirilir. Bunun sonucu olarak belli dünya görüşlerini barındıran ideolojik ve örtülü bir metin ortaya çıkar (Karaduman, 2017).

Söylemsel mücadele alanında egemen ideolojilerin yaptığı en büyük sömürü insanı ilgilendiren bütün alanlarına kendi söylemlerini egemen kılmaktır. Fakat mesele sadece kendi söylemlerini egemen kılmakla yetmez, söyleme dönüşmeyen, bastırılmış düşünceleri, belli bir güç kazanamadığı sürece yokmuş gibi saymaktadır (Matheson, 2005: 4). Bu anlamda hegemonik özelliğini ileriye sürmektedir. Herkesi ve her şeyi kuşatmayı amaçlayan bu özellik ne pahasına olursa olsun egemen ideoloji tarafından korunur.

Egemen ideoloji söylemlerini egemen kılma yolunda başvurduğu en önemli araçlardan bir tanesi kuşkusuz haberlerdir. Haberler ise dünyanın, dolayısıyla insan yaşamını ilgilendiren her şeyin dil içerisindeki temsilidir; çünkü dil gösterge bilimsel bir kod özelliği taşıdığı için değerler yapısını empoze eder. Aynı olayı her defasında farklı bir dil ve söylemle aktarmak mümkündür. Bu aşamada kişinin ideolojisi, yaşam tarzı, mesajın iletenin ideolojik yapısı ve hedef kitlenin karakteristik özellikleri söylemi belirleyen ana etkenler. Bu sebepten dolayı gazete haberleri gerçek dünyanın bir

yansıması değildir; fikir, inanç, değer, teori ve ideolojinin birleşimiyle meydana gelen çarpıtılmış bir dünyayı temsil eder. (Fowler, 1991: 1). Haberler gerçek olanı tıpkı bir ayna gibi yansıtılabileseydi, yalnızca toplumda daha önceden var olan şeyleri yansıtır. Eğer dünyada var olan yaşam mücadelenin resmini yansıtmış olsalardı, yansıyan bu resim, bireylere tanıdık ya da en azından bildiği resme çok yakın bir resim olması gerekirdi (Devran, 2010).

Bir muhabir haberini yazarken, daha önce olmayan, yeni sözcükler kullanmaz, o konuda zaten var olan sözcük ve anlamları tekrar yürürlüğe sokarak anlamları yeniden üretir. Başka bir ifadeyle metinler, anlamlarını kendi kendileri kazanmaz, etrafındaki diğer metinlerle ve daha önceki metinlerle olan ilişkisinden alırlar. (Devran, 2010). Bu yüzden medyada kadına yönelik şiddet sorunu çözerken o alana daha fazla kadın istihdam etmek nihai çözüm olamaz. Radikal feminizm teori savunucuların teklif ettiği gibi medyada alanında kadınların egemen olduğu köklü bir değişim olmadıkça kadına yönelik şiddet konusunda bir çözüm asla olmaz (Burks vd, 1993).

Muhabirler asla kendi başlarına söylem üretmez. Kullandıkları söylemlerle daima bulundukları kurum, grup veya kişileri konumlandırırlar. Bu nedenle haber metni analiz edildiğinde metin yazarın hangi ideolojiyi desteklediğini, iktidarla olan ilişkisi, kendi çıkarlarının neler olduğunu zorlanmadan belirlemek mümkündür. Haber söylemi aşağıdaki dört unsura dayandırmak mümkün:

- 1- Haberin söylemi, gazetecilik mesleğin rutin pratikleri içerisinde oluşmaktadır.
- 2- Haberin söylemi, gazetecilerin profesyonel ideolojilerinden doğan dinamiklerde oluşur. Farklı bir ifadeyle medyanın ticari bir işletmeye dönüşümü ve daha sonra oluşan yatay ve dikey tekelleşme olgusuyla beraber ortaya çıkan gazetecilik normları söylemi biçimlendirir.
- 3- Haberin söylemi, toplumsal formasyon içinde oluşan siyasal, ekonomik güç/iktidar ilişkileri metinlere yansımasıyla oluşur.
- 4- Haberin söylemi basının ekonomi politikası içinde yapılır (İnal, 1996: 95-96)

Stuart Hall şu ifadelerle haber hazırlanma ve yayınlanmanın zorluğuna dikkat çekmiştir: “Medya sadece kendisi için haber değeri olan haberleri seçip şeffaf bir biçimde hedef kitleye iletmez. Haber aslında her anlamda karmaşık bir sürecin en son ürünüdür.” (Hall, 1980’ten Akt. Ulu, 2013). Diğer ifadeyle haberciliğin taşıdığı siyasi,

ekonomik ve sosyal dinamikler, her haberin farklı üretilmesinde sebebiyet vermektedir. Yani üretilen her haber farklı içerik, bakışıcısı ve hedef içermektedir. Bu nedenle gazete ve televizyonlar aynı haberi birbirinden farklı tarz ve bakışıcısıyla aktarmaktadır. Bunun sebebi ise haberin üretildiği kurumun yapısıdır. Kurumlar her şeyden önce kurumsal söylem belirlerler. Onunla birlikte de kendi söylemini haber üzerinden yeniden üreterek hedef kitleye aktarmaktadır. İnal'ın ifadesiyle “Haber medyası toplumsal gerçekliği bozmakta ve yeniden kurmaktadır” (İnal, 1996'den Akt. İlhan, 2014).

Medya hangi olayın haber değeri taşıdığı kendi çerçevesinden bakar, önceliğine göre karar verir, daha sonra söylemiyle olayı yapılandırma sürecine geçirir. Bu yapılandırma sürecinde haber yapılacak olaya ilişkin kendi dünya görüşünü yeniden üretir, farklı olay ve konuları araçsallaştırır. En son olarak da haberi izleyici ya da okuyucuya sunar. Kısacası hedef kitleye ulaşan içerik birçok filtreden geçmiş, farklı amaç taşıyan çarpıtılmış bilgidir. Yani medya kuruluşların algılama biçimiyle sunulmuş bir dünya görüşüdür (Thornborrow, 2004: 57).

Haberin doğal olmaktan uzan, yalnızca kültürel bir şey olduğunu vurgulayan Johan Galtung ve Mari Ruge ise, haber değerleri özneler arası (intersubjective) zihinsel kategoriler olduğunu söyleyerek farklı bakışıcısı sunar. Onlara göre gazeteler ve okuyucuları haber değerini belirlerken algısal psikolojinin konuları oluşturan basmakalıp yargılara, çerçevelere, paradigmalara ve şemalara göndermeler yapmaktadırlar. Söz konusu basmakalıp yargılar zihinsel bölmelerdir ve bu bölmelere olaylar ya da bireyler yerleştirilir, böylece bazı kişi veya olaylar daha belirgin şekilde aktarılır. Mesela, anne, terörist, vatansever, yabancı, komşu, iş adamı vs. (Fowler, 1991: 17).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada haberin söyleminde yer alan ideolojik unsurların ortaya konulabilmesi için metin dilbilimi bulgularına dayanarak gazete haberlerini sistematik bir biçimde inceleyen ve haberi kamu söyleminin bir formu olarak kabul eden Teun A. van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modeli kullanılmıştır (van Dijk, 1988'den Akt. Doruk, 2013). Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modelinin kullanılmasının nedeni haberin yapısını ve ideolojik sunumunu ortaya koyması bakımından diğer yaklaşımlar içinde öne çıkmasıdır. Söylem analizindeki temel vurgu dille ne yapıldığını ve ne başarıldığıdır (Kroger vd, 2000). Bu tanıma bakarak haberlerdeki manipülatif söylemleri ortaya çıkartma açısından söylem analizi bu çalışma için uygun bulunmuştur.

Çalışma literatür taraması ve örnek olay çözümlemesi olarak iki aşamada gerçekleşecektir. Literatür taramasından elde edilen bilgiler doğrultusunda kadına şiddete ilişkin teoriler üzerinde bir değerlendirme, şiddet döngüsü, toplumsal cinsiyet, medya ve kadına şiddet, yazılı basında kadına yönelik şiddet söylemi, gazetelerde söylemsel manipülasyon, habere ilişkin feminist eleştiriler, söylem, ideoloji ve dil çerçevesinde kadına şiddet, yazılı basında aşağılama ve cinsiyetçi söylem başlıklarla bulgular ortaya koyulmuştur.

Bununla birlikte, 2016'dan 2020'e kadar Nijerya ve Türk basınında kadına yönelik şiddetle ilgili haberler Teun A. van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modeli çerçevesinde çözümlenmeye hedeflenmektedir. Bu bağlamda Türk basınında görüşleri birbirinden farklı 4 gazete incelenmiştir. İncelenecek gazeteler şu şekildedir: Sözcü, Sabah, Hürriyet ve Bianet. Nijerya basınından yine birbirinden görüş olarak farklı olan Vanguard, This Day, Nigerian Tribune ve The Punch gazeteleri incelenmiştir. Söz konusu gazetelerin her birinden 5 haber olmak üzere toplam 40 tane haber incelenmiştir. Söz konusu haberlerin hepsi gazetelerin dijital sitelerinden temin edilmiştir. Örneklem olarak seçilen Nijerya basınına ait bütün gazeteler ülkenin Güneyinde faaliyet gösteren

ulusal gazetelerdir. Kuzey Nijerya'daki gazetelerin geçilmeme sebebiyse gazetelerin gölgesel bazda faaliyet göstermeleridir.

Güvenilir ve kaliteli bir araştırma yöntemin seçimi önemli olduğu kadar seçilen araştırma yöntemin nasıl uygulanacağı ortaya koymak da o kadar önemlidir. Haberler Van Dijk'ın aşağıda koyduğu parametreler çerçevesinde incelenmiştir.

Van Dijk'a göre eleştirel söylem çözümlemesi, söylemin kendisinden kaynaklanan ya da sonuçlanan eşitsizlik, haksızlık, güç ve iktidarın kötüye kullanılmasının söylemsel boyutlarıyla ilgilenmelidir. İdeolojik söylem çözümlemesinde, metnin bir parçasıyla ima edilen anlamları ortaya çıkartmak, eleştirel incelemenin güçlü bir aracı olarak kullanılabilir (Özer, 2001'den Akt. Doruk, 2013). Van Dijk, söylemin yapıları, stratejileri ve süreçleriyle birlikte ideolojinin yeniden üretiminde oynadığı role ilişkin net bir çözümlemeye gereksinim olduğunu vurgularken, ortaya çıkarttığı modelle bu boşluğu doldurmaktadır.

Söylem çözümlemesi söylemdeki objeleri, ifadeleri incelediği için farklı bakış açılarını anlamada ve kavramada önemli bir yere sahiptir. Sistematiik olarak ifadeler belli bir formun içine girdiği için söylem analizi düşünce, davranış ve konuşma arasındaki ilişkiyi ortaya koyar. Bu sebepten dolayı bir araştırma yöntemi olarak seçilmiştir. Çalışmada birbirinden çok farklı iki basını incelemeye çalışıldığı için farklı bakış açıları ortaya koymada imkân sağlayacak bir yöntemle başvurulmuştur. Van Dijk'ın modeli aşağıdaki gibidir:

A.Makro Yapı

1. Tematik Yapı

- a. Başlıklar
- b. Haber girişleri
- c. Fotoğraflar

2. Şematik Yapı

- a. Ana olayın sunumu ve sonuçlar
- b. Ardaan bilgisi ve bağlam bilgisi
- c. Haber kaynakları ve olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

- a. Cümlelerin aktif ya da pasif olması
- b. Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması

2. Bölgesel Uyum

- a. Nedensel ilişki
- b. İşlevsel ilişki
- c. Referansal ilişki

3. Sözcük Seçimleri

4. Haber Retoriği

- a. Fotoğraflar
- b. İnandırıcı bilgiler
- c. Görgü tanıklarının ifadeleri

2.1.1. Makro Yapı

Haberin oluşum aşamasında profesyonel klasik tekrarlanan süre, tecrübeli personel ve gazetenin basına yetişmesi gibi zorunluluklar, rutin haline gelmiş durumdadır. Bu durumda karşımıza bir şablon çıkar. Bu şablonda başlık ve haber girişleri özet bir şekilde olur. Başlık ve haber girişleri konuya girişi ifade etmektedir. Bu yüzden metnin makro yapısını temsil eder. Dolayısıyla ana tema, eklentiler, süreç giriş kısmında olmaktadır. Özet ve giriş şablonun üst kısmını oluşturur. Oluşturulmuş bu şablonda metnin kendisi de dahildir. Başlık ve haber girişleri haberin ana konusunu ifade eder (van Dijk, 1991: 114). Aynı zamanda başlık ve haber girişi, metne giriş görevini de yürütmektedir. Dolayısıyla metnin makro yapısının anlamını ifade etmek zorundadır. Nitekim ana olay, katılımlar ve zaman girişte yer almakta ve özetleme ile giriş birlikte şemanın daha üst seviyesini göstermektedir (van Dijk, 1983: 12).

2.1.1.1. Tematik Yapı

van Dijk'in Eleştirel Söylem analizinde makro yapı çeşitli vurgulardan oluşur. Bu vurgularla söylem içerisinde tek bir konuya değinebildiği gibi birden çok konuya da değinilebilmektedir. Değinilmek istenen konular söylem içinde şekillendirir. Bu şekillenmeye başlık, alt başlık, haber spotları gibi unsuların etkisi vardır. Aynı zamanda bu unsurlar okuyucunun haber hakkında bilgi sahibi olması ve dikkatini haberin üzerine yoğunlaşması açısından etkilidir. Dikkat çekme konusunda başlığın etkisi çoktur. Gazeteler incelendiğinde yaratıcı başlıkların rağbet gördüğü anlaşılmıştır (van Dijk, 1983'ten Akt. Tuzcu: 2021).

2.1.1.1.2. Başlıklar

Haberlerde herşeyden önce haber başlıkları dikkat çeker. İnceleme kapsamındaki gazetelerde belli haberler için yazılan klasik başlıklar kadar, okurun ilgisini çekmeye yönelik yaratıcı veya yorum barındıran başlıklar kullanıldığı da sıkça görülmektedir. Haber başlıkları haberi üreticisi tarafından farklı haber kaynaklarından elde edilen bilgileri anlama ve özetleme amaçlı da kullanılmaktadır. (Dağtaş, 2016: 188).

2.1.1.1.3. Haber Girişleri

Bell Thogmartin'e göre gazeteciler makale yazmaktan ziyade, hikayeler anlatmayı tercih eder. Her hikayese ise yapısı , yönü, odak noktası ve bakış açısı vardır. Gazeteciler günümüzün profesyonel hikâye anlatıcısıdır. Hikayeci bu aşamada hikayesini oluştururken ilk paragrafa çok önem verir. Bu ilk paragraf haber için özet mahiyeti de taşıyan zorunlu bir alandır. Yazılı basın haberlerinde giriş olduğu gibi başlıklar da mevcuttur. Başlıklar da girişlerin özeti niteliğindedir. Gazeteciler tarafından haber hikayelerinde kim, neyi, ne zaman ve nerede gibi temel bilgiler hemen haberin girişinde, haberi okuyanlara oryantasyon sağlama amacıyla verilir. Haberlerde ayrıca, söylenenlerin önemini tespit etmek, olaya odaklanmak ve izleyicinin dikkatini talep etmeyi haklı çıkarmak için değerlendirme yapılması gerekmektedir. İşte haberin girişi bu değerlendirmenin özüdür, çünkü haber girişinin işlevi sadece ana eylemi özetlemek değildir. Haber girişi haber hikayesinin belli bir yöne odaklanmasını sağlar. Adeta hikâyenin geri kalanının görüntülediği bir mercek işlevi görür. Haber hikayeleri çoğu

zaman net sonuçlar vermez. Eğer kesin sonuç verilecek olan bir haberse bu sonuç, haberin sonundan ziyade girişinde verilir (Thogmartin, 1994). Van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesinin makro yapı analizinde ikinci unsur spotlar ve haber girişleridir. Spotlar ve haber girişleri de tıpkı başlıklar gibi haberin bağlamsal bilgisinin ve çerçevelemenin ortaya konulmasında ve haber için neyin önemli olduğu, neyin esas olarak sunulmak istediği noktasında önem taşımaktadır. Haber girişleri daha uzun olan haberlerdeki spotlar; kısa şekilde verilen haberlerde ise haberin ilk cümlesi ya da ilk paragrafın incelenmesi şeklindedir. Haber girişleri alt ve üst başlıklardan daha küçük iken haber metinlerinden büyük ve farklı puntolarla verilen, okuyucunun ilgisini çekebilmek amacıyla öne çıkan metinlerdir. Spotlar ise başlığın hemen altında farklı puntolarla verilen ve haber metninin üstünde yer alan metinlerdir. Haberin ana fikrini okuyucuya sunan ilk cümle ya da paragraf ana olayı özetlemekte; bunun yanında haber girişleri ve spotlar, 74 “başlıklar ile birlikte profesyonel haber pratikleri içinde haberin formunu oluşturmaktadır”dır (van Dijk, 1983'ten Akt. Demir, 2006: 155).

2.1.1.1.4. Fotoğraflar

Medya kendini imaj yoluyla anlatır; vermek istediği mesajı görsele ilave ederek aktarmaktadır (Castells, 2012: 18). Başka ifadeyle gücünü görsel üzerinde gösterir. Bununla birlikte, habere konu olan kişiler, olay ve yeri fotoğraflar aracılığı ile güçlendirir. Bu anlamda algı yönetiminde fotoğraf çok önemli bir unsurdur. Algısal ideolojik realitenin oluşmasında görsel kullanarak sözel anlatıma destek oluşturulur, çeşitli anlamların oluşmasını sağlar. Bunlar “ironik dizimsel sembolik” anlamlardır. Olayın gerçekleştiğine dair inandırıcı algı elde edildikten sonra, fotoğraflar ispat niteliğinde destek olarak ortaya koyulur (Köse, 2002: 395). Buna rağmen ideolojik sınırlar içinde fotoğraf kullanıp kullanılmayacağı ayrıca değerlendirilmelidir. Haberin söyleminde ilgiyi çekmek ve verilmek istenen mesajı doğru verebilmek için fotoğrafın haberin içeriği ile olan ilişkisine dikkat edilmelidir (Chouliaraki, 2008: 218).

2.1.1.2. Şematik Yapı

Haberin hikâyesinde empoze edilmek istenen bakış açısı önemlidir. Bu bakış açısı haber olayını tanımlamada etkilidir. Siyasi, ekonomik ve sosyal konularda farklı fikirler sunulmaya çalışılsa da belirli konularda sınırlı kalmaktadır. Çünkü değişik

görüşler "egemen ideoloji" olarak karşımıza çıkar (van Dijk, 1998). Bu bağlamda, şematik yapı çözümlemesinde ana olay ve ana olayın sunum biçimi, sonuçları, arka plan ve bağlamsal bilgisi, haber kaynakları ve tarafların yorumları analiz edilir.

2.1.1.2.1. Ana Olay Sunumu ve Sonuçlar

Bu aşamada en önemli verilmek istenen iletiyi haber girişinde ters üçgen kuralına göre okura sunulur. Gazetede en önemli nokta önce verilirken, diğer cümleler önem sırasına göre düzenlenir. Bununla birlikte, haberlerde verilirken hiyerarşiye de önem verilir. Haber ya da olay gazetenin ideolojisine yakınsa önem değeri göz ardı edilip habere yüksek değerde atıfta bulunulur. Haber sayfasında yerleştirme sayfadaki sosyo-politik konuların önem durumuna bakılmaksızın yapılır. Genel anlamda “diğerleri” ile ilgili haberlerde "onların" hatalı yönleri kötü eylemi hakkında göze çarpıcı ölçülerde verilir (van Dijk, 1983’ten akt. Tuzcu, 2021).

2.1.1.2.2. Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Yorumları

van Dijk’e göre haberdeki söylemin empoze edilmek istenen görüş, kaynakların neler olduğu, odak noktası değerlendirilirken güvenilir kaynak olup olmadığı söylemleri temsil edenlerin kimler olduğunun pek bir önemi yoktur. Gazetenin ideolojisine taraf olma ön plandadır. Haberin aktörü olayın tanımını açıklama noktasında karşı tarafın olumsuz tanımlamasıyla ortaya koyma kendine yakın ya da taraf olduğu grubun ise olumlu ve tarafsızmış gibi lanse etme eğilimindedir. Haber söylemi bildirilen konuşmayı, fikri, nesnelliği olduğu gibi net ortaya koyabilir. Muhabir direk yetkili ağızdan bilgi alıp onun ifadelerini kullanarak olayla ilgili kendi yorumunu oluşturur (van Dijk, 1998).

Böylece zihin kontrolü elde eder aynı zamanda haber söyleminin otoritesini oluşturur. Bu durum okuyucu zihninde ön yargı oluşturur. Aynı medya toplum üzerinde etki alanı oluşturur dolaylı anlatım açıklayıcı cümlelerle pekiştirildiğinde haber söyleminin doğruluğu, inandırıcılığı hissettirilir ve okuyucunun hayal gücü pekişir (Xie, 2018: 402).

2.1.2. Mikro Yapı

Mikro yapı çözümlemesinde ise sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve retorik analizleri yapılmaktadır. Sentaktik çözümlemede cümlelerin kullanım yapılarına bakılmaktadır. Etken ya da edilgen yapıyla kurulan bir cümle farklı anlamlara gelebilmektedir (Özer, 2018'den Akt. Sunay, 2019).

“Bölgesel uyumda artarda gelen cümlelerin ve cümlelerin bölümlerinin birbirleriyle olan ilişkilerine bakılmaktadır. Cümlede kullanılan bazı kavramlar metin için anlamsal bir buzdağı oluşturmaktadır. Burada da ideolojik bulgulara rastlanabilmektedir. Sözcük seçimleri, ideolojik yapılanma açısından oldukça önemlidir. Aynı insanın terörist ya da özgürlük savaşçısı olarak tanımlanabilmesi bu konuda oldukça fazla verilen bir örnektir. Haberin retorğinde ise ikna edici ve inandırıcı verilere ve bilgilere bakılmaktadır. Görgü tanıklarından yapılan alıntılar da haber retorığının bir parçasıdır. Fotoğraflar da ikna edici ve inandırıcı olmanın bir diğer örneğidirler” (van Dijk, 1991: 31'den Akt. Sunay, 2019). Kelime seçimleriye kelimeler aracılığıyla oluşabilecek farklılıklar yolu ile sosyal katılımcı ve aktörler hakkındaki temel inançları ve ideolojileri saptayabilmektedir (van Dijk, 1983: 31).

2.1.2.1. Sentatik Çözümleme

Eleştirel söylem çözümlemesiyle haber söyleminin önemli kısımlarını çözümlenirken öncelikle, semantik kategorisi analiz edilmelidir. Bununla birlikte, söylemle ortaya konulan toplumsal sınıfın ve haber söylemindeki kurum ve grupların örtük olan ideolojisinin çıkarları ve kendine ait ideolojisi ile bağı analiz edilir. Bu aşamada ideoloji, bir haberi okuyucu ile paylaşan muhabir tarafından tam olarak ifade edilmese de sözdizimleri aracılığıyla yansıtılabilmektedir. Bu sebeple tahakküm sahipleri ve medyanın sıradan dinleyici ve okuyucuları haber söylemiyle nasıl etkilediğini görülebilmektedir (Xie, 2018: 403). Mikro yapı analizinin ilk adımı olan sentatik çözümlemde haber metinlerinde kullanılan cümle yapılarına, cümlelerin aktif ve ya pasif, basit ya da karmaşık, son olarak da uzun ya da kısa olup olmadıklarına bakılmaktadır. Bunun nedeni edilgen cümle yapılarının tercih edildiği durumlarda, haber aktörlerinin kendi eylemlerinden doğrudan sorumlu olmamaları gibi bir anlamın ortaya konulmak istenmesidir. Bu mevzu gerçekte olan olayların gizlenmesine ya da

cümlelerin gerçek anlamının gözden kaçırmasa neden olabilmektedir. Bunun yanında cümlelerin uzun ya da kısa, basit ya da karmaşık olarak tercih edilmesinin ne kadar sık olduğu da benzer sonuçlara yol açabilmektedir (Tuzcu, 2021).

2.1.2.2. Bölgesel Uyum

“Eleştirel söylem çözümlemesinin mikro yapı analizi kapsamındaki “içsel tutarlılık” ya da “bölgesel uyum” analizinde, haber metnlerinin birbirleriyle olan uyumuna; metindeki cümlelerin zaman, neden ve sonuç bakımından uyumlu olup olmadığına bakılır. Bu uyum doğrultusunda metindeki cümlelerde nedensel, işlevsel ve kavramsal uyum aranır. Nedensel ilişki olayların neden ve sonuçlarının verildiği cümleleri, işlevsel ilişki genel anlamda kullanılan bir ifadenin sonraki cümlelerde açılımının olup olmadığı, kavramsal ilişki ise metin içerisinde kullanılan bir kavramın açılımının yapılması, tartışılmasının yapıp yapılmadığının değerlendirilmesiyle ortaya konur” (van Dijk, 2005’ten Akt. Tuzcu, 2021).

2.1.2.3. Sözcük Seçimleri

“Haber söylemlerinin ideolojik altyapısı babında kelime seçimleri en önemli unsurların başında gelir. Sözcüklerin seçimi, cümle sözdizimi ve altta yatan küresel konuların ve yerel anlamların diğer değişken ifadeleri gibi stilin daha açık düzeylerinde, "bizden olmayanları" tanımlamak için kullanılan sözcüklerin ve eylemlerinin daha fazla olumsuz çağrışımlarla verilme eğilimindedir” (Van Dijk, 1998). Muhabir, haber söylemindeki insanlar arasındaki toplumsal ilişkileri sözcüksel tercih yoluyla kurmaktadır. Başka bir ifadeyle, kelime seçimi, haber çözümlemede önemlidir. Gazetecinin cümle kurarken isim ya da isim cümlelerini kullanarak anlamını ifade etmektedir. “Zaman kavramını ve haber öznelere bulanıklaştırarak ve sürecin nedensellik gibi yönlerini taklit ederek kişisel olmayan bir etki yaratabilir. Ayrıca pasifleştirme, neden-sonuç ilişkisini örtme ve haber aktörüne kolaylık sağlama işlevlerine sahiptir. Etkin cümle yapısıyla ifade edilebilecek bir metinde, eylemi gizleyen pasif formu kullanılabilir. Böylece muhabir, gerçekte olan olayı belirten mesajın iletilmesi için ana bilgi noktasını atlar” (Xie, 2018: 402’den Akt. Tuzcu).

Böylelikle van Dijk’ın mikro yapı analizinin bu aşamasında inceleme kapsamındaki gazetelerde verilen haber metinlerindeki sözcük eçimleri analiz edilmiştir.

2.1.2.4. Retorik

“Retorik “aliterasyonlar (ses yinelemeleri), metaforlar (eğretilemeler), benzetmeler, ironiler, örtmeceler ve karşıt anlatım gibi unsurları içermektedir. Eğretileme ve metonim, mesajların göndergesel işlevlerini yerine getirdiği temel yolları belirler. Yazılı basın haberlerindeki ideolojik söylemlerin retoriğe yönelik incelemesinde desteklenen tarafın iyi yönleri, desteklenmeyen tarafın ise kötü yönlerini vurgulamak için kullanılan ideolojik göndermeler ve bunların yarattıkları anlamlar üzerinde yoğunlaşılır. Metonim (düzdeğismece) yani bir parçanın bütünü temsil etmesi ve metafor (eğretileme) yani birbirine benzemeyen öğeler arasında özdeşlik kurulması retorik unsurlarıdır. Metonim ve metaforların oluşumu insanın mecaz yapma dürtüsüne olan yakınlığından kaynaklanır” (Sarup, 2010’dan Akt. Tuzcu, 2021). “Metafor” bir şeyi başka benzerliği olan başka bir şeye benzetilmesi olarak tanımlanırken “metonim” ise aynı düzlemdeki anlamların ilişkilendirilmesi; bir parçanı bütünü temsil etmesi olarak tanımlanır (Fiske, 2003: 127). Yukarıda açıklanan tüm haberlerin özellikleri, metaforlar, çarpıtmalar gibi iyi bilinen retorik bilgilerle vurgulanabilmektedir. Bununla birlikte metaforlar haber metinleri içerisinde enformasyon eksiltimine gidilmesine de yol açar; bir söylem kapsamlı bir şekilde, çok sayıda cümleyle aktarılması okuyucu açısından daha anlaşılır olabilecekken, iki yada üç kelime ile aktarılabilir. Fiske’e göre eğretilemede “bilinmeyenlerin anlamı, bilinenlerin araçları aracılığıyla ortaya konmaktadır (2003: 124).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE NİJERYA BASININDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TEMSİLİ:

BULGULAR VE ANALİZ

3.1. TÜRK BASININDAKİ HABERLERİN SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

3.1.1. Makro Yapı

3.1.1.1. Tematik Yapı

3.1.1.1.1. Başlık

Sözcü Gazetesi

Başlık: Laiklik, türban takanın da şort giyenin de güvencesi (17.10.2016)

Alt başlık: Kadın hakları geriliyor

Alt başlık: Laiklik ciddi saldırı altında

Alt başlık: Hayata karışmak istiyorlar

Alt başlık: Modern kadına müdahale var

Başlık: Kadın Meclisleri, şiddete uğrayan kadınları bilgilendirdi (24.12.2017)

Başlık: Kadın cinayetlerinde değişmeyen tablo (06.09.2018)

Alt başlık: İstanbul, Adıyaman, Şanlıurfa

Başlık: Eşini öldürmeye pompalı tüfek, fare zehiri ve bıçakla gitti (23.12.2019)

Alt başlık: 34 mermi ve bir kutu zehir

Başlık: Bir kadın cinayeti daha (25.12.2020)

Van Dijk'e göre enformasyon eksiltim, genelleştirme ve kurgulama yoluyla söylem içinde özetlemeye gidilir. Belli kalıplaşmış ifade ve genelleştirme yoluyla haberin özü ve ana fikri aktarılır (Karadaş, 2019). Yukarıdaki başlıkların hepsinde enformasyon eksiltimine gidildiği görülmüştür. Başka bir ifadeyle yer ve zaman gibi bilgilerin yer almadığı gözlemlenmiştir. “Eşini öldürmeye pompalı tüfek, fare zehiri ve bıçakla gitti” ve “Bir kadın cinayeti daha” başlıkları dışında bir olaya odaklanarak, kadına yönelik şiddetle alakalı doğrudan bilgi verilmemiştir. İncelenen diğer

gazetelerden farklı olarak Sözcü Gazetesi, yukardaki başlıklardan da görüldüğü gibi kadına şiddet meselesini basit bir toplumsal olayından ziyade yanlış alınan bir siyasi kararlardan çözümsüz hale geldiğini ortaya koymuştur. Örneğin başlıklarda “Kadın hakları”, “kadın meclisi”, “laiklik”, “modern kadın” gibi ifadelerle yer vererek kadına şiddet olayların daha kapsamlı bakılması gerektiği şeklinde izlenim bırakmıştır. Yapılan birçok araştırma kitle iletişim araçlarının iletilerine konu olan şiddet haberlerinin, şiddeti yaygınlaştırdığı hatta bunun ötesinde şiddeti meşrulaştırdığı ve kanıksattığı noktasında birleşirken, Sözcü gazetesinde kadına şiddet haberi yalnızca bir haber şeklinde aktarılmamış olup sosyal sorumluluğa çağıran başlıklar kullanıldığı görülmüştür (Gökulu, 2010). Bununla birlikte bazı kavramlar etrafında bir genelleştirme ve kurgulamaya yer vererek okuyucu kitlenin başlıkları belli bir dünya görüşü çerçevesinde okumaya yönlendirildiği görülmüştür. Söz konusu kavramlardan bir tanesi “laiklik”tir. Ona vurgu yaparak ima yoluyla eleştiride bulunmuştur. Bununla beraber “Kadın hakları geriliyor” “Laiklik ciddi saldırı altında” “Hayata karışmak istiyorlar” “Modern kadına müdahale var” gibi alt başlıklarda sürekli edilgen kullanıldığı, örtülü bir şekilde ima yoluyla belli kişiler ve siyasi görüşüne göndermede bulunmuştur.

Sabah Gazetesi

Başlık: Kadına şiddete karşı yeni yol haritası (4.11.2016)

Alt Başlık: Caydırıcılık sağlanacak

Alt Başlık: Sekiz ayda 169 kadın öldürüldü

Başlık: Fotoğraflara gelen her beğeni için eşine bir yumruk attı (30.11.2017)

Başlık: Eşine oklava ve kemerle işkence yaptı! kan donduran ifadeler! sabah (28.11.2018)

Alt Başlık: "sen kiminle mesajlaşıyorsun" deyip işkence yaptı

Alt Başlık: Polis gözaltına aldı

Alt Başlık: "Aldatma iddiası kurgudur"

Başlık: Sosyal medyadan fotoğrafları silmek genç kadının felaketi oldu! (21.1.2019)

Alt Başlık: Genç kadının 3 dişi ve çenesi kırıldı

Alt Başlık: 36 ay hapis cezası aldı

Başlık: Sosyal medya bu son dakika haberini konuşuyor!

Derya Elbasan'ın yardım çığlıklarına kızı Hira Elbasan yetiştirdi! (07.6.2020)

*Alt başlık: Kadına şiddet olayında yardım çığlıkları! hira elbasan yardım istedi!
"Tek başımayım, hiç kimsem yok"*

Sabah gazetesi Sözcü gazetesinden farklı olarak başlıklarda yaptığı kurgulamada belli bir görüşe yönlendirmekten ziyade, olayı magazinleştirerek okuyucusunu bilgilendirmekten çok vakit geçirmesini sağlayan bir yol izlemiştir. Birinci başlık hariç geri kalan başlıkların hepsinde bir magazin anlatım tarzı mevcuttur. Enformasyon eksilimine gidilerek olayı detaylandırmadan, görüldüğü üzere, magazinsel anlatıya yer verilmiştir. Bu da kadına yönelik şiddet haberlerin sıradanlaşması, ciddiyetini azaltarak meşru olmasını sağlamaktadır. Öte yandan başlıklarda abartılı ifadeler kullanılarak, haberi dikkat çekici hale getirilerek okuyucunun ilgisini çekmeye amaçlanmıştır; çünkü van Dijk'in belirttiği gibi haber başlığı okuyucunun haberin geri kalanını okuyup okumamasına karar vermesini sağlar (van Dijk, 1988a: 42). Alt başlıklara bakıldığında haberin daha dikkat çekici olmasına yol açarken yüksek rakam ve abartılı ifadelerle okuyucunun vakit geçirmesini sağlar.

Gazetede ortaya koyulan başlıkların dörtte üçü daha çok şiddeti tanımlayan bir anlatım tarzına başvurduğu görülmüştür. Bu anlatım tarzıyla şiddet, zihinlerde resmedilecek bir biçimde betimlenmiştir. Bu betimleme ile Sabah, kadınların fiziksel açıdan zayıflığı ile erkeklerin saldırgan ve fiziksel açıdan güçlülüğünü karşılaştırarak göstermeye çabalamıştır. Bu çerçevede başlıklar, toplumsal cinsiyete vurgu yaparak güç ve egemenliğin kimde olduğuna dair örtülü bir şekilde işaret vermiştir. Verilen bu mesaj, erkeği güçlü gösteren, kadını güçsüz, pasif ve şiddete maruz kalan olarak gösteren bir mesajdır. Ayrıca gazete bu başlığı kullanarak haberi açık bir biçimde şiddeti teşvik eden, öğreten bir yapıda aktarmıştır. Sonuç olarak yukarıdaki başlıklardan yola çıkılarak Sabah gazetesi eril ve şiddet içeren bir dil anlatısı ile haber aktardığı görülmektedir.

Hürriyet Gazetesi

*Başlık: Evlilik teklifini kabul etmeyen kadının ayaklarına 4 kurşun Hürriyet
11.02.2016*

Başlık: Kayınbiraderini öldüren enişte adliyeye sevk edildi Hürriyet 30.11.2017

Başlık: 'Sen karını bile satarsın' dedi! Sonrası korkunç Hürriyet 11 Kasım 2018

Alt Başlık: Kapı kilitlenince camdan girmiş

Başlık: 'Rakamlar korkutucu' Hürriyet 25.11.2019

Alt Başlık: Federal bütçeden 120 milyon euro

Alt Başlık: 'Sığınma evleri de yatak sayısı da çok az'

Başlık: Bu gece rahat uyuyacağım 11.12.2020

Başlıkları incelendiğinde van Dijk'ın ortaya koyduğu kriterler çerçevesinde kurgulama ve enformasyon eksiltimi gidildiği görülmüştür. Enformasyon eksiltimiyle okuyucunun haberin geri kalanını merak etmesini amaçlanmıştır. Kurgulama yoluyla da habere heyecan eklenmiştir. Sabaha gazetesi gibi Hürriyet gazetesinde de magazinsel bir anlatım tarzı takip edilmiştir. Başka bir ifadeyle şiddetin zihinde canlandırılmasına yol açan bir dil kullanılmıştır. Bu anlatım tarzı teşvik ve meşrulaştırma işlevi görürken, erkeğin güçsüz kadının zayıf olduğu toplumsal cinsiyet kalıp yargıların pekiştirildiği görülmüştür. Sabah gazetesi dehşete düşüren, abartılı ve ilgi çekici alt başlıklara yer verirken Hürriyet gazetesi fazla abartıya kaçmayan, alışılmış, doğal alt başlıklara yer vermiştir. Fakat her hâlükârda haberin anlatım tarzı şiddet dili ve ataerkil hiyerarşik üstünlüğü barındırmaktadır.

Bianet

Başlık: 2016'da Erkekler En Az 261 Kadın ve Kız Çocuğu Öldürdü (3.02.2016)

Başlık: Dayağa Karşı Yürüyüş'ün 30. Yıldönümünde Kadınlar Anlattı (17.04.2017)

Başlık: Aile Bakanlığı Bütçesinin Sadece %0,38'ü Sığınaklara (13.09.2018)

Alt Başlık: Ne olmuştu?

Başlık: Kadına Şiddet Uygulayana Silah Yasağı (25.10.2019)

Alt Başlık: Şiddet uygulayana silah yok

Başlık: İHD'den "Pandemi Döneminde Kadın" Raporu Bianet (22.04.2020)

Alt Başlık: Neler yapılmalı?

Bianet'in anlatım tarzı diğerlerinden farklı olduğu görülmüştür. Sözcü gazetesi gibi belli bir dünya görüşüne vurgu yapmazken Sabah ve Hürriyet gazetelerin izlediği magazinsel anlatım tarzına da yer vermemiştir. Başlıklarda enformasyon eksiltimine gidildiği gözlemlenirken sadece 2. başlıkta kurgulamaya yer verildiği görülmüştür. Tüm başlıklarda birer alt başlıklara yer verilirken alt başlıklar abartısız, sade bir biçimde aktarılmıştır. Başlıkların dörtte üçü haber içeriğini doğrudan yansıttığı görülmüştür. Bununla beraber başlıkların eğitici ve bilgilendirici bir nitelik taşıdığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak Bianet, incelemeye alınan bütün başlıklarında toplumsal cinsiyet

pekiştiren bir anlatım tarzına yer vermediği, ataerkil hiyerarşik üstünlüğünü vurgulayan bir dil kullanmadığı görülmüştür.

3.1.1.1.2. Haber Girişleri

Sözcü Gazetesi

Gülsüm Kav, 2010'da kurduğu platformla kadın hakları mücadelesinin simgesi oldu. Tek savaşı kadın cinayetlerine karşı değil... Binlerce kadınla laiklik için sokaklarda direniyor. Kav, "Laikliğin korunması çok hayati" diyor ve ekliyor: Yaşam tarzımıza ciddi müdahale var. Artık bizim için güvenli yer kalmadı. 17/10/2016

Kadın Meclisleri, kadına uygulanan şiddete karşı var gücüyle mücadele ediyor. Oluşum, şiddete maruz bırakılan kadınların ne yapması gerektiğini madde madde sıraladı. 24/12/2017

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ağustos ayı raporunu yayınladı. Rapora göre; ağustos ayında 41 kadın öldürüldü. Temmuz ayına göre ise cinayetlerde artış var. 06/09/2018

Boşanma aşamasındaki eşine saldırmak için yanına pompalı tüfek, fare zehiri ve bıçak alarak giden kişi, polis tarafından yakalandı. 23/12/2019

Temel amacı ana olayı hakkında bilgi vermek ve haberi özetlemek olan haber girişler birçok gazetede uygulanan en önemli haber yazım tekniğidir (Yardım vd., 2019). Sabah gazetesinde incelenen haberlerin dördünde de haber girişlere yer verildiği görülmüştür. Spotlara bakıldığında, haber girişi formatına fazla özen gösterilmeden ilerlendiği görülmüştür. Başka bir ifadeyle, gerçekleşmiş bir olayın haberini aktarmaktan çok gazetenin aktarmak istediği bir dünya görüşüne vurgu yapılmıştır. Genel itibariyle taraftarların yorumu haberin spotlarında yer almaz, haberin detaylarının yer aldığı gövdede bulunur. Sözcü gazetesinin uyguladığı yukardaki formatlarda ise giriş bölümünde taraftarların yorumu yer almıştır. Bunun sebebi taraftarların ifadesiyle kadına yönelik şiddet hakkında daha güçlü bir mesaj aktarma istediğidir. Birinci spotta Gülsüm Kavı bir rol model olarak göstererek kadınların hakları için mücadele vermesi gerektiğinin altını çizerken örtük bir şekilde bunun ancak laikliği öngören düzenle mümkün olabileceği vurgulanmıştır.

“Laikliğin korunması çok hayati”, “Yaşam tarzımıza ciddi müdahale var” ifadeleriyle verilmek istenen mesaja daha da vurgu yapılmıştır. Kadına şiddetin asıl sorumluluğu yanlış bir siyasi düzen olduğunu vurgularken ikinci spotta kadınların şiddetle başa çıkma mücadelelerinde ne yapmaları gerektiğine ilişkin pratik çözümler önermiştir. Üçüncü spotta ise bir rapora işaret ederek kadın cinayetinin rakamsal değerlendirmesini yapmıştır. Fakat son spotta diğerlerden farklı olarak okuyucunun zihninde resim bırakan, başka ifadeyle detay içeren şiddeti magazinleştiren bir spot kullanmıştır.

Sabah Gazetesi

Annesinin babası tarafından darp edildikten sonraki görüntülerini paylaşan Hira Elbasan'ın paylaşımı sosyal medyada büyük yankı uyandırdı. Boşanmak isteyen Derya Elbasan isimli kadın, kocası tarafından feci şekilde darp edilince kızı Hira Elbasan bu duruma sessiz kalamadı ve sosyal medyadan şiddet görüntülerini paylaşarak sesini yetkililere duyurmaya çalıştı. Ayrıca Hira Elbasan, babasının annesine silah çektiğini belirterek 'tutukluk yapmasa belki de annem ölecekti' açıklamalarında bulundu. Bu görüntülerin ardından sosyal medyada büyük tepki çeken kadına şiddet olayının ardından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı konu ile ilgili harekete geçti. İşte kadına şiddet olayının son dakika detayları! 07.6.2020

İngiltere'nin Liverpool şehrinde yaşayan 29 yaşındaki Lois Ashton, erkek arkadaşı ile çektiği Facebook fotoğrafını değiştirince ölümüne dayak yedi. Eski sevgilisinin evini basan cani adam talihsiz kadının 3 dişini kırdı ve... 21.1.2019

İzmir'de eşini başka bir kişiyle aldattığını düşünüp yumruklayan, oklava ve kemerle döverek parmağını kıran kocanın yargılanmasına devam edildi. Cani kocanın mahkeme katılmadığı duruşmada anlatılanlar kan dondurdurdu. 28.11.2018

Uruguay'da yaşayan 32 yaşındaki adam, Adolfina Camelli Ortigoza isimli, kendisinden 11 yaş küçük eşini ilişkilerinin başından beri kısıkanıyordu. 28.11.2018

Bu başlıklardan yola çıkarak Sabah gazetesi, örtük bir biçimde kadın ve erkeğin hangi davranışları gerçekleştirildiğinde alışılmışın dışında, anormal bir biçimde algılanabileceği ve başına neler gelebileceği bilgisini aktarmaktadır. Bununla birlikte 3. Spotta gazete, ataerkil bir bakış açısıyla toplumda yasak ilişkileri yaşayan kadınların

şiddetle karşılaşacağı mesajını okuyucuya vermiştir. Böylelikle kadının bedenini, davranışlarını ve hareketlerini denetim altına almaya çalışılmaktadır. Çünkü olağan, doğal veya geleneksel genel kabulün dışına çıkan kadınların cezaya maruz kalacağı bilgisini okuyucuya aktararak kadının hareket alanını yeniden belirlemektedir. Yani kadınlar “şöyle yaşarsa, şöyle bir sonuç ta görür” mesajını vererek şiddetti toplum nazarında “kabul edilebilir” veya “bir nedene sahip” haline getirmektedir. Bu anlatılanlardan yola çıkarak Sabah gazetesi, ataerkil kültürel kalıp yargıları benimsetmeye, tasdik etmeyi ve devam ettirmeye çalıştığı söylenebilir.

Bu spotta tamamen magazinsel bir anlatım tarzı izleyen Sözcü gazetesi, “Eski sevgilisinin evini basan cani adam talihsiz kadının 3 dişini kırdı ve...” cümlesinden de anlaşıldığı gibi uygulanan şiddete kınamak yada mağdur olanlara empati kurmaktan “sözün devamı geliyor ” anlamına gelen “ve...” ifadesiyle okuyucu heyecanlandırarak vakit geçirmesini amaçlamıştır. Şiddet uygulayan kişiler için “cani” gibi sıfatlara koysa da genel itibarıyla şiddet olayına gazetecilik etik ve sorumluluğuyla yaklaşmamaktadır.

Hürriyet Gazetesi

Adana'da 45 yaşındaki Fadıl A., sevgilisi 38 yaşındaki Kifayet Hadra'yı evlenme teklifini kabul etmeyince tabancayla vurdu. 11.02.2016

ADANA'da şiddet uyguladığı için kendisini terk eden eşini ikna etmek isterken çıkan kavgada, kayınbiraderlerinden Yasin Durdu'yu (25) öldüren, Fatih Durdu'yu (21) da ağır yaralayan Maşallah K. (30), adliyeye sevk edildi 30.11.2017

Denizli'nin Sarayköy ilçesinde, annesi Rahime Gencer'i (35), 2 yaşındaki kardeşinin yanında av tüfeğiyle yüzünden vurarak öldüren Osman Gencer (18), tutuklandı. Gencer'in ifadesinde, bir ay önce evlerinden 20 bin liralık ziynet eşyası çaldığını, bu nedenle çıkan tartışmada annesinin "Sen karını bile satarsın" sözüne öfkelenip cinayeti işlediğini öne sürdüğü belirtildi. 11 Kasım 2018

Almanya Federal Aile Bakanı Franziska Giffey, Berlin'de düzenlediği basın toplantısında kadınların uğradığı şiddet olaylarıyla ilgili raporu açıkladı. Geçen yıl 122 kadının eşleri, partnerleri, eski eşleri ya da eski partnerleri tarafından öldürüldüğünü belirten Giffey, şiddete uğrayan kadın ve erkeklerin toplam sayısını ise 140 bin 755 olarak açıkladı. 25.11.2019

Hürriyet gazetelerin yukarıdaki spotlarında göze ilk çarpan şey taraftarların isimlerini açık bir şekilde, hiç kısaltma yoluna gitmeden vermesidir. Bu anlamda haber yazım kurallarına uymayan Hürriyet gazetesi, şiddet içeren eril bir dil kullanmanın yanı sıra, kadını ikincilleştiren, cinsler arası hiyerarşik yapıyı üzerine kurulan bir anlatım tarzına yer vermiştir. Bununla beraber uygulanan şiddetin doğal olduğu, failleri kınamadığı, kötü bir rol model olarak göstermediği görülmüştür. Sabah gazetesi gibi Hürriyet de magazinsel bir anlatım tarzına yer verirken, kadınların toplumsal değer yargılarının dışına çıktıklarında karşılaştıkları cezayı ima yoluyla okuyucuya aktarmıştır. Spotlar yakından incelendiğinde “evlilik teklifini kabul etmediği için öldürüldü”, “Şiddet uygulayan kocasını terk ettiği için öldürüldü”, “sen karını bile satarsın” sözünü kullandığı onu öldürdü” şeklinde mesajlar vererek geleneksel, doğal ve toplum tarafından alışılmış bir düzene aykırı çıkan kadınların şiddetle karşılaşacağı mesajı verilmiştir. Sabah gazetesi gibi bütün başlık ve spotlardan olayın politik nedenlerini gizlenmeye çalışıldığı görülmüştür.

Bianet

Erkekler 2016'da 261 kadın ve kız çocuğunu öldürdü; 75 kadına tecavüz etti; 119 kadını taciz etti; 417 kız çocuğuna cinsel istismarda bulundu; 348 kadını yaraladı. 03.02.2016

Kadınlar tam 30 yıl önce bugün Türkiye'de ilk kitlesel yürüyüşlerini gerçekleştirmiş, hep birlikte "Dayağa Hayır" demişlerdi. Sakine Günel, Handan Koç ve Filiz Kerestecioğlu o günü ve o günden bugüne kadın mücadelesini bianet'e anlattı. 17.05.2017

Mor Çatı, Türkiye'deki kadın sığınaklarının yatak kapasitesi yüzde 54 oranında eksik kaldığını Bakanlık verileriyle destekleyerek anlattı. 13.09.2018

Kadın ve çocuklara yönelik şiddet uyguladıkları için haklarında tedbir kararı verilenlerin sahip olduğu yivsiz av tüfeklerine, spor ve nişan tüfek ve tabancalarına erişimleri de derhal engellenecek. 25.10.2019

Pandemi önlemlerinin kadınların hayatını nasıl etkilediğini raporlaştıran İHD, bu dönemde kadınların maddi yönden güçlendirilmesinin ve şiddet uygulayanlarla ilgili cezai soruşturmaların gerekliliğine dikkat çekti. 22.06. 2020

Bianet Bağımsız İletişim Ağının yer verdiği bütün başlık ve spotların bilgilendirme ve eğitici bir nitelik taşıdığı görülmüştür. Magazinsel anlatım tarzından

uzan duran Bianet, kadına şiddet olayına farkındalık yaratan bir dil kullandığı gözlemlenmiştir. Hürriyet ve Sabah gazetesi devletin konuyla alakalı yaklaşımını anlatmaktan uzak dururken, magazinsel bir anlatım tarzıyla olayı sıradanlaştırdığı görülmüştür. Bu iki gazeteden farklı olarak Bianet, spotta devletin konuyla alakalı aldığı karar ve yeni çıkan yasalardan da bahsedildiği görülmüştür. Bunun yanısıra söz konusu iki gazete gibi Bianet cinsiyetçi bir dil kullanmazken cinsler arası hiyerarşik yapıya vurgu yapmadığı anlaşılmıştır.

3.1.1.1.3. Fotoğraflar

Tablo 1. Türk Gazetelerinde Çıkan Fotoğraf Sayısı

Gazete	Fotoğraf sayısı
Sözcü	6
Sabah	19
Hürriyet	5
Bianet	6

Yazılı basında kadına uygulanan şiddetin çoğu zaman üçüncü sayfada yer almasıyla birlikte “mağdur” ya da “kurban” temsilleri çerçevesinde sunulmaktadır. Rahat ve sorumsuzluk barındıran bir anlatım tarzıyla ve özellikle fotoğraflar yoluyla kadını “cinsel nesne” şeklinde temsil edildiği görülmektedir (Tanrıöver 2007: 160). Böylelikle şiddet olaylarını sıradanlaştırmakta, magazin anlatım tarzıyla okuyucunun vakit öldürülmesini amaçlamaktadır.

Fotoğraf sayısına bakıldığında açık ara farkla Sabah gazetesinin önde olduğu görülmektedir. Bu durum çok sayıda fotoğrafların bulunmasıyla olayı magazinleştirerek konunun önemine yok etmektedir. Bu tarz fotoğrafların haberlerde kullanılması ise dramatik bir biçimde kurulan haber öykülerini destekleme ve haberin dramatik etkisini artırma amacını taşımaktadır (Erol, 2013).

Bununla birlikte Sabah gazetesinin olayla ilgili olarak yer verdiği fotoğrafların hepsi şiddeti okuyucunun zihninde canlandırma etkisine sahiptir. Başka bir ifadeyle haberlerde kullanılan görsel malzeme ile anlatım biçiminin pornografik ve özendirici çağrışımlar yarattığı görülmüştür.

Sözcü gazetesi ise az sayıda görsellere yer vermesinin yanı sıra fotoğrafların şiddet içermediği görülmüştür. Silah resimleri mevcut olsa da mağduru açık seçik bir biçimde göstermemeyi tercih etmiştir. Laikle alakalı bir haberinde mutlu bir biçimde poz veren iki kadının resmini vermiştir. Böylelikle laiklik uygulanırsa kadınların şiddetten kurtulup refah bir hayata kavuşacaklarının mesajını vermiştir.

Hürriyet gazetesi ise az sayıda fotoğraflara yer vermekle olayın ciddiyetini vurgularken, fotoğrafların çoğunun gazetecilik etik kurallarına biçimlendirdiği görülmüştür. Fakat bir haberde magazinsel bir tarz andıran fotoğraf kullandığı gözlemlenmiştir.

Bianet ise sade görseller kullanarak magazinsel anlatım tarzından uzak durduğu, haberleri bilgilendirici ve eğitici bir tarzla aktardığı görülmüştür. Kimi resimlerinde fotoğraf yerine sadece şekil kullanan Bianet şiddeti özendirici bir anlatım tarzının olmadığını görülmüştür.

Şiddet içerikli haberler medyada haber değeri taşıdığı için yayınlanmaktadır. Mevcut habercilik anlayışında olumsuzluk niteliği taşıyan “şiddetin kendisi, bizzat haberdır”. (İnal 2008: 73). Şiddet içeren haber fotoğrafları da bu anlamda aynı görev görmektedir. Bu anlamda birinci hedef tiraj olurken, sansasyon yaratmak ve ilgi çekmek bu haber anlayışın temelini oluşturmaktadır. Özünde ticaret ve tahakküm içeren bu düzen belirli hak ihlallerin başlamasına zemin hazırlamaktadır. Kısacası tiraj kaygısı ve mesleki sorumluluk ihlallerin yarattığı bu düzen yukarıda da ifade edildiği gibi şiddeti özendirmekte, şiddet döngüsünün güçlenmesine sebebiyet vermektedir.

3.1.1.2. Şematik Yapı

3.1.1.2.1. Ana Olayın Sunumu ve Sonuçlar

Sözcü gazetesi

Sözcü gazetesi 1. haberde Gülsüm Kav'ın platform kurarak kadına yönelik şiddete karşı mücadelesin ana olay olarak sunarken laikliğin bu mücadelede hayati derecede önem taşıdığını vurgulamaktadır. Gazete ana olayı spotta yansıtırken haberin muhtelif yerlerinde laikliğin altına çizildiği görülmüştür. Sonuç olarak ise modern kadının hayatına müdahale yapıldığı, laikliğin saldırı altında olduğu, hayata karışmak

isteyen kadınların engellendiği, kadın haklarının yerle bir edildiği bir düzenin varlığından açıkça dile getirilmiştir.

İkinci haberde ise Sözcü gazetesi Kadın Meclislerinin, kadına uygulanan şiddete karşı var gücüyle mücadele ettiğini vurgularken, şiddete maruz bırakılan kadınların ne yapması gerektiğini madde madde ortaya koymuştur. Sonuç olarak ise dolaylı bir biçimde gazetenin eğitici bir gazete olduğu, mağdurların yanında olduğu ve onlara pratik çözümler ürettiğinin altını çizilmiştir.

Üçüncü haber Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun yayınladığı raporun üzücü sonuçlarını ana olay olarak sunmuştur. Eleştirden uzak bir dil kullanan Sözcü, haberin sonucu olarak “ekonomik yetersizlik” belirlemiştir.

Dördüncü haberdeki ana olay ise boşanma aşamasındaki eşine saldırmak için yanına pompalı tüfek, fare zehiri ve bıçakla giden bir şahsın tutuklanmasından bahseder. Detaylara yer verilen bu haberde magazinsel bir anlatım tarzına yön verildiği, belli bir sonuca bağlanmadığı görülmüştür.

Son haberde de yine tiraj kaygını hissettiren bir anlatım tarzı mevcuttur. Hikâyesel ve vakit geçirmesini amaç güden bir dil kullanıldığı görülmüştür. Balıkesir'in Edremit ilçesinde Recep Kırtay adlı şahsın, gece evde tartıştığı eşi Çiğdem Kırtay'ı pompalı tüfekle vurarak, öldürmesi ana olay olarak sunulmuştur. Olayın sonucu olarak da şahsın adalete teslim edildiği anlatılmıştır.

Sabah Gazetesi

Birinci haberde gazete, Hira Elbasan adlı kişinin sosyal medyada şiddete karşı sesini nasıl duyurduğu ana olay olarak sunmuştur. Haberin sonucu olarak ise babasına karşı annesini korumaya çalışan Hira'nın yaptığı paylaşımlar sonucunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında müdahale geldiği şeklinde orta koyulmuştur.

İkinci haberde ise İngiltere'de yaşayan Lois Ashton adlı kişinin sosyal medyada yaptığı paylaşım sebebiyle erkek arkadaşının şiddetine maruz kalması ana olay olarak sunulmuştur. Haberin sonucu olarak söz konusu erkek arkadaşın 36 hapis cezasına çaptırıldığı dile getirilmiştir.

Üçüncü haberde ise İzmir'in Buca ilçesinde yaşayan Uğur C. adlı kişinin feci bir şekilde eşine uyguladığı şiddeti anlatmaktadır. Sonuç olarak da Uğur C.'nin polis tarafından tutuklandığı fakat savcılığa ifade verdikten sonra serbest bırakıldığı anlatılmıştır.

Dördüncü haber ise Uruguay'da yaşayan 32 yaşındaki bir adamın kıskançlık sebebiyle sosyal medyada eşinin resmine gelen her beğeni için kadına bir dayak attığı ana olay olarak anlatılmıştır. Sonuç olarak kadının şikâyetine rağmen yetkililer tarafından yardım almadığı kaydedilmiştir.

Sonuncu haberde ise 8 ayda 169 kadının öldürülmesi üzerine detaylı bir anlatıma yer verilmiştir. Haberin sonucu olarak “kadına karşı mücadelede yeni yol haritası” başlığı adı altında yeni düzenlemeler hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Hürriyet

Birinci haberde Adana'da yaşayan Fadıl A., sevgilisi Kifayet Hadra'yı evlenme teklifini kabul etmeyince tabancayla vurması ana olay olarak sunulmuştur. Haberin sonucu ise Fadıl A.'nın polis tarafında ifadesi alındıktan sonra serbest bırakılması sonucunda kadını tabancayla vurup kaçtığı ve hala arandığı şeklinde anlatılara yer verilmiştir.

İkinci haberde ise Maşallah K. adlı kişinin eşiyle arasında olan özel meseleye karışıkları gerekçesiyle bir kişiyi öldürüp diğer kişiyi de ağır yaralanması ana olay olarak sunulmuştur. Olayın sonucunda Maşallah K.'nın adliyeye sevk edilmesi olayın sonucu olarak ortaya koyulmuştur.

Üçüncü haberde ise Osman Gencer adlı kişinin annesinin kendisine söylediği ağır sözler sebebiyle kadını öldürmesi ana olay olarak yansıtılmıştır. Haberin sonucu olarak ise kadının ölüm şekliyle ilgili detay verilirken itiraf sonucunda cinayeti işleyen Gencer'in tutuklandığı dile getirilmiştir.

Dördüncü haberde ise Almanya Federal Aile Bakanı Franziska Giffey'nin kadına yönelik şiddetle ilgili yayınladığı rapor ana olay olarak yansıtılmıştır. Haberin sonucu olarak bakanlığın kadına yönelik şiddete destek mahiyetinde 120 Euro bütçe ayırdığı anlatılmıştır.

Son haberde ise Rabia Kaçmaz adlı kişinin, Avcılar'da 6 Şubat 2019 günü ayrılmak istediği erkek arkadaşı Emre Çiçek tarafından önce falçatayla iki taraftan da boğazı kesilmesi ana olay olarak sunulmuştur. Haberin sonucunda saldırganın 20 sene hapis cezası aldığı dile getirilmiştir.

Bianet

Birinci haberde İnsan Hakları Derneği (İHD) Merkezi Kadın Komisyon'un pandemi döneminde kadına şiddetle alakalı yayınladığı raporu ana olay olarak sunarken

bilgilendirici bir amaç taşıyan anlatım dili kullanılmıştır. Haberin sonucu olarak pandemi döneminde şiddete maruz kalan kadınların hukuken ne yapmaları gerektiği konusunda bilgilendirmelerde bulunmuştur.

İkinci haberde de yine birinci haberdeki gibi bilgilendirme amacı taşıyan bir anlatım diliyle şiddet uygulayan kişilere getiren silah yasağı ana olay olarak sunulmuştur. Haberin sonucu olarak teklifin mecliste derhal kabul edildiği ve şiddete uygulayan kişilerin silahlarına el koyulduğu şeklinde sunulmuştur.

Üçüncü haberde ise Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın devlet kurumlarının kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yeteri kadar bütçe ayırdığı şeklinde devam eden şikâyetini ana olay olarak sunulmuştur. Haberin sonucunda ilgili kurumların suçlamayı reddettiğini yansıtılmıştır.

Dördüncü haberde ise kadınların dayaa karşı yürüyüşünün 30. yıldönümünü ana olay olarak ortaya konulmuştur. Katılımcılardan Sakine Günel, Handan Koç ve Filiz Kerestecioğlu'nun konuşmalarında verdikleri önemli mesajları haberin sonucu olarak aktarılmıştır.

Son haberde ise erkekler 2016'da 261 kadın ve kız çocuğunu öldürmesi; 75 kadına tecavüz etmesi; 119 kadını taciz etmesi; 417 kız çocuğuna cinsel istismarda bulunması; 348 kadını yaralanması ana olay olarak yansıtılmıştır. Haberin sonucu olarak polis, asker ve infaz memurlarının işlenen cinayetin belli yüzdesinde parmakları olduğu şeklinde mesaj verilmiştir.

3.1.1.2.2. Ardalan bilgisi ve bağlam bilgisi

Ardalan ve bağlam bilgisi olayların sosyal, politik ve tarihsel yönünü ortaya çıkartarak daha kapsamlı bakış açısı kazandırmaktadır. Böylelikle bu bakış açısı olayı daha anlaşılır kılrken neden sonuç ilişkisi kurarak haberde olabilecek ideolojik mesajları ortaya çıkartmaktadır (van Dijk, 1988, 54).

Sözcü gazetesinin haberlerine bakıldığında kadına yönelik şiddetin çözümsüzlüğü siyasi nedenlere bağlandığı anlaşılmıştır. “Laiklik”, “modern kadın”, “kadın hakları” kavramlarına vurgu yapılarak eleştiresel bir anlatım tarzı benimsenmiştir. Laikliğin yeterince uygulanmaması başlıca nedenler arası sıralarken ekonomik sıkıntıların şiddeti yaygınlaştırdığı öne sürülmüştür. Bu çıkarım ardalan ve bağlam bilgisinin ne kadar önemli olduğunun önemli olduğunun bir ispatıdır. Sadece

ana olaya bakılırsa ideolojik mesajların olmadığı sonucuna varılmıştır. Beş haberlere bakıldığında Gülsüm Kav'ın, 2010'da yaptığı toplantı, kadın cinayeti ile ilgili raporlar, iki şahsın uyguladığı şiddetten başka bir şey yoktur. Fakat ardaan ve bağlam bilgisiyle ideolojik mesajların ortaya çıktığı açıkça görülmektedir.

Sabah gazetesinin haberlerine bakıldığında yeteri kadar bağlam ve ardaan bilgisi verilmediği görülmüştür. Zira haberler olay anıyla sınırlandırılmıştır. Olayların gerçek “neden ve nasıl” kısmına yanıt verilmemiştir. Sabah gazetesinin incelenen son haberinde örtük olarak devletin yaptığı çalışmalarının işe yaradığı vurgulanmıştır. İşlenen cinayetlerin sebeplerini dile getirmemekle birlikte devletin yaptığı çalışma sayesinde geçen sene sayısı 232 olan cinayet 169 indiğinin mesajını verilmiştir.

Hürriyet gazetesinin haberleri de aynı şekilde ardaan ve bağlam bilgisini içermemektedir. Başka bir ifadeyle olayların sosyal ve politik yönü ile alakalı yeteri kadar vurgu yapılmamıştır. Hürriyet gazetesinin incelenen beş haberinden dördü anlatılarını olayla sınırlandırmıştır. Tek bir haberde Almanya'da yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarını kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Ona göre Almanya'da devletin konuyla alakalı yaptığı çalışmaları övgü içeren bir dille anlatılmıştır. Böylelikle Türkiye'de yaşayan okuyucularına Türkiye'de kadına şiddetle ilgilenen kurumların başarısızlığını örtük bir şekilde ortaya koymuştur.

Bianetin haberlerine bakıldığında şiddetle alakalı haberin çoğunun bilgilendirici ve öğretici bir nitelik taşıdığı görülmüştür. İncelenen haberin çoğunda ardaan ve bağlam bilgisinin olduğu görülmüştür. Ona göre Bianet kadına yönelik şiddetle alakalı olarak şu sonuçlar çıkarmıştır: “Kadınların boşanmak/ayrılmak istemesi dışında erkeklerin cinayet bahaneleri arasında kadının telefon mesajlarını göstermemesi, telefon şifresini vermemesi, çocuk bakımıyla ilgili tartışmalar, kadının tanımadığı biri tarafından tacize uğraması, kadınların tecavüze karşı direnmesi, kadının telefonuna bir erkekten mesaj gelmesi, işten çıkarılmaktan kadını sorumlu tutması, annesine şiddet uygulayan babasının hapse girmesinden annesini sorumlu tutması (annesini öldürdü), kadının “senden koca olmaz” demesi, evin kapısını çaldığında kapının açılmasının gecikmesi gibi şeyler yer aldı” (Bianet, 2017). Bunun dışında “dayağa karşı yürüyüş” başlıklı haberinde tarihi bağlam bilgisi vererek 1987 gerçekleşen ilk yürüyüşü hakkında bilgi verdiği kaydedilmiştir.

3.1.1.2.2. Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Yorumları

Sözcü, Hürriyet ve Bianet'in web sitelerinden alınan haberlerin hepsinde birinci el kaynak olarak, yani haber muhabirlerin ismi bulunurken Bianet ve Sözcü muhabir isimlerinin yanı sıra kaynak olarak haber merkezleri ve haber ajansları da eklemiştir. Bunların aksine Sabah gazetesinin bütün haberlerinde hiçbir kaynağın olmadığı görülmüştür.

Kadına yönelik şiddetle alakalı olarak Sözcü gazetesine ait incelenen beş haberin ancak bir tanesi olay taraflarının yorumlarını içermektedir. Ona göre Laiklikle ilgili haberde Şişli Etfal Hastanesi'nde görev yapan Gülsüm Kav adlı hekim ve tıp etiği uzmanın kadına şiddet olaylarına getirdiği yorumlara yer vermiştir. İncelenen haberlerin taraftar yorumlarının olmamasının başlıca nedeni haberlerin çoğunun rapor ve bilgilendirici bir anlatım tarzı barındırıyor olmasıdır.

Sabah gazetesinin haberlerine bakıldığında bilgilendirici bir anlatım tarzı olmamasının yanı sıra haberlerin hiçbirinde rapor ya da yönerge bulunmadığı anlaşılmıştır. Tamamen hikâyesel bir anlatım tarzı taşıyan söz konusu haberleri çoğunda taraftar yorumlarının olmadığı gözlemlenmiştir. Sadece Hira Elbasanle alakalı haberde Elbasanın kapsamlı yorumlarına yer verilmiştir.

İncelenen Hürriyet gazetesi haberlerinin çoğunda taraftarların yorumlarına yer verildiği görülmüştür. “Evlilik teklifini kabul etmeyen kadının ayaklarına 4 kurşun” başlıklı haberde isim belirlenmeyen cinayet mağduru olan bir kadının sözlerine yer verilmiştir. “sen karını bile satarsın” sözünü duyan Osman Gencer annesine öfkelenip öldürdüğü kaydedilmiştir. Bu aşamada gazete örtük olarak kadının ettiği “öfkelenirici” sözleri yüzünden hayatını kaybettiğini ortaya koyulmuştur.

Bianet'in haberlerine bakıldığında haberlerin hepsinin bilgilendirici ve eğitici amaçlar taşıdığı görülmüştür. Çoğu rapor şeklinde olan bu haberlerde direkt olarak taraftarların yorumunu içermekten isim belirlenmeden haberlerin hepsinde yorumların yer aldığı görülmüştür. “Dayağa karşı yürüyüş” başlıklı haberde Çankırı Asliye Hukuk Mahkemesi hâkimi Mustafa Durmuş'un sözleri direkt olarak olay taraflar yorumu içeren tek haberdur.

3.1.2. Mikro Yapı

3.1.2.1. Sentaktik Çözümleme

Van Dijk'ın çözümleme modeline göre sentaktik çözümleme yapılırken cümlelerin basit-karmaşık, aktif-pasif ve uzun- kısa olması durumları incelenmektedir (van Dijk, 1988: 71). Bu şekilde gazetenin yaşanan olay ya da olayın aktörlerine karşı tavırlarının değerlendirilmesine fırsat vermektedir. Cümlelerin nasıl kurulduğu, etken edilgen olması gibi etkenler incelenirken olayın sorumluları sapma. Yani haberde sorumluların kapsamlı bir şekilde belirlenmesi büyük önem arz etmektedir. Kimlerin ya da hangi kurumların etken ya da ya edilgen yapıyla verildiği ideolojik bir tercihi de içinde barındırmaktadır. (Aygün, 2011: 228 aktaran İşkar, 2014: 137)

Sözcü gazetesinin incelenen haberlerin çoğu aktif ve basit cümle şeklinde aktarıldığı görülmüştür. Cümlelerin aktif olması, yani özneler vurgulu bir şekilde dile getirilmesi haberin nitelikli ve magazinsel anlatım tarzından uzak olmasını sağlamaktadır. Bu aşamada incelenen haberler cümlelerin pasif olması ise gazetenin örtük bir mesaj vermek istemesinden kaynaklanmaktadır. Mesela, “kadın haklarına giriliyor, kadın haklarına müdahale yapılmaktadır, laiklik saldırı altında” cümlelerinden de anlaşılacağı gibi özneler gizlense bile aslında eleştirilen tarafın kim olduğu rahatlıkla anlaşılmaktadır.

Sabah gazetesinin haberleri etken cümle yapısı ile incelendiğinde ana aktörün haberin ana olayını başlatan olduğu anlaşılmaktadır. Etkin bir cümle yapısı kullanılarak olayın sorumluların kim olduklarını net bir şekilde yansıtırken haberin çoğunda mağdurların suçlu olduğu mesajı verilmiştir. “Eşini kışkırttı”, “evliyen başka bir erkekle mesajlaştı” şeklinde devam eden davranışlar sebebiyle şiddete uğradıklarını örtük olarak aktarılmıştır. Böylelikle gazete şiddetin meşru olmasını sağlamaktadır. Yani kabul gören yargıların dışında farklı davranan şiddetle karışılacağına mesajı verilmiştir. Etken bir cümleyle, dolaylı bir şekilde mağdurları suçlarken devletin bu konuda hiçbir suçu olmadığına mesajı da örtük olarak verilmiştir. “Kadına şiddete karşı yeni yol haritası” başlıklı haberde “169 kadın öldürüldü” şeklinde edilgen bir cümle kullanılmıştır. Öte yandan “Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı”, “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri”, “İçişleri Bakan Yardımcısı ve Bakanlık Sözcüsü İsmail Çataklı” gibi öznelerin altını çizerek başarılarını

övgü içeren bir dille aktarılmıştır. Bunun dışında çoğu zaman uzun ve karmaşık cümle kullanıldığı görülmüştür. Kısacası Sabah gazetesinin şiddet uygulayan kişilerin göz ardı etmesi ve sorumluları sadece olayda aktif olan kişilerle sınırlı tutması, ideolojik çıkarlarına hizmet edecek şekilde devlet kavramına detaylandırması, olayı magazinsel bir dille ele alması şiddetin daha da yaygınlaşmasını sağlayacaktır.

Hürriyet gazetesinin seçilen haberleriyse şiddet olaylarını basit ve kısa cümleler tercih etmesinin yanı sıra haberlerin çoğunda etken cümlelere yer verdiği görülmüştür. Sabah gazetesi gibi hürriyet gazetesi de cümlede etken konumunda olan kişilerin olayını başlatan kişiler olduğunun altını çizirken sorumluluğun sadece onlarla sınırlı tutulduğu görülmüştür. Bununla birlikte “Bu gece rahat uyuyacağım” başlıklı haberde “boğazı kesildi” cümlesini edilgen bir yapıya sokarak faili arka plana attığı görülmüştür. Cümleleri basit ve kısa tutması olayın magazinselleşmesini önleme adına olumlu bir adım olsa bile, şiddeti kınayan bir dil kullanmaması, bazı yerlerde faileri edilgin konuma sokması, sorumluluğu sadece olayda ismi geçen kişilere mal etmesi şiddetin sıradanlaşması ve meşru olmasını sağlama açısından gazetecik etiği ve toplumsal sorumluluğa aykırıdır.

Bianet’in haberlerine bakıldığında basit ve etken cümle kullanıldığı görülmüştür. Diğer gazetelerden farklı olarak şiddetin sorumlularını sadece olayla sınırlandırmamasıdır. Aksine net bir şekilde öznel aktardığı görülmüştür. Örneğin, “2016’da Erkekler En Az 261 Kadın ve Kız Çocuğu Öldürdü” cümlesinde net “erkek” öznesine vurgu yaptığı görülürken, sabah gazetesi “öldürüldü” ifadesine yer vererek öznenin gizletildiği görülmüştür. Bianet incelenen haberlerde “Kadın katilleri arasında altı polis memuru, emekli polis memuru, emekli asker, infaz koruma memuru ve özel güvenlik görevlisi...” şeklinde devam eden cümleyle özneleri detaylandığı görülmüştür.

3.1.2.2. Bölgesel Uyum

Haberin bölgesel uyumu, haberde birbirinin ardından gelen tüm cümle ve cümleciklerin aralarındaki ilişkinin irdelemesidir, Bölgesel uyum analizinde haber cümleleri arasındaki uyumu saptanmak önemlidir. Bu aşamada cümleler arasındaki uyum üç şekilde incelenir. Bunlar, nedensel, işlevsel ve referansal (kavramsal) ilişkidir (Mora, 2011: 21).

Nedensel ilişkide cümleler arasındaki neden sonuç ilişkisine bakılırken, işlevsel ilişkide haberlerde verilen bir bilgi ya da durumun, akabinde gelen cümlelerde açıklanma ve açılımının gerçekleştirilmesidir. Referansal ilişkide ise haber metninde verilen bir kavramın ardından gelen cümlelerde açıklanmasıdır (Budak, 2016).

Sözcü gazetesinin haberlerine bakıldığında çoğu dolaylı bir biçimde yerleştirilen nedensel ilişkilerin izlerine rastlanılmıştır. “Laiklik, türban takanın da şort giyenin de güvencesi” başlıklı habere göre şiddetin ana sebebi laikliğin gerektiği gibi uygulanmamasıdır. Haberin ana aktörü şeklinde yansıtılan Gülsüm Kav’ın ifadelerine göre kadınlar için güvenli bir yer kalmamıştır. Bunun sebebi ise eğitim, siyasi ve hukuki kurumlarda başta olmak üzere laikliğin yok edilmesine gösterilen çabadır. “Kadın Meclisleri, şiddete uğrayan kadınları bilgilendirdi” başlıklı habere göre ise şiddetin nedeni “baskı, kısıtlama, istismar ve gerici anlayıştır”. Dolaylı bir biçimde yansıtılan başka bir nedensel ilişkiyse “ekonomik” sebeplerdir. Öte yandan sözcü gazetesi işlevsel ilişkilerine de yer verdiği görülmüştür. Örneğin “Laiklik çok ciddi saldırı altındadır” cümlesinden sonra cümleye açıklık ve örnekler getirildiği görülmüştür. *“Özellikle eğitim alanında fiili uygulamalar yapılıyor. Yeni anayasada laiklik olmayacak diyen bir Meclis Başkanımız var mesela”* şeklindeki cümleler işlevsel ilişkilerin izlerini taşımaktadır. Bunun dışında, bölgesel uyum çözümlemesi çerçevesinde incelenen Sözcü gazetesine ait bütün haberlerde referansal ilişkilerin bulunmadığı görülmüştür.

Sabah gazetesinden alınan haberlerin çoğunda nedensellik ilişkisi bulunduğu fakat nedensellik ilişkinin sadece ana olayla sınırlı tutulduğu görülmüştür. “Kadına şiddete karşı yeni yol” başlıklı haberde nedensellik ilişkileri hiç bulunmadığı görülmüştür. Senede hayatını kaybeden 169 kadının raporunu içeren haberde cinayetlerin nedenlerine ilişkin herhangi bilgi verilmemiştir. Öte yandan, “Sosyal medyadan fotoğrafları silmek genç kadının felaketi oldu” başlıklı haberde uygulanan şiddete dair nedensel ilişki gösterildiği görülmüştür. Ona göre mağdur “erkek arkadaşı Andrew McNair ile ayrıldıktan bir süre sonra beraber çekmiş oldukları Facebook fotoğrafını değiştirip tek başına çekilmiş olduğu fotoğrafı koyması” şiddetin sebebi olarak gösterilmiştir. Geri kan haberlerde ise “kıskançlık ve yabancı erkekle mesajlaşma” şeklinde nedensel ilişki kurulduğu görülmüştür. Bununla beraber gazete haberlerinde az sayıda işlevsel ilişkileri barındırdığı görülmüştür. Haberde bulunan işlevsel ilişkiler aşağıdaki gibidir:

“Bu duruma sinirlenen McNair, Ashton'a öldüresiye dayak attı . Eski sevgilisinden dayak yiyen Ashton'ın üç dişi kırıldı, bir dişi diş etine saplandı ve çenesi kırıldı.” Bu aşamada “öldürülmesine dayak yemeye” dair açıklama ise görüldüğü üzere takip eden cümlede verilmiştir.

“Kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele edilebilmesi için adli yılın başlaması ile yeni uygulamalar da hayata geçirildi.” Aşağıdaki cümle ise ilk cümleye açıklama getirip detaylandığı görülmüştür:

“Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından Cumhuriyet Başsavcılıklarına gönderilen yazıda, Bakanlık tarafından yakın zamanda yayımlanan "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanması" konulu genelge uyarınca kadına yönelik şiddetle mücadelede koruyucu ve önleyici tedbirlerin önemine işaret edilerek yeni uygulamalar hakkında bilgi verildi.”

Sabah gazetesinde de referansal ilişkinin bulunmadığı görülmüştür.

Hürriyet gazetesine ait incelenen beş haberde nedensel ilişkilerin çok az sayıda olduğu görülmüştür. Haberlerindeki nedensellik ilişkileri aşağıdaki gibidir:

"Evlenmek istedi, kabul etmeyince vurdu"

“Bir ay önce 20 bin liralık ziynet eşyası çaldığını, bu nedenle çıkan tartışmada annesinin "Sen karını bile satarsın" sözüne öfkelenip cinayeti işledi”

Yukarıdaki cümlelerle neden sonuç ilişkilerine net bir şekilde ortaya koyulduğu görülmüştür.

Hürriyet gazetesinin incelenen haberlerinde yalnızca bir nedensel ilişki cümlesine rastlanıldığı görülmüştür. Cümle şu şekilde yer almaktadır: “Almanya’da kadın sığınma evleri ve yatak sayısı çok az...”, cümlesinin ardından “Ayrılan yatak sayısı yaklaşık 6 bin olduğu, İstanbul Sözleşmesi Almanya’ya sığınma evlerinde 12 binin üzerinde yatak bulundurmayı zorunlu kılıyor.” Cümlesi takip etmiştir. Anlaşıldığı üzere yatak sayısının azlığını dile getiren cümleden sonra “ne kadar az” olduğu ile ilgili açıklayıcı cümle takip etmiştir. Haberlerde referansal ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

Bianet’in haberlerine bakıldığında, dolaylı bir şekilde şiddetin artmasının arkasındaki sebeplerden bir tanesinin silah kullanım yetkisi ile alakalı yönergelerindeki eksiklikler olduğu dile getirilmiştir. “Haklarında tedbir kararı verilenlerin ateşli silahlara erişimlerinin derhal engellenmesini” şeklinde kabul edilen yeni yönergenin bu anlamda

büyük adım olduğu dile getirilmiştir. Başka bir nedensel ilişkiyse aşağıda da anlaşılacağı üzere, devletin yerince bütçe ayırmaması şeklinde devam eden cümlede görülmüştür: “Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Türkiye’de kadın sığınaklarıyla ilgili verileri paylaşırken, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda sorumlu devlet kurumlarının yeterli bütçe ayırmadığını söyledi.” Başka bir nedensel ilişkisi ise 2016 yılında şiddet ve cinayete ilişkin yayınlanan raporu haberleştirilmesi neticesinde görülmüştür. “2016’da öldürülen her dört kadından biri ayrılmak/boşanmak istediği ya da barışma/birliktelik teklifini reddedildiği için öldürüldü.” Cümlesinden de anlaşılacağı üzeri neden sonuç ilişkisi içeren bir anlatım tarzı mevcuttur.

“Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda sorumlu devlet kurumlarının yeterli bütçe ayırmadığını söyledi” şeklinde yer alam cümleinin ardından, “Türkiye’deki kadın sığınaklarının yatak kapasitesi yüzde 54 oranında eksik kalmaktadır” şeklinde işlevsel ilişki içeren cümle kullanılmıştır.

“Kadın cinayetlerinin yüzde 5’inde katiller polis, asker ya da özel güvenlik görevlisiydi” cümlesinin ardında ise “Kadın katilleri arasında altı polis memuru, iki emekli polis memuru, iki emekli asker, bir infaz koruma memuru ve iki özel güvenlik görevlisi yer aldı” şeklinde işlevsel ilişki içeren açıklayıcı cümle takip etmiştir.

Bianet ait incelenen haberlerde referansal ilişkilerin bulunmadığı saptanmıştır.

3.1.2.3. Sözcük Seçimleri

Söylem çözümlemesinde önemli bir rol oynayan sözcük seçimi, gazetecinin, dolayısıyla haber kuruluşların dünya görüşünü yansıtması açısından önemlidir. Haber söylemin oluşmasında önemli katkıda sağlayan sözcükler yoluyla aynı olayda kişi terörist ya da özgürlük savaşçısı tanımlanabilmektedir. Semboller bütünü görevini gören dil; anlatım ile okuyucu arasında müzakereci bir süreç olarak cereyan etmektedir. Böylelikle sözcük, anlamların oluşmasında gösterge konumuna geçmektedir. Metinlerde kullanılan sözcükler çoğu zaman yönlendirici özelliğe sahip olduğu söylenebilir (İşkar, 2014: 139).

Sözcü gazetesinin kelime seçimine bakıldığında eleştirel, kendi dünya görüşünü vurgulayan, kutsayıcı bir dil kullanıldığı tespit edilmiştir. Çoğu zaman “Biz ve öteki” şeklinde ilerleyen anlatım tarzı benimsenmiştir. İnsanların ciddi anlamda çaresiz bir durumda olduğunun vurgusu yapılırken, bu anlamda Türkiye halkın “savaş içindedir”

anlamına gelen anlatıma yer verilmiştir. Gülsüm Kav ismini kullanma yerine incelenen haberlerin bazı kısımlarında “tek savaşçı” sözcüğüne yer verildiği görülmüştür. Bu savaşın içinde tek çare ise “laiklik” olduğu defalarca vurgulanmıştır. “Laikliğin korunması” kavramını kullanarak “laikliğin” kutsal yegâne bir çıkış yolu olduğunun vurgusu yapılmıştır. “Çaresizliğe hapsedildik” sözcükleri kullanarak depresif ve duygusal bir atmosfer yaratıldığı görülmüştür. “Kadın hakları” ve “modern kadın” sözcüklerine çok sayıda yer veren gazete an itibarıyla söz konusu hakların hiç olmadığı, modern kadınları yok edilmeye çalıştığının eleştirisini dolaylı olarak yapmıştır. “Devlet, iktidar, hükümet” gibi sözcüklerin hiç kullanılmadığı görülürken yapılan eleştirilerin sürekli onlara döndüğü görülmüştür. “Laiklik saldırı altında” ifadesinde laikliğin kimin tarafından saldırıldığı belirtilmezken, sürekli olarak devlet kurumlara suçu devlet kurumlarına yüklenildiği görülmüştür. “Yeni anayasada laiklik olmayacak diyen bir Meclis Başkanımız var” ifadesinde ise direk olarak mevcut hükümet için çalışan birine “laikliği yok eden kişi” sıfatı verilmiştir. Siyaset içermeyen haberlerde sıfatların fazla kullanılmadığı, basit sözcüklere yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte Arapça kökenli kelimelere yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu da gazetenin koruduğu “cumhuriyetçilik” ve “öz Türkçe” anlayışıyla örtüşmektedir.

Sabah gazetesine ait incelenen haberlere gelince sözcüklerle birlikte sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Sıfat kullanılan yerler şu şekildedir: “feci şekilde darp”, “büyük tepki”, “talihsiz kadın”, “Cani koca”, “acımasızca dövdü”, “cani adam”. Bu aşamada yorumun eklenmesi olayı detaylandırarak magazinsel bir anlatım tarzı getirilmeye amaçlanmıştır.

Hürriyet gazetesi çoğunlukla öz Türkçe sözcüklerine yer verirken “ziynet” gibi Arapça kökenli ve daha çok Arapçaya özenen kişilerin kullandığı kelimeye yer vermiştir. Bununla beraber incelenen haberlerin genelinde haber dilinden ziyade “sokak dili”ne andıran sözcükler tercih etmiştir. Örneğin “fiziksel şiddet” yerine detaylandırarak “dayak yemek” sözcüklerini tercih ederken, “partner” yerine “sevgili” sözcüklerini kullanmayı tercih etmiştir. Bunun dışında şiddet uygulayan kişilerden bahsederken “saldırgan kelimesi” dışında başka bir kelime kullanmadığı görülmüştür.

Bianet’te ise pek fazla dikkat çekici kelimeler kullanmadığı tespit edilen kelimelerin çoğu sıfatsız bir biçimde yalın verildiği görülmüştür. LGBT ve trans kişilerden bahsederken, kelimeyle birlikte yine herhangi bir sıfata yer verilmediği

görülmüştür. Öz Türkçeyle sözcüklerin yer verildiği haberlerde, daha çok “modern” kelimeler kullanıldığı tespit edilmiştir. “Sevgili” yerine “partner” tercih edilirken “iktisadi” gibi Arapça kökenli kelimeler yerine “ekonomi” gibi modern sözcüklere yer verildiği gözlemlenmiştir.

3.1.2.4. Haber Retoriği

Haber retoriği analizinde haberin nasıl sunulduğu ve haberin tarzı odak noktası olurken, haber tarzı belli bir ideolojiyi çerçevesinde, belli başlı öğelerle desteklenerek oluşturulmaktadır. Haberın ikna süreci bu şekilde başlayarak söylemi ikna aracı olarak görev görmektedir (van Dijk, 1988, 82). Bu aşamada fotoğraflar, istatistik içeren bilgiler, kaynak alıntıları gibi öğeler ikna sürecin birer parçası olarak kullanılmaktadır.

Çalışmanın tematik yapı kısmında detaylı bir şekilde incelendiği gibi Sabah gazete çok sayıda fotoğraflara yer vererek olayı magazinselleştirdiği görülmüştür. Sözcü, Bianet ve Hürriyet ise az sayıda fotoğrafa yer verdiği görülmüştür. İkna sürecin bir parçası olarak Sabah gazetesi detaylı fotoğraflara yer vererek, zihinde iz bırakacak şekilde metin bulunan şiddet fotoğraflarla desteklemiştir.

Sözcü gazetesi, tarafların sözlerine yer vermenin yanı sıra retoriği güçlü kılmak için belli başlı kişilerden yola çıkarak pozisyonlarıyla alakalı detaylı bilgi verdiği görülmüştür. Aşağıdaki örnekte de görüleceği gibi Gülsüm Kav’ın mesleğini ileri sürerek inandırıcılığı güçlendirmeyi amaçlamıştır:

“Gülsüm Kav bir hekim, hem de tıp etiği uzmanı. Şişli Etfal Hastanesi’nde Etik Kurul’da görevli, aynı anda Şişli Çocuk İstismar Merkezi’nde çalışıyor.”

Mesleki bilgileri öne sürdürüldükten sonra kullandığı ifadeleri aktarılmıştır. Kullandığı ifadeler şu şekilde yer almıştır:

Gülsüm “Umutluyum” diyor,

“Laiklik için, Haklarımız için Direniyoruz”,

“Laiklik çok ciddi saldırı altında çünkü özellikle eğitim alanında fiili uygulamalar yapılıyor. Yeni anayasada laiklik olmayacak diyen bir Meclis Başkanımız var mesela”,

Sözcü gazetesinin incelenen diğer haberinde ise Kadın Meclislerin sözlerine yer verilmiştir: “Kadına yönelik şiddet çözümsüz değildir. Gelin Kadın Meclislerinde beraber çözüm yollarını konuşalım”.

Gazete kadına yönelik şiddetin sadece siyasi boyutu ve toplumsal boyutunda taraftar sözlerine yer verirken yaşanan şiddet ya da cinayetle alakalı direkt olarak taraftarın ifadelerine yer vermemiştir.

Sabah gazetesinde ise haberin siyasi boyutu veya toplumsal boyutunda taraftar sözlerine hiç yer verilmezken, şiddet ya da cinayetle alakalı direkt olarak taraftarın ifadelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Örnekler aşağıdaki gibidir:

“tutukluk yapmasa belki de annem ölecekti”,

"Tek başımayım, hiç kimsem yok",

"Sırf annem boşanmak istediği için bugün ölümden döndü. Lütfen gerekli yerlere ulaşsın artık. Bu korkuyla yaşamaktan yoruldum"

“Allah rızası için paylaşırsanız belki tutuklanması hızlı olur. N'olursunuz sesimi duyun. Annem için korkuyorum. Ayaklarımızın üstünde durmaya çalışıyoruz. Anneme 'Seni öldüreceğim' diye tehditlerde bulunuyor”.

İncelenen başka bir haberde de taraftarların yorumlarına yer verilemiştir:

"Sen kiminle mesajlaşıyorsun, odaya gir, oklavayı al, soyun",

Haberin başka bir kısmında ise Avukat Neslihan Ersoy Sevindik'in sözlerine yer verilmiştir:

Tanığın ifadelerinden anlaşıldığı üzere sanık aldatma olayını kurgulamıştır. Sanığın cezalandırılmasını talep ediyoruz”.

Çalışmada incelenen Hürriyet gazetesi haberlerine bakıldığında örtülü bir şekilde işlenen cinayetin haklılığını ifade edildiği tespit edilmiştir. Öyle ki haberin retoriğinde ifade edilen “öfke”nin ne tür sonuçlara yol açabileceğini gözler önünde serilirken, asıl suçlunun öfkelenendirici kişi olduğunun mesajı verilmiştir. Haberin inandırıcılığını artırmak amacıyla gazete cinayet işleyen kişinin hangi sözlere öfkelenip söylediğini mağdurun ağzından şu şekilde aktarmıştır: "Sen karını bile satarsın" sözüne öfkelenip cinayeti işlediğini öne sürdüğü belirtildi. İncelenen başka bir haberde ise yine kaynak sözlerine başvurduğu görülmüştür. Almanya'da yaşanan kadına yönelik şiddet olaylarını aktarırken Almanya Federal Aile Bakanı Franziska Giffey'nin sözlerine başvurduğu görülmüştür.

Almanya genelinde sığınma evlerine ihtiyaç var. Hükümet olarak önümüzdeki dört yıl için her ay yaklaşık 30 milyon Euro ayrıldı. Bu para sığınma evlerinin kapasitesini artırmak ve yenilerini kurmak için kullanılacak”

“Almanya’da kadın sığınma evleri ve yatak sayısı çok az. İstanbul Sözleşmesi Almanya’ya sığınma evlerinde 12 binin üzerinde yatak bulundurmayı zorunlu kılıyor”.

Bununla birlikte inandırıcılığı artırma amacıyla gazete çok sayıda istatistik içeren bilgilere yer verdiği görülmüştür. İstatistiklere şu şekilde yer verilmiştir:

“Geçen yıl 122 kadının eşleri, partnerleri, eski eşleri ya da eski partnerleri tarafından öldürüldüğünü belirten Giffey, şiddete uğrayan kadın ve erkeklerin toplam sayısını ise 140 bin 755 olarak açıkladı”,

“2018’de 122 kadın kocası, sevgilisi veya eski koca ile eski sevgili tarafından öldürüldü”,

“Sadece federal bütçeden kadına şiddeti önleyici çalışmalar yürütebilmek adına 120 milyon Euro pay ayrıldı”,

“Almanya genelinde 350 kadın sığınma evi bulunuyor”,

“Hükümet olarak önümüzdeki dört yıl için her ay yaklaşık 30 milyon Euro ayrıldı. Bu para sığınma evlerinin kapasitesini artırmak ve yenilerini kurmak için kullanılacak”,

“Resmi kayıtlara geçen rakamlara göre Almanya’da geçen yıl yaklaşık 26 bin erkek eş ve sevgilisinden şiddet gördü”

“Almanya’da şiddete uğrayan kadınlar için hali hazırda ayrılan yatak sayısı yaklaşık 6 bin”.

Bianet de Sözcü gazetesiyle benzer şekilde kadına yönelik şiddetin sadece siyasi boyutu ve toplumsal boyutunda taraftar sözlerine yer verirken yaşanan şiddet ya da cinayetle alakalı direkt olarak taraftarın ifadelerine yer vermediği tespit edilmiştir. Çok sayıda bakanlıktan yapılan açıklama ve rapor ve aktivistlerin sözlerine yer verildiği görülmüştür:

“yatak kapasitesinin ülke nüfusuna oranla hem Avrupa ülkeleri hem de Avrupa Birliği üye ülkelerinin üzerinde olduğu” söylenmişti,

“Dayağın çıktığı cenneti istemiyoruz”, “Haklı dayak yoktur”, “Dayak aileden çıkmadır”,

Başka bir yerde "Kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin!" sözünü eleştirirken Çankırı Asliye Hukuk Mahkemesi hâkimi Mustafa Durmuş’un sözlerine yer verildiği görülmüştür.

Bianet'in incelenen haberin bazı kısımlarında katillerin sözlerine yer verdiği görülmüştür:

“Eşimin günahları benim olsun” ya da “Kadın hakları diye bir şey var diyorlardı ya, kadın hakları diye bir şey yok” veya “kadını çok sevdiğim için şuurumu kaybettim ve öldürdüm” şeklinde sözlere ver vermiştir.

Bununla birlikte diğer gazetelere nazaran en fazla istatistik içeren bilgilere yer veren gazete Bianet olmuştur. Tespit edilen söz konusu bilgilerin bazıları şunlardır:

“Ayrıca 5393 sayılı Belediye Kanunu’na göre, nüfusu 100 binin üzerindeki belediyelerin sığınak açma zorunluluğunu hatırlatan Mor Çatı, bu kanuna göre Türkiye’de 237 belediyenin sığınağı olması gerekirken, sadece 32 belediyenin kadın sığınağı bulunduğu dikkat çekti”,

“Açıklamada, kadın sığınaklarına ayrılan bütçeyi arttırdığını söyleyen Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesinin 2014’te sadece yüzde 0,24’ünün, 2015’te yüzde 0,3’ünün, 2016’da yüzde 0,29’unun, 2017’de yüzde 0,29’u, 2018’de ise sadece yüzde 0,38’inin kadın sığınaklarına ayrıldığına da dikkat çekildi”,

“Bianet’in yerel ve ulusal gazetelerden, haber sitelerinden ve ajanslardan derlediği haberlere göre, erkekler 2016’da 261 kadın ve kız çocuğunu öldürdü; 75 kadına tecavüz etti; 119 kadını taciz etti; 417 kız çocuğuna cinsel istismarda bulundu; 348 kadını yaraladı”,

“Erkekler 2016’da 261 kadın/kız çocuğu ve o sırada kadınların yanında olan 24 erkeği öldürdü”,

“Öldürülen kadınların yüzde 1,5’i (4 kadın) erken yaşta zorla evlendirilmişti”,

“Kadınların yüzde 4’ü cezaevinden izin alarak çıkan ya da cezaevinden kaçan kocaları tarafından öldürüldü. (6 erkek cezaevi idaresinden izin alarak dışarı çıkıp kadınları öldürdü; 4 erkek cezaevinden kaçıp kadınları öldürdü)”,

“Cinayetlerin yüzde 13,5’i sokak, alışveriş merkezi vs gibi mekânlarda, birçok insanın gözü önünde işlendi”,

“Kadınların yüzde 51’i ateşli silahlarla, yüzde 28’i bıçak ve diğer kesici/delici aletlerle öldürüldü”,

“Kadınların yüzde 68’ini partnerleri (koca/sevgili/nişanlı) ya da eski partnerleri, yüzde 10’unu erkek akrabaları öldürdü”,

“Kadın cinayetlerinin yüzde 5’inde katiller polis, asker ya da özel güvenlik görevlisiydi”

Liberal-çoğulcu yaklaşımlar tarafından medyaya atfedilen “4. güç görevi” meselesi tartışmalı hale geldiği görülmektedir. Medyanın kendisine yüklenen bu görevi getirmesi için her şeyden önce objektif olması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda medyaya yöneltilen en yaygın eleştirilerden birkaçı mesleki sorumluluk normlarını arka plana attığı, gazetecilik etik kurallara ihlal ettiği, haberlerin profesyonel üretim kurallarına göre üretilmediği yönündedir (Doruk, 2013). Yazılı basın özelinde medyanın ataerkil değer yargılarını yeniden ürettiği, şiddetin daha da yaygınlaşmasını sağladığı, haber metinlerin ideolojik unsurlar içerdiği şeklinde varsayımlarla hareket eden bu çalışmada incelenen gazetenin çoğunun söz konusu varsayımları doğruladığı tespit edilmiştir.

Sözcü gazetesinin haberleri incelendiğinde gazetenin anlatım tarzı itibarıyla ataerkil değer yargıları ve şiddet söylemi içermediği görülürken, çok sayıda ideolojik unsurlar taşıdığı tespit edilmiştir. Çok az sayıda fotoğraf, basit cümle kullanımıyla magazinsel anlatım tarzından uzak duran gazete “laiklik” “modern kadın” gibi ideolojik unsurlar üzerinde ideolojik söylem ürettiği gözlemlenmiştir. Kadına şiddet meselesini siyasi ve toplumsal açıdan değerlendirmeye çalışan gazete, yegâne çözümün “laiklik” olduğu şeklinde dolaylı ideolojik mesajlara yer vermiştir.

Buna benzer şekilde çok az sayıda fotoğraf ve basit cümle yapısına ver vererek magazinsel anlatım tarzını reddeden Bianet kadına şiddet olaylarını siyasi, toplumsal ve özellikle hukuki yönü üzerinde durduğu tespit edilmiştir. Metninde LGBT bireylerin haklarıyla alakalı ideolojik mesajlar barındıran gazete ataerkil söyleme karşı katı bir duruşu olduğu da gözlemlenmiştir.

Sabah gazetesi ise şiddet dili içeren anlatım tarzını benimserken, zihinlerde iz bırakacak şekilde olayları betimleyerek anlattığı görülmüştür. Fotoğraf kullanımı konusunda diğer gazetelerle kıyaslandığında Sabah gazetesinin açık ara farkla önde olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber haberlerin genelinde ataerkil anlatım tarzı benimsediği görülmüştür. Belli bir ideoloji unsuru taşımamakla beraber gazete, kadına şiddet olayın sorumluluğu yalnızca olayla sınırlandırdığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle bu konuda olabilecek iktidarın başarısızlığından hiç söz edilmezken, iktidarın yaptığı çalışmalar sayesinde şiddetin önüne geçirildiği dile getirilmiştir.

Hürriyet gazetesi de Sabah gazetesi gibi olayların toplumsal ve siyasi taraflarına hiç değmediği görülmüştür. Bununla beraber gazetede az sayıda fotoğraflara yer verilmesine rağmen, ana olay değerlendirilmesinde şiddet içeren dil ve ataerkil söylemlere yer verdiği tespit edilmiştir. Bianet gazetesi gibi hukuki ve eğitici anlatım tarzı barındırmayan Hürriyet gazetesi aynı zamanda söylemini belli bir ideoloji üzerinde kurmadığı görülmüştür. Fakat ataerkil değer yargıları üretmesi açısından egemen ideolojiyi desteklediği tespit edilmiştir.

3.2. Nijerya Basınındaki Haberlerin Söylem Çözümlemesi

3.2.1. Nijerya Hakkında Genel Bilgi

Resmi olarak Nijerya Federal Cumhuriyeti olarak bilinen Nijerya, Afrika'nın batı kıyısında yer alan bir ülkedir. Ülkede 36 eyalet ve Abuja olarak bilinen Federal Başkent Bölgesi bulunmaktadır. Nijerya 500 üzerinde farklı etnik gruba, birçok farklı dile sahiptir ve 1 Ekim 1960'ta Birleşik Krallık'tan bağımsızlığını ilan etmiştir. 2020 itibarıyla ülkenin tahmini nüfusu 206,1 milyonun üzerindedir ve dünyada 7. sırada yer almaktadır. Nijerya'nın tüm nüfusu, tüm dünya nüfusunun yaklaşık %2,35'ini oluşturmaktadır. Bu, dünyadaki her 43 kişiden yaklaşık 1'inin Nijerya'yı evi olarak adlandırdığı anlamına gelmektedir. Nüfus yüzde 53,5'i kendi Müslüman olarak tanımlarken, yüzde 49,9'u Hristiyan olarak tanıtmaktadır (World Population Review, 2020).

3.2.2. Kuzey Nijerya'da Yazılı Basın

Okur yazarlık seviyesi ile bölgenin entelektüel tarihinde İslam dininin ve geleneğinin öğretilmesi, eğitim düzeyi yüksek olmasına rağmen Kuzey Nijerya 'da sömürgecilik öncesinde veya bölgenin İngiliz koloni güçleri ile kolonileştirme sürecinden sonra gazete veya dergi yayınlamamaktadır. İngiliz koloni yönetimi 1932'de Northern Provinces News/JaridarNijeriya Ta Arewa/ JaridatNijeriyaal Shamaliya isimleriyle anılan üç dilde yayın yapan bir gazete yayına başlattı. 22 sayfalık bu gazete ve yılda 4 kez basıldı (Yahaya, 1988). Bu gazete ya da periyodik raporları kapsayan haber bülteni, kolonisel konular ve koloni yönetiminin aktiviteleri hakkında haberlere yer vermiştir. 1956'da son Sokoto emiri Kaduna da GaskiyaTafi Kobo diye çağrılan ve

anlamı “gerçek paradan daha iyidir” olan bir gazete kuruldu. Asıl gündemi Nijerya’nın kuzey bölgenin hakkında daha olumlu bir imaj çizmektir. Gazetenin amacı, Azikwe ve Awolowo bölgenin çıkarını korumaya çalıştığını hissettirmektir (Odorume, 2012). Pek çok sebeple gazetenin basımı geri de kaldı. İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere’nin, Almanların savaş propagandasını radyo ve diğer kaynaklarla bölgede yapmasından korkması bu sebeplerden birisiydi (Yahaya, 1988). Bir diğer sebep de Nijerya’daki Kuzey ve Güney bölgeleri arasındaki politik mücadele sonuncunda eskiden kalan yanlış algıdır. Gazete basımının geride kalmasının daha açıklanabilir sebebi ise gazete basımının bölgesel, ulusal ve uluslararası haberlerin seyirciye sunulmasıyla görüş platformlarında ve aydınlamaya hizmet etmesiydi. Ajami’nin bir sayfası 1941 yıllarında özellikle Hausa dilinde “YarGaskiya” diye bahsedilen İngiliz metinleri okuyamayanlar için sunulmuştur (Yahaya, 1988).

3.2.3. Güney Nijerya’da Yazılı Basın

Güney Nijerya ilk gazete 1863 ile 1879 arasında kurulmuştur. 1880 de Lagos Time ve Gold Coast Advertiser Lagos’ta kurulmuştur. The Lagos observer Lagos’ta kurulup 1888’e kadar faaliyete devam etmiştir. Bu gazeteler, kurulan koloni hükümetlerini eleştirmek ve bağımsızlık için mücadele etmek amacıyla kurulmuştur. 1914’te the Nigerian Pioneer ünlü bir avukat olan Kitoyi Aasa tarafından Lagos’ta kurulmuştur. O sürekli koloni hükümetine arka çıkmış ve desteklemiştir çünkü İngiltere’de eğitim almış ve İngiliz kültürünü benimsemiştir. Gazetenin yayın hayatına 1937’de son verilmiştir. Earnest Okoli, 1921’de The African Messenger isimli haftalık yayınlanan bir gazete çıkarmıştır. Bu gazete 1926’da Daily Time tarafından satın alınmıştır. 1925’te Hebert MacCauley Nijerya’daki basılı ilk politik gazete olan The Daily News ‘i parti kampanyası için kurmuştur. AdeyemoAlakija ve Briton diye anılan Richard Barrow The Nigerian Daily Times’i 1926’da kurmak için bir araya gelmiş ve gazetesi mali destek alamadığı için batan African Messeger ‘ın basımcısı Eanest Okoli editör olarak çalışmıştır (Odorume, 2012). Dr. Nnamdi Azikiwe 1937 yılında The African Morning Post’un editörüydü ve aynı zamanda The West African Pilot’u kurdu. The West African Pilot gazetesi NnamdiAzikiwe 40 tarafından işsizlik ve çiftçinin durumu gibi sosyo-ekonomik problemleri anlatmak için kullanıldı. Gazete Nijerya’nın bağımsızlığını savundu ve Nijerya’daki sömürgeci sistemin yönlendirmelerini şiddetle

eleştirdi. Azikwe 1945'te basılan hikaye tipleri yüzünden sömürge yönetiminin sık sık hedefi oldu ve gazete altı haftalığına yasaklandı. Fakat Azikwe bir milliyetçi olarak asla yumuşamadı. Sömürge sistemi Pilot gazetesi yasaklandığında yerini dolduran alternatif gazete Southern Nigerian Defender tarafından eleştirilmeye devam edildi. The Nigerian Tribute İbadan şehrinde 1949'da Obafemi Awolowo tarafından çıkarıldı. Gazetenin kurucusu kapsamlı bir şekilde kampanyasını düzenlediği Aksiyon Grup (AG)'unun lideriydi. Obafemi Awolowo tarafından gazete bağımsızlık mücadelesinde mammade kullanıldı (Odorume, 2012).

3.2.4. Makro Yapı

3.2.4.1. Tematik Yapı

3.2.4.1.1. Başlıklar

Nigerian Tribune

NBS Conducts N1.2bn Survey On Child Mortality, Violence Against Women (NBS, Çocuk Ölümleri ve Kadına Yönelik Şiddet Konusunda N1.2 Milyarlık Anket yaptı)
19.09.2016

Plateau Records 482 Cases Of Violence Against Women, Girls In 2 Years (Plateau Eyaleti 2 Yılda Kadın ve Kız Çocuklarına Yönelik 482 Şiddet Olayı Kaydetti)
01.07.2017

Diamond Bank Partners WARIF On Violence Against Women (Diamond Bankası Kadına Yönelik Şiddet konusunda WARIF ile ortaklık imzladı)
14.02.2018

Taraba Governor's Wife Vows To Fight Gender-Based Violence Against Women, Girls (Taraba Valisinin Eşi Kadın ve Kız Çocuklarına Yönelik Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele Sözü Verdi) 02.12.2019

Key Into Campaign On Violence Against Women, Bauchi Gov Tasks Citizens (Kadına Yönelik Şiddet Kampanyasının Kilit Noktası, Bauchi Hükümeti Vatandaşları Görevlendiriyor) 09.06.2020

Türk gazeteleri inceleme kısmında da ifade edildiği gibi Van Dijk başlıklarda üç ana kritere odaklanması gerektiği tevsiiye etmektedir. Ona göre haber metinlerinde

enformasyon eksiltilim, genelleştirme ve kurgulama yoluyla söylem içinde özetlemeye gidilir. Belli kalıplaşmış ifade ve genelleştirme yoluyla haberin özü ve ana fikri aktarılır (Karadaş, 2019). Yukarıdaki başlıkların hepsinde enformasyon eksiltilimine gidildiğini görülmüştür. Yukarıdaki tüm başlıklarda ortak olan noktalardan bir tanesi kısa ve özetleyi kavramların kullanılmasıdır. Okuyucunun söz konusu kavramları bildiği varsayarak, kavramların yalın bir şekilde, açıklayıcı bir sıfat eklenmeden verildiği görülmüştür. “kadına yönelik şiddet” anlamına gelen “violence against women” ve “çocuk ahlakı” anlamına gelen “child morality” gibi kavramların üzerinden genelleştirmeye gidildiği anlaşılmıştır. Bununla beraber yer ve zaman bilgileri eksik tutularak enformasyon eksiltilime gidildiği tespit edilmiştir. Kurgulama yoluyla, haberlerin detaylarını okumaksızın verilmek istenen ana fikrin aktarıldığı tespit edilmiştir. İncelenen başlıkların hepsi insanları kadına şiddete karşı toplumsal sorumluluğa çağırırken, başlıkların yalın ve zayıf ifadelerle aktarıldığı görülmüştür. Başka bir ifadeyle başlıklarda konunun önemine değer güçlü ifadeler bulunmamaktadır. Böylelikle “kadına şiddet” gibi kalıpsallaşmış kavramlar üzerinden gidilerek okuyucunun dikkatini çekilse de başlıkta yer alan anlatım tarzıyla konunun o kadar önemli olmadığı mesajı verilmiştir.

Premium Times

How I was captured, forced to marry Boko Haram terrorist – said Cameroonian
(Nasıl yakalandım, Boko Haram teröristi ile zorla evlendirildim – Kamerunlu anlattı)
18.11.2016

In search for justice, shoddy prosecution frustrates Nigeria’s child rape victims
(Adalet arayışında, kalitesiz kovuşturma Nijerya’nın çocuk tecavüz kurbanlarını hayal kırıklığına uğrattıyor) 21.10. 2017

From Marriage To Neglect: The anguish of Sokoto’s underage brides (Evlilikten İhmale: Sokoto Eyaletinin reşit olmayan gelinlerinin acısı) 05.08.2018

How Unilorin lecturer raped 17-year-old student; varsity yet to act (Unilorin öğretim görevlisi 17 yaşındaki öğrenciye nasıl tecavüz etti; üniversite henüz harekete geçmedi) 24.06. 2019

Amidst COVID-19 lockdown, Nigeria sees increased sexual and gender violence
(COVID-19 kapanmanın ortasında Nijerya, artan cinsel şiddet ve cinsiyet şiddeti görüyor) 30.05.2020

Premium gazetesinin başlıklarında en çok dikkat çeken nokta ise ciddi anlamda enformasyon eksiltime gidilmesidir. Başlıklar incelendiğinde neredeyse cümle kurulmadığı görülmüştür. Örneğin “How I was captured (nasıl esir alındım)” yan cümlecığinden sonra öznenin kim olduğu bilinmezken başlığın sonunda “Kamerunlu” anlamına gelen “Cameroonian” kelimesi eklediği görülmüştür. Başlıkta “Bir Kamerunlu’nun nasıl esir alınıp, Boko-Haram terör örgütü mensubuyla nasıl evlendirildiği” anlatılmak istenirken enformasyon eksiltilim ve kurgulama yoluyla ciddi anlamda özetlemeye gidildiği görülmüştür. Bununla beraber “sexual and gender violence”, “underage bridees”, “child rape” gibi kavramları kullanılarak genelleştirmeye gidildiği tespit edilmiştir. Premium gazetesi Nigerian Tribuneden farklı olarak başlıklarda güçlü bir anlatım tarzı benimsediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle okuyucu etkileyen, konunun önemine dair vurgu yapan bir dile yer verilmiştir. Bunun dışında yer ve zaman unsurlarına da yer vermediği görülmüştür.

The punch

Assembly asks police to enforce law against rape (Meclis polisten tecavüze karşı yasayı yürürlüğe koymasını istedi) 06.09.2016

Provide free medical services for sexual violence victims – GPI (Cinsel şiddet mağdurları için ücretsiz tıbbi hizmetler sağlayın – GPI) 02.12.2017

23% of Nigerian women are abused, says FIDA (FIDA, Nijeryalı kadınların yüzde 23’ünün istismara uğradığını söylüyor) 29.12.2018

Domestic violence against wives rises to 36 per cent — FG (Eşlere yönelik aile içi şiddet yüzde 36’ya yükseldi – FG) 06.11.2019

COVID-19: FCT records 105 sexual violence cases in two months, says Osinbajo (COVID-19: FCT iki ayda 105 cinsel şiddet vakası kaydetti) 20.06.2020

The Punch gazetesi de diğer gazeteler gibi yer ve zaman unsurlarını gizleyerek enformasyon eksiltilim ve genelleştirmeye gittiği görülmektedir. “Meclis” anlamına gelen “House of Assembly” yerine “sadece “Assembly” kelimesi kullanması hem enformasyon eksiltilim hem de genelleştirme bir örnektir. Bununla beraber kurgulama yaparak çoğu zaman öznelere kim olduğu gizlerken, var olan özler ise sona sakladığı tespit edilmiştir. İncelenen başlıklarda The Punch gazetesi kadına şiddet olaylarına ilişkin güçlü bir anlatım tarzı kullanmazken, konunun önemine ilişkin etkileyici dil tercih etmediği görülmüştür.

Vanguard

Senate President's wife preaches against gender-based violence (Senato Başkanı'nın eşi cinsiyete dayalı şiddete karşı vaaz verdi) 15.05. 2016

UN, WARDC advocate more laws against gender-based violence (BM ve WARDC toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı daha fazla yasayı savunuyor) 13.12.2017

CSOs, media in Imo partner against traditions causing GBV in communities (STK'lar, Imo Eyaletindeki medya, topluluklarda şiddete neden olan geleneklere karşı ortak) 12.09.2018

Akwa Ibom delists child defilement, rape among bailable offences (Akwa Ibom, çocukları istismarı, tecavüzü kefaletle ödenebilir suçlar arasında listeledi) 16.12.2019

241 women groups storm Lagos Assembly, demand expansion of Domestic Violence Law (241 kadın grubu Lagos Meclisi'ni bastı, Aile İçi Şiddet Yasası'nın genişletilmesini talep etti) 30.11. 2020

Vanguard gazetesi de “Assembly” ve “GBV (cinsiyet dayalı şiddet)”, “Child defilement (Çocuk iffetsizliği)” gibi kavramlar üzerinden okucuyunun daha önceki bilgi ve yargılarına dayanarak genelleştirmeye gidildiği görülmüştür. İncelenen diğer gazetelere nazaran daha kapsamlı bir başlık kullanan Vanguard yine de yer ve zaman gibi unsurları gizleyerek enformasyon eksiltime gittiği tespit edilmiştir. Gazete konuya vurgu yapan etkileyici anlatım tarzı kullanmadığı görülmüştür.

3.2.4.1.2. Haber Girişleri

Nigerian Tribune

National Bureau of Statistics (NBS), on Monday, commenced a special survey on maternal and infant mortality rate and violence against women and children.

(Ulusal İstatistik Bürosu (NBS), Pazartesi günü anne ve bebek ölüm oranı ile kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet konusunda özel bir anket başlattı.) 19.09.2016

Plateau recorded 482 cases of violence against women and girls in the last two years, an NGO, Christian Women for Excellence and Empowerment in Nigeria(CWEENS), said on Friday in Jos.

(Nijerya'da Mükemmellik ve Güçlendirme için Hristiyan Kadınlar (CWEENS) adlı bir STK, Cuma günü Jos'ta, Plateau Eyaletinin iki yılda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik 482 şiddet vakası kaydettiğini söyledi.) 01.07.2017

Diamond Bank Plc has thrown its weight behind Women at Risk International Foundation's (WARIF) initiative to prevent gender-based violence and abuse against women in Nigeria.

(Diamond Bank Plc, Nijerya'da kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve istismarı önlemek için Risk Altındaki Kadınlar Uluslararası Vakfı (WARIF) girişimine ağırlığını verdi.) 14.02.2018

Wife of Taraba State Governor, Anna Ishaku, has restated her commitment to ensuring that women are fully empowered to become self-reliant through.

(Taraba Eyalet Valisi Anna Ishaku'nun eşi, kadınların kendi kendilerine yetebilmeleri için tam olarak yetkilendirilmelerini sağlamaya olan bağlılığını yeniden dile getirdi.) 02.12.2019

Bauchi State citizens have been tasked to as a matter of necessity key into the fight against the ugly act of violence against women particularly issue of rape to ensure it is totally defeated for the betterment of the society.

(Bauchi Eyaleti vatandaşları, toplumun iyiliği için tamamen yenilgiye uğratılmasını sağlamak için kadınlara yönelik çirkin şiddet eylemlerine, özellikle de tecavüz konusuna karşı mücadelede bir zorunluluk meselesi olarak görevlendirildi.) 09.06.2020

Bir haber yazım tekniği olarak haber girişleri olay hakkında bilgi vermek ve haberi özetleme amacını taşır (Yardım vd., 2019). Nigerian Tribune gazetesinde incelenen haberlerin dördünde de haber girişlere yer verildiği görülmüştür. İncelenen spotlarda haber toplama teknikleriyle tutarlı olarak özenle hazırlandığı görülmüştür. Spotlarda kadına yönelik şiddete karşı bir tavıra yer verilmemekle birlikte ataerkil hegemonyasının yanlış olabileceği yönünde eleştirede bulunmamıştır. Nigerian Tribune'e ait incelenen spotların haberleri özetlediğini, olay hakkında yeteri kadar bilgi verdiği görülmüştür. Başlıklarda da olduğu gibi, bir haber girişi hariç, kadına şiddet meselesiyle alakalı olarak zayıf bir anlatım tarzı izlendiği tespit edilmiştir.

Premium Times

It was a few minutes after midday, and the sun was already blazing at the Dalori-1 camp for the internally displaced persons (IDPs) in Maiduguri, the Borno State capital.

(Gün ortasını birkaç dakika geçiyordu ve Borno Eyaletinin başkenti Maiduguri'deki ülke içinde yerinden edilmiş kişilere (IDP'ler) yönelik Dalori-1 kampında güneş parlıyordu.) 18.11.2016

Thirteen-year-old Chidinma recalls the day she walked behind her school building in Dutse Alhaji, a suburb of Abuja, to relieve herself. With no decent latrine, it was nothing unusual for female pupils to urinate under the cover of overgrown weeds.

(On üç yaşındaki Chidinma, kendini rahatlatmak için Abuja'nın bir banliyösü olan Dutse Alhaji'deki okul binasının arkasından yürüdüğü günü hatırlıyor. İyi bir helası olmadığı için, kız öğrencilerin aşırı büyümüş yabani otların altına idrar yapmaları olağandışı bir şey değildi.) 21.10. 2017

While many other girls of her age would be under their parents' watch, go to school regularly, and properly cared for, 12-year-old Fatimah Abdullahi was made to depart her parent's home for her new home.

(Onun yaşındaki pek çok kız çocuğunun anne-babasının gözetimi altında olmasına, düzenli olarak okula gitmesine ve uygun şekilde bakılmasına rağmen, 12 yaşındaki Fatima Abdullahi yeni yuvasına gitmek için anne-babasının evinden ayrılmak zorunda kaldı.) 05.08.2018

The 17-year-old student of the University of Ilorin said she had asked her lecturer for help on two occasions.

(Ilorin Üniversitesi'nin 17 yaşındaki öğrencisi, öğretim görevlisinden iki kez yardım istediğini söyledi.) 24.06. 2019

Twenty-two-year-old Halima Bulama had just returned from the marriage ceremony of her relation mid-April in Kasaisa community in Damaturu, Yobe State, in northeast Nigeria when her husband, 22-year-old Ba'ari Abacha, in a fit of rage attacked her.

(22 yaşındaki Halima Bulama, saldırıldığında Nisan ayı ortasında Nijerya'nın kuzeydoğusundaki Damaturu, Yobe Eyaleti'ndeki Kasaisa topluluğundaki evlilik töreninden yeni dönmüştü..) 30.05.2020

Premium Time'e ait incelenen beş haberin dördünde özenle hazırlanmış haber girişleri mevcutken bir haberin haber toplama tekniklerine göre haber girişi taşımadığı tespit edilmiştir. Diğer gazetelerden farklı olarak Premium Times'in haber girişlerinin hepsinin araştırma gazetecilik izlerini taşıdığı, hikâyesel anlatım tarzı barındırdığı görülmüştür. Güçlü ve duygusal bir anlatım tarzı içeren haber girişlerinde kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemine dair dolayısız vurgu yapılmıştır. Haber girişinde açık bir şekilde belli bir ideoloji veya dünya görüşüne dair vurgu yapılmasa bile şiddetti kınayıcı bir anlatım tarzı tercih etmemesi konuyla alakalı olan yaklaşımı ortaya koymuştur.

The Punch

The Lagos State House of Assembly says the police and other security agencies in the state must enforce existing criminal laws in order to reduce sexual abuse cases.

(Lagos Eyalet Meclisi, eyaletteki polis ve diğer güvenlik kurumlarının cinsel istismar vakalarını azaltmak için mevcut ceza yasalarını uygulaması gerektiğini söylüyor.) 06.09. 2016

A non-governmental organisation, Girls Power Initiative, has called on governments at all levels to provide spaces and free medical services for survivors of sexual violence in schools.

(Bir sivil toplum kuruluşu olan Girls Power Initiative, her düzeydeki hükümetleri okullarda cinsel şiddete maruz kalanlara yer ve ücretsiz sağlık hizmetleri sağlamaya çağırırdı.) 02.12. 2017

The International Federation of Women Lawyers has expressed concern over the rising spate of gender violence in Nigeria, saying 23 per cent of women have been victims of physical or sexual violence committed by their previous husbands.

(Uluslararası Kadın Avukatlar Federasyonu, Nijerya'da artan toplumsal cinsiyet şiddeti konusundaki endişelerini dile getirerek, kadınların yüzde 23'ünün önceki kocaları tarafından uygulanan fiziksel veya cinsel şiddet mağduru olduğunu söyledi.) 29.12.2018

At least 36 per cent of Nigerian women who are married or were once married have suffered domestic violence.

(Evli veya daha önce evlenmiş olan Nijeryalı kadınların en az yüzde 36'sı aile içi şiddete maruz kaldı.) 06.11.2019

Vice-President Yemi Osinbajo on Friday lamented that the lockdown declared to curtail the spread of COVID-19 caused what he described as a steep increase in sexual and gender-based violence.

(Cuma günü Başkan Yardımcısı Yemi Osinbajo, COVID-19'un yayılmasını azaltmak için ilan edilen kilitlenmenin cinsel ve cinsiyete dayalı şiddette dik bir artış olarak tanımladığı şeye neden olduğunu söyledi.) 20.06.2020

The Punch gazetesinde genel itibariyle haber girişlerin olayın ana fikrini aktarmış, haberin genelini özetlemiştir. Haber girişlerin hepsi haber toplama tekniklerine uygun bir dille yazıldığı tespit edilirken tercih edilen anlatım tarzının belli bir dünya görüşü çerçevesinde konumlandırılmadığı görülürken konuya yönelik elıştırıde bulunmadığı kaydedilmiştir. Haber girişlerinin hepsi, genel itibariyle, kadına şiddet olayına farkındalık yarattığı gözlemlenmiştir.

Vanguard

Wife of Senate President, Mrs Toyin Saraki, has appealed to the Federal Government of Nigeria and international organisations to work together and reduce gender-based violence particularly those of the Internally Displaced people in different camps in the North. Mrs Saraki is founder and president, Wellbeing Foundation.

(Senato Başkanı'nın eşi Bayan Toyin Saraki, Nijerya Federal Hükümeti'ne ve uluslararası kuruluşlara birlikte çalışmaları ve özellikle Kuzey'deki farklı kamplardaki Ülke İçinde Yerinden Edilmiş kişilere yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti azaltmaları için çağrıda bulundu. Bayan Saraki, Refah Vakfı'nın kurucusu ve başkanıdır.) 15.05. 2016

United Nations, UN, and Women Advocates Research and Documentation Centre, WARDC, have said Federal Government need more laws to sufficiently reduce gender-based violence, GBV.

(Birleşmiş Milletler, BM ve Kadın Savunucuları Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi (WARDC), Federal Hükümetin toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti, GBV'yi yeterince azaltmak için daha fazla yasaya ihtiyacı olduğunu söyledi.) 13.12.2017

Participants at the Gender- Based Violence, GBV, and Sexual and Reproductive Health and Rights, SRHR, workshop in Owerri, Imo State, said the time has come to expose all forms of domestic violence against women.

(Imo Eyaleti, Owerri'deki Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet, TCDŞ ve Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı ve Hakları (SRHR) çalıştayına katılanlar, kadınlara yönelik her türlü aile içi şiddeti ortaya çıkarmanın zamanının geldiğini söyledi.) 12.09.2018

Akwa Ibom State government on Monday delisted child defilement and rape among bailable offences in the state, insisting that the perpetrators must be prosecuted. The state Commissioner for Agriculture and Women Affairs, Dr. Glory Edet, disclosed this at a one- day training workshop on Gender-Based Violence Mitigation for the Police and relevant Non-Governmental Organizations.

(Akwa Ibom Eyaleti hükümeti Pazartesi günü çocukları kirletmeyi ve tecavüzü eyalette kefaletle ödenebilir suçlar arasında listeledi ve faillerin yargılanması gerektiğinde ısrar etti. Tarım ve Kadın İşlerinden Sorumlu Devlet Komiseri Dr. Glory Edet, bunu Polis ve ilgili Sivil Toplum Kuruluşları için Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Azaltılması konulu bir günlük eğitim çalıştayında açıkladı.) 16.12.2019

No fewer than 241 women groups, on Monday, stormed the Lagos State House of Assembly, demanding the expansion of the state's Domestic Violence Law (2007). The women said the law, in comparison with the Violence Against Persons Prohibition Act (2015), has several gaps in ensuring the protection of women and girls from violent acts.

(Pazartesi günü en az 241 kadın grubu, eyaletin Aile İçi Şiddet Yasası'nın (2007) genişletilmesini talep ederek Lagos Eyalet Meclisi'ni bastı. Kadınlar, yasanın, Kişilere Yönelik Şiddet Yasağı Yasası (2015) ile karşılaştırıldığında, kadınların ve kızların şiddet içeren eylemlerden korunmasını sağlamada birkaç boşluk olduğunu söyledi.) 30.11. 2020

Vanguard'a ait haberler incelendiğinde diğer gazetelere nazaran haber girişlerin uzun tutulduğu görülmüştür. Olaya dair ana fikir hakkında yeteri kadar bilgi verdiği saptanmıştır. Detaylı anlatım tarzı izlenen haber girişlerinde ataerkil hegemonyası kınayan bir dil kullanmazken metnin anlatım tarzı itibarıyla gazete, kadına yönelik şiddet olayında güçlü bir tavır sergilediği gözlemlenmiştir.

3.2.4.1.3. Fotoğraflar

Tablo 2. Nijerya Gazetelerinde Çıkan Fotoğraf Sayısı

Gazete	Fotoğraf sayısı
Nigerian Tribune	5
Premium Times	7
The Punch	5
Vanguard	4

Yazılı basında kadına uygulanan şiddetin çoğu zaman üçüncü sayfada yer almasıyla birlikte “mağdur” ya da “kurban” temsilleri çerçevesinde sunulmaktadır. Mesleki etik kurallarını uymayan bir anlatım tarzıyla ve özellikle fotoğraflar yoluyla kadını “cinsel nesne” şeklinde temsil edildiği görülmektedir (Tanrıöver 2007: 160). Böylelikle şiddet olaylarını sıradanlaştırmakta, magazin bir anlatım tarzıyla olayın seyrini değiştirerek önemsizleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu aşamada olayın seyrini daha çok şiddeti açıklamaya çalışan nedensel ilişkilere yer verildiği görülmektedir. Bu aşamada olayın seyrini daha çok şiddeti açıklamaya çalışan nedensel ilişkilere yer verildiği görülmektedir. Başka bir deyişle haber metinlerinde kurulan bu nedensel ilişkiler, aynı zamanda erkeğin şiddetini meşrulaştırma yönünde işlev görmektedir (Erol, 2013). Söz konusu Nijerya’nın dört gazetesinin de yukarıda bahsi geçen mesleki etik kurallarına uyup uyumadığı sorgulanırken, fotoğrafların magazinsel fotoğrafçılık geleneği barındırıp barındırmadığı araştırılmıştır.

Yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde Nigerian Tribune gazetesine bakıldığında gazetenin sade, şiddet içermeyen görüntüler kullanıldığı tespit edilirken, fotoğrafların “mağdur ya da “kurban” temsilleri çerçevesinde sunulmadığı görülmüştür. Başka bir ifadeyle mağdurların fotoğraflarda bile yer almadığı tespit edilmiştir. Çok az sayıda fotoğraflara ver vermesi kadına şiddet olayının önemsizleşmesini önlerken haberlerin eğitici ve bilgilendirici bir amaç taşıdığının da kanaatine varılmıştır. Bununla beraber az sayıda fotoğraflara ver verilmesi gazetenin tırak kaygısından kaynaklanan “dikkat çekicilik” anlayışından da uzak durduğu anlaşılmıştır.

Nijerya basınına ait incelen gazeteler arasında sayı olarak en çok Premium Time gazetesinde fotoğraflara yer verilmiştir. Gazeteye ait incelenen 5 haberin toplam

fotoğraf sayısı 7 olarak belirlenirken, fotoğrafların mesleki etik kurallarına göre biçimlendirildiği anlaşılmıştır. Nigerian Tribune’den farklı olarak fotoğraflarda şiddet mağdurlarının yer aldığı görülürken, detaylara fazla önem verilmediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle fotoğraflarda okuyucuların zaman geçirmesini sağlayan unsurların bulunmadığı tespit edilmiştir.

The Punch’ın kullandığı fotoğraflar ise kadına şiddet konusunu yansıtmaktan çok konuyla alakalı yetkililerin yaptığı çalışmaları göstermektedir. Nigerian Tribune’de de olduğu gibi mağdur ve şiddet uygulayan bireylerin arka plana atıldığı görülmüştür. Bunun yerine şiddetle alakalı alınan siyasi ve toplumsal kararları vurgulayan fotoğraflara yer verilmiştir. Gazeteye ait incelenen haberde fotoğraf sayısının yalnızca 5 olduğu görülürken tirajı artıran ve şiddet olayının önemini azaltan unsurların yer almadığı görülmüştür. Haber toplama tekniklerine göre konumlandırılan fotoğrafların sadece ve bilgilendirme amaç niteliği taşıdığı görülmüştür.

Vanguard’a ait incelenen 5 haberin bir tanesinde fotoğraf taşımadığı görülürken, geri kalan 4 haber ise kadına yönelik şiddet olayının daha çok hukuki yönüne işaret eden bir biçimde konumlandırıldığı tespit edilmiştir. Konuya ciddi bir bakış açısı kazandıran fotoğraflar şiddeti özendirici hale gelmesi önlerken belli bir kitleye hitap ettiği de tespit edilmiştir. Haberin genel anlatım tarzını tamamlayan fotoğraflar tiraj kaygısından uzak, eğitici nitelik taşıdığı görülmüştür.

Özetle, Nijerya basınına ait incelenen 4 gazetenin de benzer tarzda fotoğraf konumlandığı tespit edilmiştir. Bununla beraber fotoğraflarda şiddet unsurlarına vurgu yapılmadığı görülürken, magazinsel fotoğrafçılık anlayışından da uzak durulduğu tespit edilmiştir. Özellikle sansasyon yaratma ve ilgi çekme amacı taşıyan fotoğraf anlayışın hiç olmadığı saptanırken, haber etik kurallarına riayet edildiği görülmüştür. Fotoğraflarda belli bir ideolojiye vurgu yapılmazken, kadını “cinsel obje” şekline sokan anlatım tarzının da bulunmadığı tespit edilmiştir. Bununla beraber “mağdur” ve “kurban” temsillerinin yer almadığı anlaşılrken, az sayıda fotoğraflara yer vererek insanları şiddete özendirmelerini önleme önemli adım atıldığı tespit edilmiştir. Böylelikle şiddet döngüsünün ortadan kaybolmasını sağlama konusunda mesleki sorumluluğun yerine getirildiği anlaşılmıştır.

3.2.4.2. Şematik Yapı

3.2.4.2.1. Ana Olayın Sunumu ve Sonuçlar

Nigerian Tribune

Haber başlıkları ve haber girişleri ana olay ortaya koyma açısından önemli rol oynamaktadır. Ana olay genellikle ilk olarak haber başlıklarında daha sonra ise haber girişlerinde izleri bulunmaktadır (İşkar, 2014: 121).

Nigerian Tribune’e ait incelemeye alınan 1. Haberde Bauchi eyaletin kadına yönelik şiddetle mücadele aldığı yeni kararı ana olay olarak sunulmuştur. Haber girişinde özetlenen cümlelerde eyalette ikamet eden herkesin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda rol oynaması gerektiğinin altını çizilirken talimatın eyalet başkanından geldiğinin altını çizilmiştir. Ona göre her vatandaş devlet yetkililerden destek alacağı belirtirken, kadına yönelik şiddetle mücadele ne tür rol oynadığının bilgisi verilmiştir. Haberin sonucu ise eyaletin verdiği bu yeni karar sonucunda kadına şiddet olaylarının azaldığının bilgisi verilmiştir.

Gazeteye ait 2. Haber incelendiğinde ise ana olayın Taraba eyalet başkanının kadına şiddetle mücadele konusunda attığı adımlar olarak sunulmuştur. Ona göre şiddeti azaltma konusundaki en önemli yöntem kadın ve genç kızları eğitmek, kendi ayakları üzerinde durabilen birer güçlü birey yetiştirmektir. Haberin sonucu olarak Tabara eyalet başkanın eşinin bu konuda herkesten çok çalışma yaptığının mesajı belirtirken Birleşmiş Milletlerle ortak çalışma yürütüleceğinin bilgisi verilmiştir.

3. Haber ise Diamond bankasının “WARIF” şeklinde kısaltılan Uluslararası Risk Altındaki Kadınlar Vakfı ile kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ortaklaşarak yaptığı çalışmayı ana olay olarak sunulmuştur. Ona göre Lagos eyaletinde liseye giden 13-16 yaş kızlara kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kapsamlı eğitim verilmeye planlanmıştır. Haberin sonucu olarak çok yerinde bir karar olduğunun altını çizilirken, şiddetin yok olmasında büyük adım olduğunun vurgusu yapılmıştır. Bununla beraber kararın derhal 200 öğrenciyle başlamasının talimatı verildiği kaydedilmiştir.

4. haberde ise “Nijerya’da Mükemmellik ve Güçlendirme için Hristiyan Kadınlar” adında bir derneğin yaptığı çalışma sonucunda Plateau eyaletinde gerçekleşen 482 şiddet olayını haberin ana olayı olarak sunulmuştur. Haberin sonucu olarak eyalet

hükümetin “çocuk hakları ve hukuku”, “cinsiyete dayalı eşit fırsat” yasaların derhal güçlendirileceğinin bilgisi verilmiştir.

5. Habere bakıldığında Ulusal İstatistik Bürosu anlamına gelen NBS’ın anne-bebek ölümü ve kadına şiddetle alakalı yaptığı anketi ana olay olarak sunulmuştur. Haberin sonucu olarak 37,440 ailenin ankete katılacağı, 3 ay boyunca takip edileceğinin bilgisi verilmiştir.

Nigerian Tribune’e ait incelenen haberlerin hepsi ana olay ve sonuç itibariyle başlıklarıyla tutarlı olduğu görülmüştür. Sonuç olarak haberlerin ortak noktası hükümet yetkililerin kadınla mücadele konusunda yaptığı çalışmalarıdır. Başka bir ifadeyle haberlerin hepsi eyalet hükümetlerin şiddetle mücadele konusunda olan kararlılığı vurgulanırken, alınan yeni kararlar neticesinde şiddet konusunda ümit verici bir tablonun resmi çizilmiştir. Ana olayların hepsi haber haber girişlerine yerleştirildiği görülürken haberin sonucu haberin sonuna yerleştirildiği tespit edilmiştir.

Premium Times

Premium Time’e ait incelenen 1. Haberde haber girişinde ana olayın sunulmadığı görülmüştür. Hikâyesel bir anlatım tarzı tercih eden gazete haberin sonuna kadar ana olayın ne olduğunu gizlemiştir. Heycana yer vererek belli bir kurgulama çerçevesinde ilerleyen haberde “Fati Salihu” adında genç bir kadının Boko-haram terör örgütüyle yaşadığı zorunlu evliliği anlatılmaktadır. Haberin belli bir sonuca bağlanmadan yalnızca kadına yönelik şiddetin örneğini olarak, hikâyesel anlatım tarzıyla aktarıldığı görülmüştür.

2. Haberde aynı anlatım tarzıyla aktarılmıştır. Haber girişinde ana olayın ne olduğu sorusuna cevap olmadığı görülmüştür. Haberin gövdesi incelendiğinde ana olayın şiddet mağdurlarının mahkemelerde haksızlığa uğramalarıyla sonucunda yaşadıkları sıkıntı olarak tespit edilmiştir. Haberin belli bir sonucu tespit edilmemekle birlikte mağdurların çaresizlik içinde olduğu, hukuk sistemine karşı olan inançlarını tamamen yitirdiklerinin altını çizilmiştir.

3. haberde de aynı şekilde haber girişinde ana olaya dair iz bulanamamıştır. Premium Time’e ait aynı hikâyesel anlatım tarzıyla haberin geri kalan kısmında ona olay aktarılmıştır. Anlatımdan çıkarılan sonuç göre ana olay, Sokoto eyaletinde ikamet eden bir genç kızın nasıl 12 yaşında evlendirildiğidir. Duygusallığa önem verilen anlatımda haberin yazıldığı an itibariyle 17 yaşında olan kızın bulanımı anlatılmıştır.

Haber belli bir sonuca bağlanmaksızın çocuk evliliği kadına yönelik şiddetin bir örneği olarak sunulmuştur.

Diğer haberlerde benzer bir anlatım tarzı izlenen 4. haberde İlorin Eyalet Üniversitesi'nde meydana gelen tecavüz olayını ana olay olarak sunulurken, üniversitede öğretim üyeliği yapan bir adamın nasıl bir öğrenciye tecavüz ettiği ile ilgili detaylar aktarılmıştır. Gerçekleşen bu olumsuz hadise sonucunda üniversitede meydana gelen bazı değişiklikler haberin sonucu olarak aktarılmıştır. Ana olay haber girişinde mevcut değildir.

Premium Times'e ait incelenen son haberde kadına yönelik şiddetin bir örneği sunulmuştur. İncelenen haberin haber toplama tekniklerine göre haber girişi taşımadığı tespit edilirken, ana olay haberin tümünü okuduktan sonra anlaşılmıştır. Ona göre ana olay Yobe eyaletinde eşinin izni olmadan düğüne giden bir kadının eli kesilerek uğradığı şiddet şeklinde aktarılmıştır. Haberin sonucu olarak aile içi şiddette yüzde 60, cinsel şiddette yüzde 30 ve fiziksel çocuk istismarında yüzde 10 artış olduğu vurgulanmıştır.

Premium Time'e ait incelenen haberlerin hepsinde ona olayın haber girişlerinde verilmediği tespit edilirken inceleme kapsamında olan bütün haberlerin hikâyesel, duygusallık içeren anlatım tarzıyla aktarıldığı görülmüştür. Ana olay ve sonuç itibarıyla açık bir şekilde belli bir ideoloji ya da dünya görüşüne rastlanmazken Kuzey Nijerya var olan eğitimsizlik, yoksulluğa vurgu yapılmıştır. Nijerya'da Kuzey ve Güney olmak üzere birbirlerinden çok farklı kültür ve dini anlayışı barındıran iki bölge bulunmaktadır. Birbirlerine sürekli olarak eleştiride bulunan bu iki bölge birbirlerinde her anlamda farklılığıyla bilinmektedir. Bu bağlamda Premium Times, Güneyde gerçekleşen kadına yönelik şiddet olaylarına fazla vurgu yapmazken Kuzeyden olaya dair çok sayıda örnekler verdiği görülmüştür.

The Punch

The Punch gazetesinin ilk haberi incelendiğinde haber girişinde ana olaya yer verildiği görülmüştür. Ana olay olarak Lagos Eyalet Meclis'inin kadına yönelik şiddet konusunda polis ve diğer güvenlik güçlerine yaptığı baskı şeklinde aktarılmıştır. Ona göre polis teşkilatı başta olmak üzere ilgili bütün güvenlik kurumların kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda belirlenen yasaları uygulamaları konusunda uyarıda bulunmuştur. Haberin sonucunda yasaları uygulama konusunda ispatlayıcı adım

atmanın hayati bir önem taşıdığının altını çizilirken, Ikorodu Yerel Hükümeti'nde öldürülen 13 yaşında bir kızın cinayetinin derhal çözülmesi iyi bir başlangıç olacağının vurgusu yapılmıştır.

The Punch' ait incelenen 2. Haberde de ana olayın girişte verildiği görülmektedir. Ona göre ana olay şiddet mağdurlarının ücretsiz sağlık hizmetleri almadığı, "Kız gücü girişimleri" anlamına gelen "Girls Power Initiatives" derneğin konuyla alakalı olarak devlete yaptığı çağrışım şeklinde aktarılmıştır. Dernek temsilcilerin detaylı açıklamalarıyla ilerleyen haberde ana olayı belli bir sonuca bağlanmadığı görülmüştür.

The Punch'ın 3. haberi ise Uluslararası Kadın Avukatlar Federasyonu'nun yayınladığı kadına yönelik şiddet raporunu ana olay olarak aktarmıştır. Ana olayın haber girişinde verilmediği görülmüştür. Rapora göre Nijerya ikamet eden kadınların %23 daha önce cinsel ya da fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Yukarıdaki haberde de olduğu gibi olay taraftarların açıklamasını kapsamlı bir şekilde verildikten sonra ana olayı belli bir sonuca bağlanmadığı tespit edilmiştir.

4. habere bakıldığında yine bir raporla karşılanmaktadır. Ana olay olarak Nüfus Komisyon'unun yurtiçi şiddetle ilgili yayınladığı raporu aktarılmıştır. Ona göre Nijerya'da ikamet eden evli kadınların %36'sı şiddete maruz kalmıştır. Haber girişinde ana olay direkt olarak sunmazken, haberin sonucunda Nüfus Komisyonu adına çalışan Boss Mustapha adında bir yetkilinin konuyla alakalı federal hükümetle görüşeceğinin bilgisi verilmiştir.

5. habere bakıldığında ana olayın haber girişinde verildiği görülmüştür. Ona göre Corona Virus kapsamında uygulanan sokağa çıkma yasağı neticesinde cinsel şiddet ve cinsiyete dayalı şiddette yaşanan artış ana olay olarak sunulmuştur. Haberin sonucu olarak cumhurbaşkan yardımcısının ofisi konuyla ilgilendiği ve 2005 kadın hakları ve 2003 çocuk haklarıyla ilgi yasaların güçlendirileceğinin bilgisi verilmiştir.

Gazeteye ait incelenen haberlerinde çoğunda ana olayı haber girişlerinde yerleştirilirken haberlerin belli sonuca bağlandığı görülmüştür. Başka bir ifadeyle incelenen 5 haberin 3 tanesi sonuç taşıırken, ana olaylar haber girişlerine konumlandırılmıştır. Bununla beraber incelenen haberin hepsinde belli bir ideolojiye direkt olarak vurgu yapılmazken iktidarın konuyla ilgili yaptığı çalışmalara güzel bir dille, kapsamlı bir şekilde verilmiştir.

Vanguard

Vanguard gazetesinin ilk haberinde ana olayın haber girişinde yerleştirildiği görülmüştür. Ona göre Meclis Başkanın eşi kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki kararlılığı ve özellikle Kuzey Nijerya'nın muhtelif kamplarında yaşayan terör mağdurların kurtarıcı olma konusundaki mücadelesini ana olay olarak sunulmuştur. Haberin belli bir sonuca bağlanmadığı görülmüştür.

Gazeteye ait 2. haber incelendiğinde Birleşmiş Milletler ve Kadın Avukatlar Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi'nin kadına yönelik şiddet konusunda yasaların yetersiz kaldığı, yeni yasalara ihtiyaç duyulduğu şeklinde devam istekleri ana olay olarak sunulmuştur. Ana olay giriş Kısımında verilmiştir. İki kuruluşun ifadelerine kapsamlı verilirken gazete haberi belli bir sonuca bağlamadığı tespit edilmiştir.

3. haberde yine ana olayın girişte yer aldığı görülmüştür. Haber, Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı ve Hakları kurumlarının çalışanlarının şiddete karşı olan isyanlarını ana olay olarak sunulmuştur. Diğer haberlerde olduğu gibi gazete haberi belli bir sonuca bağlayacak şekilde kurgulanmamıştır.

4. habere bakıldığında haber girişinde ana olayın konumlandırıldığı tespit edilmiştir. Ona göre Akwa Ibom eyaletinde tecavüz ve çocuk istismar suçlarının artık kefaletle sonlandırılmaması ile ilgili yeni kararı ana olay olarak aktarılmıştır. Diğer haberlerle benzer şekilde yine haberin belli bir sonuca bağlanmadığı görülmüştür.

Son haber incelendiğinde ise ana olayın yine haber girişinde verildiği tespit edilmiştir. Ona göre 241 kadının Lagos eyalet meclisine hücum etmeleri, kadına yönelik şiddet yasasını genişletmesi konusunda yaptığı çağrışım ana olay olarak sunulmuştur. Burada da gazeteye ait diğer haberlerde olduğu gibi ana olayın belli bir sonuca bağlanmadığı görülmüştür.

Vanguard gazetesine ait incelenen haberlerin hepsi giriş Kısımında ana olayın aktarıldığı görülürken, haberin bilgilendirici bir nitelik taşıyıp belli bir sonuca bağlanmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca haberlerin hepsi belli bir ideolojiye yönlendirme yapmadıklarını anlaşılmıştır.

3.2.4.2.2. Ardalan Bilgisi ve Bağlam Bilgisi

Ardalan ve bağlam bilgisi incelemesinde odaklanan nokta olayların sosyal, politik ve tarihsel yönünü ortaya çıkarmaktır. Daha kapsamlı bir bakışıcısı kazandıran bu metot, olayı daha anlaşılır kılarak, neden sonuç ilişkisi çerçevesinde haberde olabilecek ideolojik mesajları orta çıkartır (van Dijk, 1988, 54).

Nigerian Triube'e ait haberler incelendiğinde aradalan ve bağlam bilgisinin mevcut olduğu görülmüştür. Kadına yönelik şiddetin çözümsüzlüğü aşağıdaki sonuçlara bağlamıştır: Diamond bankasının "WARIF" şeklinde kısaltılan Uluslararası Risk Altındaki Kadınlar Vakfı ile kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda ortaklaşarak yaptığı çalışmanın sonucunda kadınların iş hayatındaki yokluluğa başlıca sebep olarak gösterilmektedir. Gazeteye ait başka haberde ise kadına yönelik şiddetin sebeplerinin Nijerya'da tam olarak saptanmadığının vurgusu yapılırken problemleri saptanma amacıyla 37, 440 ailenin katılacağı bir anket çalışması yapılacağını vurgusu verilmiştir. İncelenen beş haberin geleni bakıldığında eğitimsizlik, işsizlik şiddetin başlıca sebepleri olarak sayılırken olayın tarihsel ve politik yönüne değinmediği görülmüştür.

Araştırma gazetecilik ve iktidara karşı yönelttiği eleştirileriyle bilinen Premium Times gazetesine ait haberin ardalan ve bağlam bilgisi kapsamında incelendiğinde gazetenin kimliğine vurgu yapıldığını görülürken çok sayıda ardalan ve bağlam bilgisi taşıdığı görülmüştür. Kadına şiddetin artışı iktidarın aldığı yanlış kararlar, var olan yasaların yeterince uygulanmamasına bağlamıştır. Olayın politik yönünü irdelerken özellikle Covid 19 sürecinde başlatılan sokağa çıkma yasağının şiddeti artırdığının eleştirisi yapılmıştır. Ona göre iktidarın kişilere gerektiği maddi yardımları vermeden ve kapanmanın başarılı olabilmesi hazırlık yapmaması aile içi şiddeti artırdığının vurgusu yapılmıştır. Gazetenin yaptığı diğer politik vurgusu ise üniversitelerde gerçekleşen tecavüz vakalarıyla alakalıdır. Ona göre iktidarın yıllardır devam eden bu vakaları bildiği halde her olayları sonlandıracak şekilde somut adımların alınmadığının eleştirisi yapılmıştır. Bununla beraber şiddet olayını toplumsal sebeplere bağlandığı görülmüştür. Kuzey Nijerya'nın yaşam düzenine dolaysız bir şekilde eleştirmede bulunan gazete bölgede var olan eğitimsizlik ve yoksulluğu şiddetin başlıca sebepleri olarak saymıştır.

The Punch gazetesi kadına yönelik şiddetin başlıca sebepleri ataerkil egemenliği ve kontrolü, güç hiyerarşileri, antisosyal kişilik bozukluğu, daha düşük eğitim düzeyi ve

erkeklere daha yüksek, kadınlara daha düşük statü tanımlayan toplumsal normları olarak sıralamıştır. Olayın politik yönüne de değinen gazete iktidarı eleştirmedeği görülürken iktidarın konuyla yaptığı çalışmalara çok sayıda yer verdiği görülmüştür. Belli bir ideolojiye vurgu yapmayan gazete eleştireden uzak, bilgilendirme amacı taşıyan yalın bir anlatım tarzını tercih ettiği görülmüştür.

Vanguard'a ait haberleri ardaan ve bağlam bilgisi kapsamında incelendiğinde olayın tarihsel bağlamda hiç incelenmediği görülürken, daha çok hukuksal bağlamda ele alındığı görülmüştür. Olayın çözümsüz olmasındaki en önemli engel konuyla alakalı yasaların kapsamlı olmamasından kaynaklandığının bilgisi verilmiştir. Olayın politik yönüne gelince gazete İlorin eyaletinde hükümetin yaptığı güzel çalışmaları örnek olarak vermiştir. Fakat eleştiri mahiyeti taşıyan herhangi bir vurgu yapılmadığı tespit edilmiştir. Haberde belli bir ideolojiye vurgu yapılmadığı anlaşılmıştır.

3.2.4.2.3. Haber Kaynakları ve Olay Taraflarının Yorumu

Nijerya basınına ait incelenen gazetelerin hepsinde birinci el kaynak olarak haber muhabirlerin isimleri verildiği görülmüştür. Tribune gazetesi diğerlerden farklı olarak haber muhabirlerinin isimlerinin yanı sıra haberin aktarıldığı şehirlere de yer vermiştir.

Nigerian Tribune ait haberler incelendiğinde haber kaynakları olarak devlet, dernek ve şirket yetkileri kaynak olarak verildiği görülmüştür. İncelenen 5 haberin de söz konusu yetkilerin söylemleri üzerinde kurulduğu anlaşılmıştır. Kaynak gösterenler arasında aşağıdaki isimler bulunmaktadır: Bauchi Eyalet Başkanı Sen Bala Mohammed Abdulkadir, Genel Kurmay Başkanı Dr. Ladan Salihu, Esnaflar derneği temsilcisi Babayo Liman, Taraba Eyalet Başkanın eşi Anna Ishaku, WARIF derneğin kurucusu Dr. Kemi Dasilva Ibru, Diamond bankasının ulusal genel müdürü Prof. Funmi Para-Mallum. Ayrıca UNICEF, Dünya Bankası, Bill Gates ve Melinda Gates Vakfı, USAİD gibi kurumları da kaynak olarak gösterilmiştir. Taraftarların yorumu olarak söz konusu yetkililerin kadına yönelik şiddet konusuyla alakalı olarak dile getirdikleri düşünceler şeklinde verilmiştir. Yetkilerin söylemleri üzerinde kurulan haberde mağdur ya da şiddet uygulayanların ifadelerine yer verilmediği görülmüştür.

Premium Times'in haberleri incelendiğinde haber kaynakları olarak devlet yetkilerini vermezken dernek ve üniversite sözcülerini kaynak olarak göstermiştir.

Kaynak olarak belirtilen kişiler şu şekildedir: Kadın Avukatlar Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi Başkanı Akiode-Afolabi, merkezin saha temsilcisi Titilola Vivour-Adeniyi, Ilorin Üniversitesi temsilcisi Tunde Akogun. Bununla beraber Obafemi Awolowo Üniversitesi, Lagos Üniversitesi ve Lagos Eyalet Üniversiteni de kaynak olarak gösterilmiştir. Gazete olay taraftarların yorumu olarak şiddet mağdurları ve mağdur yakınlarının yorumlarına yer vermiştir. Gazetenin iktidarı karşı olan eleştirisinden dolayı devlet yetkililerin yorumlarına hiç yer vermediği tespit edilmiştir.

Diğer gazetelere nazaran en fazla haber kaynaklarına yer veren gazete The Punch gazetesidir. İnceleme sonucu haber kaynaklarının çoğu devlet yetkilileri olduğu görülmüştür. Haberde yer verilen kaynaklar şu şekildedir: Cumhurbaşkanı Yardımcı Yemi Osinbajo, Medya ve Tanıtım Kıdemli Özel Asistanı Laolu Akande, Nüfus Komisyonu Başkan Vekili Bimbola Salu-Hundeyin, Uluslararası Kadın Avukatlar Federasyonu yetkilisi Ifeanyi Iloba, Meclis Üyesi Mojisola Meiranda, Meclis Üyesi Moshood Oshun, Eyalet Sözcüsü Mudashiru Obasa. Bununla birlikte bazı kurum ve dernekleri de kaynak olarak gösterilmiştir: Bill ve Melinda Gates Vakfı, Dünya Sağlık Örgütü, Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı, Küresel Fon ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. Taraftarların olaya getirdikleri yorum bakıldığında mağdur ve faillerin yorumlarının hiç olmadığı görülürken, yorumların tamamı devlet ve belli başlı kuruluşların yorumları olduğu anlaşılmıştır.

The Vanguard gazetesi de haber kaynakları olarak devlet yetkilileri, uluslararası kuruluşlar ve aktivistlere yer vermiştir. Verilen haber kaynakları şu şekildedir: AB-BM Spotlight Girişimi ortakları, Tarım ve Kadın İşlerinden Sorumlu Devlet Komiseri Dr. Glory Edet, Meclis Başkanının eşi Mrs. Toyin Saraki. Bununla beraber, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Kadın Avukatlar Federasyonu da haber kaynakları olarak yer aldığı görülmüştür. Vanguard gazetesi de taraftar yorumu olarak yetkililerin sözlerine verirken mağdur ve faillerin sözlerine yer vermediği görülmüştür.

3.2.5. Mikro Yapı

3.2.5.1. Sentaktik Çözümleme

Van Dijk'ın çözümleme modeline göre sentaktik çözümleme yapılırken cümlelerin basit-karmaşık, aktif-pasif ve uzun- kısa olması durumları incelenmektedir (van Dijk, 1988: 71). Bu şekilde gazetenin yaşanan olay ya da olayın aktörlerine karşı tavırlarının değerlendirilmesine fırsat vermektedir. Cümlelerin nasıl kurulduğu, etken edilgen olması gibi etkenler incelenirken olayın sorumluları saptanır. Yani haberde sorumluların kapsamlı bir şekilde belirlenmesi büyük önem arz etmektedir. Kimlerin ya da hangi kurumların etken ya da ya edilgen yapıyla verildiği ideolojik bir tercihi de içinde barındırmaktadır. (Aygün, 2011: 228 aktaran İşkar, 2014: 137).

Nigerian Tribune'e ait haberler incelendiğinde edilgen cümlelere yer verilmediği tespit edilirken, karmaşık ve uzun cümleler tercih edildiği görülmüştür. Söz konusu şiddetle alakalı olarak kimlerin sorumlu olduğu noktasında net olarak bir vurgu yapılmazken, eğitimsizlik, işsizlik gibi etmenler üzerinde söylem kurulduğu anlaşılmıştır. Cümlelerin etken olmasındaki başlıca nedenlerden bir tanesi haberde devletin konuyla alakalı yaptığı çalışmayı, hangi kurumlarda, net olarak kimin ne yaptığı ortaya koymak içindir. Bu aşamada ideolojik bir tercih olarak şiddetin sorumlusunun tam olarak kimler olduğu gizlenirken, iktidarı destekleme mahiyetinde vurgu yapıldığı görülmüştür. Öte yandan Nijerya basınında çok yaygın olarak görülen karmaşık cümle kullanımı bu gazeteye yayıldığı görülmüştür. Fikir gazeteciliğine önem verilen Nijerya basınında uzun haber metinleri ve karmaşık cümleler sıklıkla görülen şeylerdir.

Premium Times'in haberlerine bakıldığında edilgen cümlelere çok sayıda yer verildiği görülmüştür. Bunun ana sebebi ise şiddetin sorumluları arasında iktidarı da katmaktır. Örneğin, mağdurların mahkemeye gittiklerinde davaları belli bir zaman sonra sonuçsuz kapatıldığının vurgusu yapan gazete cümleleri edilgen şekilde verdiği tespit edilmiştir. Bununla beraber karmaşık cümlelere yer verildiği görülmüştür. Bunun sebepleri arasında gazetenin hikâyesel anlatım tarzı tercih etmesi ve Nijerya var olan düzene ayak uydurabilmektir. Örtük bir biçimde ideolojik vurgular içeren haberlerde İngiliz yaşam tarzının hâkim olduğu Güney Nijerya'nın Kuzeyden daha iyi olduğunun mesajı verilmiştir.

The Punch gazetesine bakıldığında edilgen cümlelere hiç yer verilmediği tespit edilirken, karmaşık ve uzun cümlelere yer verildiği görülmüştür. Kadına şiddet olaylarını devlet yetkililerin söylemi üzerinde kuran gazete etken cümlelere yer vererek devletin konuyla alakalı yaptığı olumlu çalışmalara yer verdiği saptanmıştır. Tamamıyla rapor ve hukuksal gelişmeler üzerinde haberleri kurgulayan gazete, mağdurların sözlerine yer vermediği görülmüştür. Yine fikir gazeteliği temelinde ilerleyen gazete haberleri uzun ve kapsamlı verdiği görülmüştür. Bununla beraber açık bir şekilde bir ideolojik vurgu yapılmazken Nijerya Federal Hükümetinden aykırı düşüncelerin yer almadığı tespit edilmiştir.

Vanguard gazetesine bakıldığında aynı şekilde edilgen cümlelere yer verilmediği görülürken devlet, aktivist ve sivil kuruluşların yetkilerini özne olarak yer vermiştir. Ayrıca cümlelerin tamamı karmaşık ve uzun olduğunu tespit edilmiştir. Bunun ana sebebi yine Nijerya'da hâkim olan gazetecilik anlayışından kaynaklanmaktadır. Gazete yine the Nigerian Tribune, Premium Times ve Punch gibi hükümete aykırı ideolojik söylemlere yer vermediği görülürken kadına şiddet olaylarının çoğu zaman Güney Nijerya'da gerçekleşen olayla sınırlı tutulduğu tespit edilmiştir. İdeolojik bir tercih olarak yorumlanabilen bu hareket dış dünyaya Nijerya'nın Güneylilerin yaşam tarzı üzerinde kurulduğu şeklinde devam eden ideolojik düşüncelerin devamı olarak tespit edilmiştir.

3.2.5.2. Bölgesel Uyum

Haberin bölgesel uyumu, haberde birbirinin ardından gelen tüm cümle ve cümleciklerin aralarındaki ilişkinin irdelenmesidir, Bölgesel uyum analizinde haber cümleleri arasındaki uyumu saptanmak önemlidir. Bu aşamada cümleler arasındaki uyum üç şekilde incelenir. Bunlar, nedensel, işlevsel ve referansal (kavramsal) ilişkidir (Mora, 2011: 21).

Nedensel ilişkide cümleler arasındaki neden sonuç ilişkisine bakılırken, işlevsel ilişkide haberlerde verilen bir bilgi ya da durumun, akabinde gelen cümlelerde açıklanma ve açılımının gerçekleştirilmesidir. Referansal ilişkide ise haber metninde verilen bir kavramın ardından gelen cümlelerde açıklanmasıdır (Budak, 2016).

The Nigerian Tribune gazetesinin haber anlatısına bakıldığında cümlelerin çok fazla nedensel ilişki içerisinde kurulmadığı görülmüştür. İnceleme kapsamında olan

bütün haberlerde çok az sayıda nedensel ilişki içeren cümlelere rastlanılmıştır. Örneğini “Bala Mohammed applauded the organisation for embarking on such campaign...” cümlesinde Bala Mohammed’in organizasyonu alkışladığı şeklinde yan cümlelik kullanırken, organizasyonu neden alkışladığına dair sonuç içeren cümle kullanılmıştır: “böyle bir kampanyaya girdiği için” şeklinde tercüme edilen “for embarking on such campaign”. Bununla birlikte “Wife of Taraba State Governor, Anna Ishaku, has restated her commitment to ensuring that women are fully empowered to become self-reliant through” cümlesinde Bayan Ishaku’nun “kararlılığını yeniden ifade etti” şeklinde başlayan yan cümlecğin sonra ifadesini yenilemenin sebebine dair sonuç cümlecği takip etmiştir: “kadınların kendi kendilerine yeten bireyler olduklarını görmek için”.

The Nigerian Tribune’e ait inceleme kapsamı içerisinde olan haberleri, işlevsel ilişki çerçevesinde ele alındığında aşağıdaki örnekler tespit edilmiştir:

“Speaking earlier, leader of the delegation, Babayo Liman explained that the group has keyed into the campaign against rape in order to complement the efforts of the United Nations, Federal Government and the Bauchi state government in tackling the menace.

Yukarıdaki cümleye bakıldığında Esnaflar derneği temsilcisi olan Babayo Liman’nın kampanyaya katıldığı belirtilmiştir. Alttaki cümleyle de “katılma” eylemine açıklık getirildiği görülmektedir.

According to him, the group embarked on the rally in Bauchi to say, ‘No to Rape’ and to support the laudable initiatives of critical stakeholders working against sexual violence and harassment, forced sexual acts, unwanted sexual advance, child sexual abuse, forced marriage, human trafficking among others.”

Aşağıdaki başka bir örnekte ise Diamond bankasının WARIF ile iş birliği içerisinde olduğunu gösterdikten sonra “iş birliği” ifadesine açıklık getirildiği görülmüştür. Başka bir ifadeyle iş birliği kapsamında neleri yapılacağının bilgisi verilmiştir.

“Diamond Bank Plc has thrown its weight behind Women at Risk International Foundation’s (WARIF) initiative to prevent gender-based violence and abuse against women in Nigeria”,

“The project which is aimed at educating secondary school girls between the ages of 13-16 years, would use specially-designed curriculum that will be offered to

students, parents and teachers from selected schools in Lagos, with about 200 schoolgirls to participate in the pilot phase of the training programme”,

Aşağıdaki örnekte ise Lalong, 2005 yılında kurulan Çocuk Hakları Yasası'nın yakında yayınlanacağını söylediğini ifade edilirken yapılan konuya detaylı açıklama yer verildiği görülmüştür:

“Represented by Mr Hitler Dadi, Commissioner for Special Duties, Lalong said that the Child Rights Law, established in 2005, would soon be gazetted”,

“The Plateau government is working toward gazetting the Child Rights Law and the Gender and Equal Opportunity Act. Immediately we do that, we shall adopt them to protect our women and girls,” he said”.

The Nigerian Tribune ait incelenen haberlerde bir tane referansal ilişkinin örneğine rastlanılmıştır.

“The fifth round of Multi Indicator Cluster Survey (MICS5)” anketinin ne olduğu sorusuna aşağıdaki kapsamlı açıklamayla açıklık getirildiği tespit edilmiştir:

“MICS is a household – based survey developed by the United Nations International Children Education Fund (UNICEF) and designed to assess the situation of children and women in the areas of health, education, child protection as well as HIV/AIDS worldwide”.

Ote yandan Premium Times'in haberlerini nedensel ilişki çerçevesinde incelendiğinde sadece bir cümlede neden-sonuç ilişkilerin kurulduğu görülmüştür. “Recent lockdowns imposed by the federal and states governments across the country... has caused a spike in incidents that target women and children” cümlesine bakıldığında kadın ve çocukların şiddet mağdurlarını sağlayan sebebin hükümetin uyguladığı sokağa çıkma yasağıdır şeklinde anlatıma yer verilmiştir.

Haberler işlevsel ilişki kapsamında incelendiğinde örneklerin mevcut olduğu görülmüştür. Örneğin, “Her husband, 22-year-old Ba'ari Abacha, in a fit of rage attacked her” cümlesinde sonra “saldırdı” eylemine şu cümleyle açıklık getirildiği görülmüştür: “And as punishment he hacked off the woman's right hand with a machete”. Yukarıda da görüldüğü gibi “saldırının” “bıçakla elini kesti” cümlesiyle genişletildiği tespit edilmiştir. Başka bir örnekte de “the group on average received 13 new cases daily” cümlesinden sonra “In March alone, it received 390 reports” cümlesiyle cümlenin genişletildiği görülmüştür. Burada “vaka sayısının günlük 13” olduğu söylenirken

sonraki cümlede “Mart ayında 390” vaka olduğunun vurgusu yapılmıştır. Bunun dışında haberlerde referansal ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

The Punch gazetesine bakıldığı nedensel ilişkinin izlerine rastlandığı görülmüştür. Örneğin, “Factors outlined by FIDA as causing violence against women in Nigeria included male dominance and control, power hierarchies, anti-social personality disorder, lower level of education and community norms that ascribe higher status to men and lower status to women” cümlede kadına yönelik şiddetin sebeplerine ilişkin neden sonuç ilişkisi kurulduğu tespit edilirken şiddetin sebepleri arasında “erkek egemenliği ve kontrolü, güç hiyerarşileri, antisosyal kişilik bozukluğu, daha düşük eğitim düzeyi ve erkeklere daha yüksek statü ve kadınlara daha düşük statü tanımlayan toplumsal normlar” sıralanmıştır.

Haberde bulunan işlevsel ilişkiler ise takip eden açıklamayla örneklendirilmiştir: “steep increase in sexual and gender-based violence” cümlesinde sonra “dik artış”ın ne olduğu ise şu cümleyle açıklanmıştır: “105 of such incidents were reported in the Federal Capital Territory alone between March 23 and May 29, 2020”. Görüldüğü üzere artışın kapsamına dair açıklama getirilmiştir. Bunun dışında haberde referansal ilişkiye rastlanılmamıştır.

The Vanguard’a bakıldığında ise cümlelerin nedensel ilişkiler çerçevesinde kurulmağı görülürken, çok az sayıda işlevsel ilişkiye yer verildiği tespit edilmiştir. Örneğin “the state Commissioner of Police, Imohimi Edgar, noted that gender-based violence topped the criminal record in the state” cümlesinde “polisine kadınlara yönelik şiddet vakalarının eyalet sabıka kayıtlarının üstünde olduğu” şeklinde vurgu yapıldıktan sonra açıklayıcı bir cümle gelmiştir: “One issue that had very high statistics rate of prevalence was that of gender-based violence, particularly issues such as rape, defilement, and incest among others”. Söz konusu cümlede polis komiserin cümlesine yer verilerek ilk cümleye açıklık getirilmiştir. Cümlelerde referansal ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

3.2.5.3. Sözcük Seçimi

Söylem çözümlemesinde önemli bir rol oynayan sözcük seçimi, gazetecinin, dolayısıyla haber kuruluşların dünya görüşünü yansıtmaları açısından önemlidir. Haber söylemin oluşmasında önemli katkıda sağlayan sözcükler yoluyla aynı olayda kişi

terörist ya da özgürlük savaşçısı tanımlanabilmektedir. Semboller bütünü görevini gören dil; anlatım, anlatım ile okuyucu arasında müzakereci bir süreç olarak cereyan etmektedir. Böylelikle sözcük, anlamların oluşmasında gösterge konumuna geçmektedir. Metinlerde kullanılan sözcükler çoğu zaman yönlendirici özelliğe sahip olduğu söylenebilir (İşkar, 2014: 139).

The Nigerian Tribune gazetesinin sözcük seçimine bakıldığında edebi kelimelere yer verildiği anlaşılmıştır. Devlet yetkilerin basın toplantısında kullandığı sözcüklerle benzer tarzda bir sözcük kullanıma gidilmiştir. Kullanılan sözcükler yine Nijerya basınında hâkim olan “okuyucuya edebi bir tarzla bilgi verme” anlayışının da izleri taşıdığı görülmüştür. Tamamıyla “yaratıcı yazarlık” anlatım tarzı üzerinde kurulan haberler ifadeleri güçlü kılmak için sıfat taşıyan sözcüklere yer verildiği tespit edilmiştir. Örneğin “şiddet eylemi” anlamına gelen “acts of violence” kavramını “the ugly act of violence” şeklinde “çirkin” ifadesi kullanılarak isim güçlendirilmesine gidilmiştir. “Gear”, “Kikstart”, “Throw weight behind” gibi sözcükler ise günlük hayatta kullanılmayan ya da farklı bir anlamda kullanılan sözcükler olduğu görülürken gazete onları dikkat çekici olsun diye yaratıcı yazarlık tarzıyla anlatımında yer vermiştir. “Fakir” sözcüğünden kaçınan gazete “less privileged” sözcüklerine yer verdiği tespit edilmiştir. Siyasetçilerin dili andıran bu anlatım gazetenin iktidarla uyumunu bir kere daha ortaya koymuştur. Konuyu kapsamlı bir şekilde alan, her türlü istatistiksel veri sağlayarak kadına şiddeti açıklamaya çalışan Nijerya basını ise konunun öneminden ve olabilecek çözümlerden bahsetmemiştir.

Premium Time’e bakıldığında devlet yetkilerin diline benzer bir dil kullanmaktan uzak olduğu görülmüştür. The Nigerian Tribune gazetesinin kullanmaktan uzak durduğu “poor” yani “fakir” kelimesini rahatlıkla kullandığı görülmüştür. Hikâyesel ve anlatım tarzını benimseye gazete haberlerini yaratıcı yazarlık tarzıyla kurguladığı görülmüştür. Bunun dışında pek nadir kullanılan eski İngilizce kelimelere yer verdiği görülmüştür. “Belithesome”, “betrotte”, “truncate”, “in a fit of rage” o kelimeler arasındadır. Bununla beraber yine eski İngilizce söyleminde sık görülen “matrimonial troubles” sözcüklerine yer verdiği görülmüştür. Bunun dışında haberlerin ideolojik söylem içinde kurgulandığı da görülmüştür. Kuzey Nijerya’nın Borno eyaletinden bahsederken vebaya taşıyan bölge anlamına gelen “plagued region” sözcüklerine yer verdiği görülmüştür. İngiliz hayranlığının izlerini taşıyan gazete Kuzey

Nijerya karşı olan tutumunu söz konusu sözcüklerle ortaya koyduğu görülmüştür. Bununla beraber bölgede Boko-haram terör örgütünün kızları kaçırdığında bahsederken yakalama kelimesi olarak “snatch” kelimesini tercih edildiği görülürken kelimenin “kidnap” kelimelerden daha aşağı bir kelime olduğu, mağdurları küçük düşüren bir sözcük olarak tespit edilmiştir.

The Punch’ın haberlerine bakıldığında ise sıfatlandırmanın hiç olmadığı yalın sözcüklere yer verildiği görülmüştür. Bununla beraber diğer gazeteler gibi yaratıcı yazarlık ve edebi sözcüklere hiç verilmediği tespit edilmiştir. Sözcüklerde ideolojik unsurlarına da rastlanılmayan haberler daha çok bilgilendirici amaç taşıdığı tespit edilmiştir.

Vanguard gazetesi de the Punch aynı tarzla sıfatlandırma kullanmama konusunda özen gösterdiği kullanırken, kutuplaştırıcı kelimelerden uzak durduğu görülmüştür. Haber kaynakları ve taraftarların açıklamalarına yer veren gazete sözleriyle yorum yapmaktan kaçındığı görülmüştür. Ayrıca haberlerin bir ideolojik unsur taşımadığı görülürken, ülkede hâkim olan yaratıcı yazarlığında izlerinin olmadığı tespit edilmiştir.

3.2.5.4. Haber Retoriği

Haber retoriği analizinde haberin nasıl sunulduğu ve haberin tarzı odak noktası olurken, haber tarzı belli bir ideolojiyi çerçevesinde, belli başlı öğelerle desteklenerek oluşturulmaktadır. Haberın ikna süreci bu şekilde başlayarak söylemi ikna aracı olarak görev görmektedir (van Dijk, 1988, 82). Bu aşamada fotoğraflar, istatistik içeren bilgiler, kaynak alıntıları gibi öğeler ikna sürecin birer parçası olarak kullanılmaktadır.

Tematik incelemede inceleme kapsamında olan fotoğraflar haberin inandırıcılığı artırmada önemli rol oynamaktadır. İncelenen bütün gazetelerde fotoğraf kullanımın az olduğu görülmüştür. Bunun ana sebebi ise ülke genelinde hâkim olan fikir gazeteciliğe ayak uydurma isteğinden kaynaklanmaktadır. İncelenen gazetelerin hepsinin ciddi içerikler taşıdığı görülürken, haber tarzın hukuki söylem üzerinde kurulduğu, raporlarla desteklendiği görülmüştür. O sebepten dolayı fotoğraflara fazla yer verilmemiştir.

The Nigerian Tribune gazetesine bakıldığında haberin inandırıcılığını artırmak için çok sayıda istatistiksel bilgilere yer verildiği tespit edilmiştir. Söz konusu bilgiler şu şekildedir:

“482 cases of violence against women and girls in the last two years”, “the cases were recorded from 2015 to early 2017”, “200 schoolgirls”, “42.3 per cent of the cases involved minors”, “**N1.2bn Survey**, 37, 440 households”, “FCT have been broken down into 60 enumeration areas while 16 households each would be surveyed”, “N1.2 billion project, deploy 12 people to each of the 35 states and Abuja in addition to 24 people each for Lagos”,

Ortaya koyduğu söylemi inandırma yolunda ilerleyen gazete, kaynak alıntısına da çok sayıda yer verdiği de görülmüştür. Örneğin, Bauchi Eyalet başkanın kadına şiddet ile alakalı yaptığı çalışmayı kendi söylerine yer vererek aktarılmıştır. Bunun dışında Eyalet başkanının sözlerini de doğrulayıcı bir anlatım tarzıyla ortaya koyulmuştur. Tespit edilen taraftar sözlerinin bazıları aşağıdaki gibidir:

“Since inception, my office has been in the forefront of sensitising and advocating for a prosperous society to change the negative attitude on violence against women such as rape, sexual harassment and to focus on dignity, labour and hard work, so our vision is to make life easy for women in their homes,”

“the partnership with WARIF is an important one, as it is an opportunity to re-orientate and educate women and young students on issues around gender-based violence.”

“We believe that educating women is a strong economic value added to the society”.

“Another major challenge is the high tolerance for such violence in the society, as well as the culture of silence, stigmatisation and blame”.

Haberin genel tarzı itibariyle belli bir ideoloji üzerinde konumlandırıldığı söylenmez. Üzerine inşa edildiği söylem ise iktidarın kadına yönelik şiddet konusunda verimli çalışmalar yaptığıdır. Hukuksal gelişmeler, eyalet başkanların açıklamaları ve istatistik kurumların yaptığı anket çalışmalarına odaklı bir anlatıma yer verildiği görülmüştür.

Premium Times gazetesine bakıldığında çok az sayıda istatistiksel bilgilere yer verildiği görülmüştür. Yer alan istatistiksel bilgiler aşağıdaki gibidir.

“Mrs Vivour-Adeniyi said there has been 60 per cent increase in domestic violence, 30 per cent rise in sexual violence, and 10 per cent increase in physical child abuse”,

“13 new cases daily. In March alone, it received 390 reports”.

Bu sonuç gazetenin genel itibariyle devletin kontrolünde olan istatistiksel bilgilere güvenmediğinin bir işaretidir. Söylemini daha çok mağdur ve şiddet faillerinin sözleri üzerine kurarak haberin inandırıcılığını artırmaya çalışmaktadır. Söz konusu mağdur ve faillerin sözlerinin bazılarıysa aşağıdaki gibidir:

“If he can cut off my hand then he can easily kill me”,

“She has been travelling without my permission. But as matter of fact, it was out of anger I did this”

““I’ve been married for about five years now and throughout my marital life, I’ve encountered so many problems”,

“My husband cannot take us to the hospital because he does not have the money and so, he complains all the time”,

“They threatened me and forced me to follow them to a bush path”,

“My daughter has had to stop schooling, following the pregnancy”,

“I was abducted when I took my sick mother to the hospital in Kolofata”,

“Boko Haram fighters came in and abducted some other women and me”.

Görüldüğü üzere gazete retoriğini mağdurların sözleri üzerinde kurulmuştur. İktidara karşıtlığının izleriye söylemlerinde gizlenmiştir. İktidarın kadına şiddet ile alakalı hiç çalışmanın mesajı verilirken mağdurların söyleriyle ifadeleri güçlendirilmiştir.

The Punch’a bakıldığında çok sayıda istatistiksel bilgelere yer verildiği görülmüştür. Tespit edilen bilgilerin bazıları aşağıdaki gibidir:

“105 incidents; an average of 13 per week”,

“about 717 rape incidents across the country between January and May 2020 and that 799 suspects had so far been arrested; 631 cases conclusively investigated and charged to court while 52 cases are still under investigation”,

“At least 36 per cent of Nigerian women who are married or were once married have suffered domestic violence”,

“Under-five mortality has stagnated at 132 deaths per 1,000 live births for the five-year period before the survey”,

“31 per cent of children aged between 12-23 months have received all eight basic vaccinations”,

“It reported that the prevalence of sickle cell disease in children age six-59 months is 1.3 per cent”,

“She revealed that a total of 41,821 women between ages 15 and 49 and 13,311 men between ages 15 and 59 were interviewed, representing a response rate of 99 per cent of women and 99 per cent of men”.

Kaynak alıntısına gelince gazete devlet yetkilerin sözlerine çok önem verdiği görülmüştür. Örneğin kadına şiddet olayının ne durumda olduğunu değerlendiren gazete aşağıdaki Cumhurbaşkanının sözlerine yer vermiştir: “What these figures show is an escalation of an already disgraceful trend of violence against women and girls in the country”. Yukarıda verilen alıntıyla benzer şekilde çok sayıda devlet yetkilerinin sözlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Mağdurların sözlerine hiç bir şekilde yer verilmemesi ise olayı tamamıyla iktidarın ön gördüğü söylem üzerine kurulma isteğine bağlıdır.

Vanguard gazetesine bakıldığında kadına yönelik şiddet olayına ilişkin istatistiksel bilgilere yer vermediği görülmüştür. Söylemini daha çok eyalet başkanları, başkanların eşi, sivil toplum kuruluşların sözleri üzerinde kurduğu görülmüştür. Yapılan kaynak alıntılarının çoğu hukukla alakalı olduğu da tespit edilmiştir. Tespit edilen alıntılar aşağıdaki gibidir:

She said: “Anybody that rapes a child, there is nothing like bail for that person and there is no sentiment about it no matter who is involved, be it a father raping his own child and so on. We must make sure that we work together to prosecute that person.”

“Any lawful act that is perpetrated against a person’s will that is based on society’s ascribed differences between males and females.”

“As a mother, it pains me to acknowledge that someone else’s daughter is not as safe”.

Diğer gazeteler gibi bu gazetede mağdurların sözlerine hiç yer vermediği görülmüştür. Başka bir ifadeyle iktidarın ön gördüğü ideoloji çerçevesinden söylemini konumlandığı tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK VE NİJERYA BASININDAKİ KADINA YÖNELİK ŞİDDET

HABERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Makro Yapı

4.1.1. Tematik Yapı

Van Dijk'e göre enformasyon eksiltim, genelleştirme ve kurgulama yoluyla söylem içinde özetlemeye gidilir. Belli kalıplaşmış ifade ve genelleştirme yoluyla haberin özü ve ana fikri aktarılır (Karadaş, 2019). Yukarıdaki başlıkların hepsinde enformasyon eksiltimine gidildiğini görülmüştür. Başka bir ifadeyle yer ve zaman gibi bilgilerin yer almadığı gözlemlenmiştir.

Türk gazetelerin haberleri genel olarak incelendiğinde enformasyon eksiltme, kurgulama ve genelleştirmenin izlerini taşıdıklarını görülmüştür. Gazeteler arasında özellikle Sözcü gazetesi kurgulama yoluyla belli bir ideolojiye yönlendirdiği görülmüştür. Sabah ve Hürriyet enformasyon eksiltimini daha çok merak uyandırmak için kullanırken Bianette kurgulamaya yer verilmediği görülmüştür.

Nijerya'nın gazetelerine bakıldığında haberler başlıkların hepsinde kurgulamanın olmadığı görülmüştür. Yalın başlıklara yer verilirken, belli bir ideolojiye yönlendirmenin olmadığı görülmüştür.

Öte Türk gazetelerinde haber girişlerin kurallara göre verilmediği görülürken, Nijerya basına ait incelenen haberlerin çoğunda haber toplama tekniklerinin belirlediği kurallara uyulduğu görülmüştür.

Fotoğraflara bakıldığında ise Türk gazetelerin haberlerinde daha fazla fotoğraflara yer verildiği tespit edilirken, Nijerya gazetelerin haberlerinde çok az sayıda fotoğraflara yer verildiği görülmüştür. Bunun ana sebebi ise Türk basınında sıkıntı haline gelen tiraj kaygısıdır. İncelenen gazeteler arasında özellikle Sabah gazetesinin çok sayıda fotoğraflara yer verildiği görülmüştür. Tamamen magazinsel bir anlatım tarzıyla ilerleyen gazete okuyucularının dikkatini çekmeye amaçladığı tespit edilmiştir.

4.1.2. Şematik Yapı

Türk gazetelerine ait incelenen haberlerde Sözcü ve Bianet gazetelerin özellikle ana olay sunumlarıyla diğerlerden farklı olduklarını görülmüştür. Sözcü gazetesi çoğunlukla ana olaylarında ideolojik unsurlar yansıttığı görülürken, Bianet şiddet olaylarını daha çok raporlara dayandığı tespit edilmiştir. Bunun dışında bu gazetelerin özellikle ardalın ve bağlam bilgisi kapsamında olayın toplumsal ve politik yönüne vurgu yaptıklarını görülmüştür. Sabah ve Hürriyet gazeteleriye kadına şiddet meselesini yalnızca haberde olan olayla sınırlı tutarken yeteri kadar ardalın ve bağlam bilgisine yer vermediği tespit edilmiştir. Bununla beraber Sözcü gazetesi haber kaynakları olarak kendi ideolojik düşüncelerini taşıyan kişileri tercih ettiği görülürken devlet yetkililerin sözlerine yer vermediği tespit edilmiştir. Bianet gazetesi bu anlamda daha esnek olduğu söylenebilir. İstatistik kurumları ve sivil toplum kuruluşlarını kaynak olarak gösterirken devlet yetkililerin açıklamasına da yer verdiği görülmüştür.

Nijerya basına ait olan gazetelerin haberlerine bakıldığında Premium Times gazetesi hariç geri kalan haberlerin iktidarın söylemi üzerinde kurulduğu görülmüştür. İncelenen haberlerin hepsi ardalın ve bağlam bilgisi taşıdığı gözlemlenirken, Nijerya'da var olan eğitimsizlik, yoksulluk, yasaların uygulanmaması, kadınların iş hayatında olmaması şiddet olaylarının ana sebepler arasında yer almıştır. Taraftarların yorumlarına bakıldığında yalnızca Premium gazetesinde mağdur ve faillerin sözlerine yer verildiği görülmüştür. Geri kalan gazetelerde ise daha çok devlet yetkilileri, sivil toplum kuruluşları ve şirket yetkililerin sözlerine yer verdiği tespit edilmiştir.

4.2. Mikro Yapı

4.2.1. Sentaktik Çözümleme

Türk gazetelerin haberlerini incelendiğinde sözcü gazetesinin çoğu zaman etken ve basit cümle kullandığı görülmüştür. Doğru bulduğu ideolojiyi vurgularken öznelere yer verdiği görülürken, özellikle iktidardan bahsederken edilgen kullandığı tespit edilmiştir. Bianet de benzer bir tarzla basit ve etken cümle kullandığı gözlemlenmiştir. Özellikle kadına yönelik şiddetinden kimler sorumlu olduğundan bahsederken etken cümle kullandığı görülmüştür. Sabah gazetesinin haberleri etken cümle yapısı ile beraber incelendiğinde ana aktörün haberin ana olayını başlatan olduğu anlaşılmaktadır.

Etkin bir cümle yapısı kullanılarak olayın sorumluların kim olduklarını net bir şekilde yansıtırken haberin çoğunda mağdurların suçlu olduğu mesajı verilmiştir. Hürriyet gazetesi ise daha çok etken ve basit cümlelere yer verse de mağdurları suçlayan bir dil kullandığı tespit edilmiştir. Şiddetin sebebi çoğu zaman mağdurların sarf ettiği “kızdıran” sözlere bağladığı görülmüştür.

Nijerya basınına bakıldığında Premium Times hariç diğer gazetelerin haberlerinde edilgen cümlelere yer verilmediği tespit edilmiştir. Premium Times’in edilgene yer verdiği noktalara baktığında çoğu iktidarın kadına şiddet konusundaki başarısızlığını vurgulayan kısımlar olduğu görülmüştür. Bununla dışında incelenen gazetelerin hepsi uzun ve karmaşık cümlelere yer verdiği gözlemlenmiştir. Bunun ana sebebi ise Nijerya’da hakim olan fikir gazetecilik anlayışından kaynaklanmaktadır.

4.2.2. Bölgesel Uyum

Hem Türk hem Nijerya gazetelerin haberlerine bakıldığında çoğunlukla cümlelerde bölgesel uyuma dikkat edildiği görülürken, referansal ilişkilerin nerdeyse hiç yer almadığı tespit edilmiştir.

4.2.3. Sözcük Seçimleri

Türk basınından Sözcü gazetesinin kelime seçimine bakıldığında eşirel, kendi dünya görüşünü vurgulayan, kutlayıcı bir dil kullanıldığı tespit edilmiştir. Çoğu zaman “Biz ve öteki” şeklinde ilerleyen anlatım tarzı benimsenmiştir. “laiklik” sözcüğüne geniş anlamda yer veren gazete “kadın hakları”, “modern kadın” gibi kavramlara yer verdiği görülmüştür. Sabah gazetesi çok sayıda sıfatlandırmaya yer verirken Hürriyet gazetesi sokak dilini andıran sözcükler tercih ettiği anlaşılmıştır. Örneğin, “fiziksel şiddet” yerine “dayak”, “partner” yerine “sevgili” sözcüklerini tercih ettiği görülmüştür. Bianet ise sıfatlandırmadan uzak durduğu görülürken, çoğu zaman yalın ve Öz Türkçe kelimelere yer verdiği görülmüştür.

4.2.4. Haber Retoriği

Çalışmanın tematik yapı kısmında detaylı bir şekilde incelendiği gibi Türk basınından Sabah gazete çok sayıda fotoğraflara yer vererek olayı magazinselleştirdiği görülmüştür. Sözcü, Bianet ve Hürriyet ise az sayıda fotoğrafa yer verdiği görülmüştür.

İkna sürecin bir parçası olarak Sabah gazetesi detaylı fotoğraflara yer vererek, zihinde iz bırakacak şekilde metin bulunan şiddet fotoğraflarla desteklemiştir.

Sözcü gazetesi ikna etme konusunda haber kaynakların yetenek ve mesleki bilgilerini ön plana attığı görülürken, olayın politik yönünü vurgularken taraftarların sözlerine yer verdiği tespit edilmiştir. Ayrıca haber sunum biçimiyle ideolojik unsurlara vurgu yapıldığı anlaşılmıştır. Sabah gazetesinde ise haberin siyasi boyutu veya toplumsal boyutunda taraftar sözlerine hiç yer verilmezken, şiddet ya da cinayetle alakalı direkt olarak taraftarın ifadelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Hürriyet gazetesi ise mağdurun suçlayan bir tarzla mağdurun sarf ettiği “öfkelenirici” sözlerine yer verdiği görülürken şiddet hak ettiklerini vurgulayarak ikna sürecine girdiği tespit edilmiştir. Öte yandan istatistiksel verilere gelindiğinde en çok Bianet gazetesinin istatistiksel verilere yer verdiği görülmüştür.

Nijerya basınına bakıldığında ise Premium Times gazetesi hariç diğer gazetelerin “konunun önemini azaltan” bir retorik kullandığı tespit edilmiştir. Daha çok devlet yetkilerinin açıklamasına yer verilen haberde çok sayıda istatistiksel verilere de yer verdiği görülmüştür. Premium Times gazetesi ise farklı olarak, mağdurların sözlerine yer verdiği gözlemlenmiştir.

Özetle, Türk gazetelerinde gazetecilik etik kuralları ve haber toplama tekniklerine fazla riayet edilmediği görülürken, Nijerya gazetelerinde haberlerin hassasiyetle aktarıldığı görülmüştür. Bununla beraber incelenen haberler arasında Türk gazetelerin daha çok magazinsel bir anlatım tarzı taşıdığı gözlemlenirken Nijerya gazetelerin fikir gazeteciliğe yöneldiği görülmüştür. Bu bağlamda şiddetin yeniden üretilmesinde Türk gazetelerin etkin rol oynadığı görülürken Nijerya gazetelerin bu anlamda etkin olmadığı tespit edilmiştir. İdeolojik unsurlar konusuna bakıldığında ise Türk gazetelerin daha çok ideolojik vurgu yaptığı tespit edilirken, Nijerya gazetelerinde az sayıda ideolojik unsurlara yer verildiği görülmüştür. Eril dilin de tespit edildiği Türk gazeteleri Nijerya’ya basınına göre mağduru suçlayıcı konuma soktuğu görülmüştür. Bu aşamada Nijerya basınına yöneltilen eleştiri ise kadına şiddet olaylarını devlet yetkilerin açıklamasıyla sınırlandırdığıdır.

SONUÇ

Medya bireylere neyin doğru neyin yanlış olduğunu aktarırken toplumun olaylara bakış acısı şekillendirmede kılavuz görevi görmektedir. Bunu yaparken toplumsal kabuller ve beklentilerini de gözlemlemektedir. Bu anlamda medya çoğu zaman kadına uygulanan şiddete bir mantıksal açıklama getirerek kadını suçlamaktadır. Şiddet olaylarını farklı bağlamda kurgulayarak kadının bir hatasından dolayı şiddet gördüğünü ortaya koyar. Başka bir ifadeyle olayı magazinleştirerek olayın ciddiyetini yitirmesini sağlamaktadır. Böylelikle kadınları “yerinde durmayan, sorun yaratan” olarak belli bir kalıba koyarak şiddeti meşrulaştırır. Bununla birlikte medya kadınları “zayıf”, “çaresiz”, “korunmaya muhtaç”, “her anlamda yetersiz” gibi anlatımlar ortaya koyarak kadının erkeğin doğasında olan şiddetten kendini koruması gerektiğini vurgulayarak korumanın yollarını önerir. Bu bağlamda toplum tarafından belirtilen cinsiyet roller ve onlarla beraber oluşan kalıp yargıların medyanın söylemi aracılığıyla sürekli üretim ve tekrarlama yoluyla yeniden pekiştirildiği görülmektedir (Dursun, 2008: 65).

İnceleme kapsamında olan bütün haberler yakından bakıldığında toplumsal cinsiyete dayalı olarak kadın ve erkeğe dolaylı bir biçimde ayrı ayrı rol yüklediği görülmüştür. Şiddet olayını daha çok magazinleştirerek anlatılan Türk gazetelerine bakıldığında genel itibarıyla kadına şu imajları yüklediği görülmüştür: “şiddete maruz kalan kadın”, “zavallı”, “korunmaya muhtaç kadın”, “cinsel obje olarak kadın”, “iyi eş”, “iyi anne”, “kötü eş”, “kötü anne”, “yuva yıkan ahlaksız kadın”, “tüketen kadın”, “tüketiren kadın”. Bu bağlamda Hürriyet gazetesi dolaylı olarak kadınları belli kalıba sokarak neyi nerede söylemesinin doğru ya da yanlış olacağının vurgusu yapmıştır. Başka bir ifadeyle belli başlı sözler kullanırsa karşılaşacağı cezanın ne olacağının vurgusu yapılmıştır. Sabah gazetesi de aynı şekilde, örtük bir biçimde kadın ve erkeğin hangi davranışları gerçekleştirildiğinde alışılmışın dışında, anormal bir biçimde algılanabileceği ve başına neler gelebileceği bilgisini aktarmıştır. Bununla birlikte gazete, ataerkil bir bakış açısıyla toplumda yasak ilişkileri yaşayan kadınların şiddetle karşılaşacağı mesajını okuyucuya vermiştir. Böylelikle kadının bedenini, davranışlarını ve hareketlerini denetim altına almaya çalışılmaktadır. Çünkü olağan, doğal veya geleneksel genel kalıbın dışına çıkan kadınların cezaya maruz kalacağı bilgisini

okuyucuya aktararak kadının hareket alanını yeniden belirlemektedir. Yani kadınlar “şöyle yaşarsa, şöyle bir sonuç görür” mesajını vererek şiddeti toplum nazarında “kabul edilebilir” veya “bir nedene sahip” haline getirmektedir. Bu anlatılanlardan yola çıkarak Sabah gazetesi, ataerkil kültürel kalıp yargıları benimsetmeye, tasdik etmeyi ve devam ettirmeye çalıştığı söylenebilir. Öte yandan Sözcü ve Bianet gazetelerine bakıldığında magazinsel anlatım tarzının olmadığı görülmüştür. Bianette ideolojik unsurlarına çok az vurgu yapıldığı görülürken, Sözcü gazetesinde kadına şiddet olaylarının çoğu ideolojik bir bakış açısıyla aktarıldığı tespit edilmiştir. Bianette ideolojik bir unsur olarak LGBT birey olmanın normal ve kabul edilebilir bir şey olduğunun mesajı verilirken, tüm erkeklerin şiddete meyilli olduğu gösterilmiştir. Diğer gazeteler kadına şiddetle alakalı rapor başlıklarını oluştururken erkekleri ön plana atarak suçlayıcı bir dil kullanmazken Bianet bu anlamda daha sert dil kullandığı görülmüştür. Kısacası Türk gazetelerinde Sabah ve Hürriyet gazetesi kadına şiddet olaylarını magazinleştirerek şiddeti sıradanlaştırırken, kadınları belli kalıp yargıları sokarak şiddeti meşrulaştırdığı tespit edilmiştir. Bu gazetelerden farklı olarak Sözcü gazetesi ve Bianet ise magazinsel anlatım tarzından daha uzak olduğu gözlemlenirken, haberlerinde ataerkil düzenine karşı bir karşıt ideolojik barındırmanın yanı sıra, politik vurgulara yer vererek iktidarı eleştirdiği tespit edilmiştir.

İnceleme kapsamında olan Nijerya basına ait gazeteler ise magazinsel anlatım tarzından uzak olduğu görülürken, fikir gazetecilik tarzını taşıyan bir anlatım tarzı benimsediği tespit edilmiştir. Söz konusu gazeteler genel itibariyle söylemlerini devlet, özel şirket ve sivil toplum kuruluşu yetkililerin sözleri üzerine kurulu olduğu görülmüştür. İncelenen diğer gazetelerden farklı olarak Premium Times söylemini mağdurların sözleri üzerine kurduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen önemli noktalardan bir tanesi Premium Times hariç bütün gazetelerin kadına şiddet olaylarının yalnızca hukuksal ve istatistiksel boyutuna bakmalarıdır. Ayrıca gazetelerin hepsinde edebi sözlerine gereğinden fazla yer verdiği gözlemlenmiştir. Bu da kadına yönelik şiddet meselesini sıradanlaştırmaktadır. İncelenen gazeteler arasında yalnızca Premium Times meseleye eleştirel bir bakış açısıyla baktığı görülmüştür. Diğer gazeteler haber kaynakları olarak daha çok devlet yetkililer, özel şirketler ve dernekler gösterirken Premium Times şiddet olaylarının birebir muhataplarını haber kaynakları olarak gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun dışında gazetelerin haberleri toplumsal cinsiyet

çerçevesinde incelendiğinde genel itibariyle kadınları “yardıma muhtaç”, “eğitimsiz” ve “işsiz” temsilleriyle aktarırken, erkeklerin “güçlü”, “eğitilmiş”, “mücadeleci” ve “kurtarıcı” kimlikleriyle haberde yer aldıkları görülmüştür. Öte yandan Kuzey Nijerya’da kadına yönelik şiddet olaylarının çok sayıda gerçekleştiği bilindiği halde Nijerya ulusal basınında yer almaması o bölgede kadına yönelik şiddetin ne kadar meşrulaştırıldığının bir örneğidir.

İki basını karşılaştırmalı bir analiz sonucunda, haberlerinde barındırdığı şiddet içerikli haber ya da şiddet ile ilgili haberlerin sorunun çözümüne katkıda bulunmakta mıdır, yoksa ataerkil kültürel değerler ve egemen yapının tahakkümü yeniden üretip meşrulaştırmakta mıdır sorularının yanıtına gelince şöyle sonuç bulunmuştur: iki basının da kadına şiddet olayını ticaret haline getirerek sattığı görülmüştür. Türk basınında magazinsel anlatım tarzıyla tiraj hedefine ulaşırken, Nijerya gazeteleri belli kitlelerine edebi anlatım ağırlıklı haber metinleri sattığı tespit edilmiştir. İki taraftan da incelenen 8 gazeteler arasında kadına yönelik şiddet konusunda olumlu adımlar atan yalnızca 3 gazete olduğu tespit edilmiştir: Sözcü, Bianet ve Premium Times. Bu üç gazete kendi bünyelerinde ürettiği “karşıt ideoloji” ile kadına şiddet konusunda ilerlerken, diğer gazetelerin egemen yapıya eleştiri yöneltmediği görülmüştür.

Özetle, bu çalışmanın sonucunda kadına yönelik şiddetin yaygınlaşması, yeniden üretilmesi ve meşrulaştırılmasında tekelleşmenin rolü büyük olduğu anlaşılmıştır. Bugün medya siyaset ve ticaretin birleşmesi sonucunda ortaya çıkan tekelleşme yapısının içinde faaliyet göstermektedir. Böylelikle holding sahipleri var olan siyasi iktidarın olumsuz olarak karşılayacağı haberin çıkmaması için medya çalışanlarını baskı altına almaktadırlar. Aksine kamu ve özel sektörünü tamamını kapsayan, birçok işkolunda faaliyet yürüten holdinglerin ticari anlamda büyük bir riskle karşı karşıya kalmaktadır (Yetkin, 2011). Bu sebepten dolayı gerek Türk gerek Nijerya basınında kadına şiddet konusunda kontrolü kendilerinde bulunduran egemen yapıya eleştiri yönetilmediği görülmüştür.

Ancak bu durum tam anlamıyla gazetecilik etik kural bütününe ters gelmektedir. Öyle ki bir gazeteciye demokraside iki görev belirlenmiştir. Bu bağlamda ilk görevi kamu ihtiyaçlarını, kamu yararına uygun bir biçimde kamuoyuna ve yöneticilere duyurmasıdır. Kendisine atfedilen bu göreviyle bir kamu hizmeti yapmaktadır. İkinci göreviyse iktidarın halkı ilgilendiren tedbir ve kararlarını zamanında iletmesidir (Topuz,

2003'ten Akt. Bulunmaz, 2011: 237). Ancak tekelleşme basın ve siyaset arasındaki ilişkinin tamamen değişmesine sebep olmuştur. İktidarla beraber işbirliği yapan holdinglerin kontrolünde olan basın ciddi baskılar nedeniyle görevlerini icra edememektedir. Bu aşamadan bakıldığında çalışmada incelenen iki basında da bu sorumluluğun izlerine fazla rastlanılmadığı görülmüştür.

Magazin anlatım tarzı içeren haberciliğin yaygınlaşması ve bunun sonucunda ortaya çıkan enformasyon kirliliğinin artması da tekelleşmenin olumsuz sonuçların yalnızca bir tanesidir. Kadına şiddet gibi toplumu derinden etkileyen önemli sorunlarını çözümüne yönelik çabalardan ziyade, hiçbir değer ifade etmeyen, içi boş habercilik anlayışının hâkim olduğu bir basın düzeninin olması ise gelecek nesillerin gelişmesi açısından önemli bir sorun olarak görülmektedir. İncelenen haberlerde, özellikle Türk basınında magazin temelli haberciliğin hâkim olduğu görülmüştür. Bu sebepten dolayı kadına şiddet meselesine içi boş ifadelerle, okuyucunun vakit geçirmesini amaçlayan bir üslupla aktarıldığı kaydedilmiştir.

İncelenen gazetelerde kadına şiddet nedenlerine ilişkin bilgilere çoğu zaman yer verilmediği gözlemlenmiştir. Yer verilenlerin de, geleneksel kadın rolleri çerçevesinde tanımlanan bir 'namus' söyleminin içeriği, geleneksel ve modern kadın rolleri arasındaki çatışmaya odaklanılarak ele alınmaktadır. Kadınların kendi yaşam tarzları hakkında söz sahibi olmaları, ekonomik bağımsızlığını kazanmaları, özgürce boşana bilmek gibi 'modern kadın olma' tutum ve davranış kodlarının, onları ölüme götüren nedenler olarak eril bir perspektifle çoğu kez gizil mesajlarla sunulması söz konusudur (Gül ve Altındal, 2015).

Elde edilen bu bulgular, yazılı basının en azından Türk ve Nijerya basını örneğinde, eşitlikçi anlayış benimseyen bir toplumun inşasında toplumsal sorunlara yeterli kadar toplumsal cinsiyet hassasiyetiyle yaklaşmadığını ortaya koymaktadır. Oysa medyanın toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına ve kadınlara yönelik şiddet dâhil tüm ayrımcılık ve eşitsizliğin önlenmesine yönelik etik ve sosyal sorumluluğu olduğu unutulmamalıdır. Bu bağlamda, basının eril dili nasıl ürettiği kadar, nasıl dönüştürmesi gerektiğine ilişkin çalışma ve politikalar da geliştirilmelidir (Bulunmaz, 2011).

KAYNAKÇA

- Akdoğan, H. (2004), *Medyada Kadın*, İstanbul: Ceylan Yayınları.
- Alankuş, S. (2009). Medyada kadın/beden temsil (siyaset). *Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi*.
- Atay, T. (2018). *Çin işi Japon işi: Cinsiyet ve cinsellik üzerine antropolojik değiniler*. İletişim Yayınları.
- Avcı, F., & Güdekli, İ. A. (2018). Toplumsal Cinsiyet Ve Medya İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddet Ve Kadın Cinayetleri Haberleri Üzerine Bir Analiz. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 4(2), 475-506.
- Baran, A. G., Sarıtaş, C. T., & Kütük, B. Ş. (2017). Medyada kadına yönelik şiddet haberlerinin içerik ve sunum açısından analizi: Beyazgazete. com Örneği. *Sosyoloji Konferansları*, (55), 107.
- Bianet, (2017). <https://m.bianet.org/bianet/print/186540-dayaga-karsi-yuruyus-un-30-yildonumunde-kadinlar-anlattı> erişim tarih: 14.07.2021
- Binark, M. (2000). Medyada kadın. *Ankara: Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi*.
- Budak, E. (2016). *6-7 Ekim olayları'nın yazılı basında sunumu*, (Yüksek Lisans Tezi) Akdeniz Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya
- Bulunmaz, B. (2011). Holdingleşme Ekseninde Türk Medyasında Tekelleşme Sorunu. *Öneri dergisi*, 9(36), 237-246.
- Burks, K. K., & Stone, V. A. (1993). Career-related characteristics of male and female news directors. *Journalism Quarterly*, 70(3), 542-549.
- Büyükbaykal, C. I. (2011). Medyada kadın olgusu. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal*, (28).
- Castells, M. (2012). “Ağ Toplumunda İletişim, İktidar ve Karşı-İktidar”, *Yeni Medya Üzerine Kavramlar, Yaklaşımlar ve Uygulamalar*. (içinde), Çev. Tülin Sepetci, 13-46, Akdeniz Üniversitesi İletişim Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları: Antalya.

- Ceyhan, S. (2014). *Yazılı Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılan Dilin Ve Görsellerin İncelenmesi*. (Uzmanlık Tezi) T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. İstanbul
- Chouliaraki, L. (2008). "Meditation, Text and Action", *Advances in Discourse Studies*. Ed. Vijay K. Bhatia, John Flowerdew, Rodney H. Jones, 211-228, Routledge: Londra ve New York.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & society*, 19(6), 829-859.
- Çelenk, S. (2005). *Televizyon, temsil, kültür: 90'lı yıllarda sosyo kültürel iklim ve televizyon içerikleri* (Vol. 120). Ütopya Yayınevi.
- Çelik, G. (2016). Erkekler De Ağlar!": Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Erkeklik İnşası ve Şiddet Döngüsü. *Fe Dergi*, 8(2), 1-12.
- Dağtaş, B. (2016). "Arap Baharı'nın İnşası: Türkiye Gazetelerinin Haber Söylemleri", *Özgürleşmenin Yolları*. Der. Erdal Dağtaş, 184-204, Ütopya Yayınevi: Ankara.
- Demir, Ü. (2006). "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Gazetelerin Kamuoyu Oluşturma İşlevinin Haber Söylemlerine Yansıması", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Devran, Y. (2010). *Haber söylem ideoloji* (Vol. 15). Hiperlink eğit. ilet. yay. san. tic. ve ltd. sti..
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem yayıncılık.
- Dursun, Ç. (2010). Kadına yönelik şiddet karşısında haber etiği. *Fe Dergi*, 2(1), 18-32.
- Dünya Kadın Konferansı Pekin-Çin, 4-5 Eylül 1995, Ankara, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Edles, D. L. (2006) *Uygulamalı Kültürel Sosyoloji*. Cumhuriyet Atay (Çeviren), İstanbul: Babil Yayınları.
- Erdoğan, M. (2011). *Medyada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılıkta Mücadelede İzleme Grupları*. (Yayınlanmış Uzmanlık Tezi). Ankara: T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Erişim: http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/eski_site/Pdf/uzmanlik_tezleri/mehmet_erdogan_tez.pdfErişim tarihi: 28.10.2021

- Erol, D. D. (2013). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkiye yazılı basınında şiddet haberleri ve haber fotoğrafları. *Selçuk İletişim*, 8(1), 193-211.
- Erol, D. D. (2013). Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkiye yazılı basınında şiddet haberleri ve haber fotoğrafları. *Selçuk İletişim*, 8(1), 193-211.
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev. Süleyman İrvan, Bilim ve Sanat Yayınları: Ankara.
- Franzoi, S. L. (1996). Is female body esteem shaped by benevolent sexism?. *Sex roles*, 44(3), 177-188.
- Genç, Y. (2016). Gençlerin sözel şiddeti öğrenme yolları ve şiddet eğilimleri. *The journal of academic social sciences* (30), 144-155
- Goodwin, K. (2018). *Dijital Dünyada Çocuk Büyütmek: Teknolojiyi Doğru Kullanmanın Yolları*. Aganta Kitap.
- Green, E., & Cohen, L. (1995). Women's business: Are women entrepreneurs breaking new ground or simply balancing the demands of 'women's work' in a new way?. *Journal of Gender studies*, 4(3), 297-314.
- Gül, S. S., & Altındal, Y. (2015). Medyada kadın cinayeti haberlerindeki cinsiyetçi izler: Radikal Gazetesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (24), 168-188
- Güngen (2013), C. Foucault'a göre İdeoloji ile Söylem arasındaki fark. <http://www.cangungen.com/2013/10/10/foucaulta-gore-ideoloji-ile-soylem-arasindaki-fark/#:~:text=B%C3%B6ylece%20ideoloji%20kavram%C4%B1%2C%C3%B6nceden%20olu%C5%9Fmu%C5%9F,s%C3%B6ylemsel%20konum%20oldu%C4%9Funu%20iddia%20eder>. Erişim tarih: 21.12.2020
- Güzel, E. (2014). Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve medyanın rolü. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 4(8), 185-199.
- Halıcı, C. (2007). *Gazete haberlerinde kadına yönelik şiddet: Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberleri üzerine bir araştırma*. (doktora tezi) Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Hall, S. (1998). Aspiration and attitude... Reflections on black Britain in the nineties. *New Formations*, 38-46.
- Hall, S. (2003). Open University.(1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*.

- Howard, R. A. (1988). *The Reproduction of Patriarchal Ideological Hegemony in Soap Opera: A Case Study*. Doktora Tezi. Mc Master University. Retrieved from: <http://hdl.handle.net/11375/16221>
- İmançer, D. (2006). Toplumsal Cinsiyet Oluşumuna İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar. *Medya ve Kadın*. (Ed. Dilek İmançer), Ankara: Ebabil Yayınları, 1-22.
- İşkar, E. (2014). *İspanya İle ETA Arasında Yürütülen Terör Müzakerelerinin Yazılı Basında Ele Alınış Biçiminin Söylem Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Karaduman, S. (2017). Eleştirel söylem çözümlemesinin eleştirel haber araştırmalarına katkısı ve sunduğu perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 31-46.
- Köse, H. (2002). “TV Haberciliğinde Söylemin Oluşumu ve Medyatik Söylem”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. Cilt 1, 379-401.
- Köseoğlu, M. (2018). Kadına Yönelik Şiddette Sosyalleşme Süreci ve Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Etkisinin Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(42 Kadın Çalışmaları Özel Sayısı), 77-96
- KSGM (1995), Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu,
- KSGM, (2008), *Politika Dökümanı Kadın ve Medya Ulusal Eylem Planı*. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Larson, S. G. (2006). *Media & minorities: The politics of race in news and entertainment*. Rowman & Littlefield.
- Marshall, M. G., & Ramsey, D. (1999). Gender empowerment and the willingness of states to use force. *Unpublished research paper, Center for Systemic Peace*. Available at <http://www.members.aol.com/CSPmngm>.
- Meltem, A. (2015). Radikal feminizm: “kişisel olan politiktir” söyleminde aile. *The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies*, 1(2).
- Mora, N. (2011). *Medya çalışmaları medya pedagojisi ve küresel iletişim*. Nobel Yayın.
- Oakley, A. (1985). Sex, Gender and Society (1972). *Londres Temple Smith*.
- Odorume, A. (2012). Historiography of the Print Media: A global-cum-Nigerian Perspective. *Mgbakoigba: Journal of African Studies*, 1.

- O'Farrell, C. (2006). Foucault and postmodernism. *Sydney Papers, The*, 18(3/4), 182-194.
- O'Neale, R. J. (1978). Court Ordered Psychiatric Examination of a Rape Victim in a Criminal Rape Prosecution-Or How Many Times Must a Woman Be Raped. *Santa Clara L. Rev.*, 18, 119.
- Onur İ, Koyuncu L., (2004). Hegemonik' erkekliğin görünmeyen yüzü: Sosyalleşme sürecinde erkeklik oluşumları ve krizleri üzerine düşünceler, *Toplum ve Bilim*, (101) 31-50.
- Özçatal, E. Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 21-39.
- Özen, Ö , Kartelli, F . (2017). Türkiye'de Yayın Yapan Çocuk Kanallarında Yayımlanan Çizgi Filmlerdeki Şiddet Olgusunun Analizi . *Marmara İletişim Dergisi* , (27) , 81-93 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruid/issue/30526/330808>
- Real, T. (2004). *Erkekler ağlamaz. çev. Zerrin Koltukçuoğlu*. İstanbul: Kuraldışı Yayınları
- Robinson, G. J. (1978). Women, media access and social control. *Women and the News*, 87-108.
- Saktanber, A. N. (1995). Women in the Media in Turkey: the Free Available Women or the Good Wife and Selfless Mother. *Women in modern Turkish society*.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları, Editörler Lerzan Gültekin, Gül Güneş, Ceylan Ertung, Aslı Şimşek, Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara*, 27-32.
- Sarup, M. (2010). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm-Eleştirel Bir Giriş*. Kırk Gece Yayınları: İstanbul.
- Siever LJ. Neurobiology of Aggression and Violence, *American Journal of Psychiatry* (April 2008): Vol. 165, No. 4, 429-42.
- Soothill, K., Peelo, M., Francis, B., Pearson, J., & Ackerley, E. (2002). Homicide and the media: identifying the top cases in The Times. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 41(5), 401-421.

- Sorenson, S. B., Manz, J. G., & Berk, R. A. (1998). News media coverage and the epidemiology of homicide. *American journal of public health*, 88(10), 1510-1514.
- Söğüt, F. (2019). Yeni Medya Ve Temsil: İnternet Gazeteciliğinde Cinsiyet Kimliklerinin Sunumu. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31), 212-231.
- Subaşı, S. T. (2018). Stuart Hall ve Gramsci Etkisi. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 487-502.
- Tanrıöver, H. U. (2013). Medyada Şiddet ve Cinsiyetçilik, Erkek Şiddeti. *Erkek Şiddeti, Görünürlük ve Medya Konferansı. İstanbul: İsveç Araştırma Enstitüsü*, 1, 54-69.
- Tekeli, E. S. (2016). Kadın cinayetlerinin haberleştirilmesi bağlamında medya etiğini yeniden tartışmak: Habertürk gazetesi örneği. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 129-142.
- Thogmartin, C. (1994). "The Language of News Media by Allan Bell", *Language*. 70(3), Ocak, Linguistic Society of America.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan holdinglere Türk basın tarihi*. Remzi Kitabevi.
- Tuzcu, H. (2021). *Türkiye’de 2017 Anayasa değişikliği referandum kararı öncesi yazılı basında rıza üretimi*. (Doktora Tezi) Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC). (2016). *Kadın ve medya: Toplumsal cinsiyet eşitlikçi haber kılavuzu*. İstanbul: Akademi Yayınları.
- van Dijk, T. A. (1998). *Ideology A Multidisciplinary Approach*. SAGE Publications: Londra.
- Van Dijk, T. A. (2005). Discourse analysis as ideology analysis. In *Language & peace* (41-58). Routledge.
- van Dijk, T.A. (1988). News as discourse. *Lawrence ErlbaumAssociates*. Hillsdale, NJ
- Volavka J. (2010) Violent Behavior in Mental Illness: The Role of Substance Abuse," *Journal of the American Medical Association* Vol. 304, No. 5, 563–64.
- Walby, S. (1990), *Theorizing Patriarchy*, First Edition, Basil Blackwell. USA
- Weedon, C. (1999). *Feminism, theory, and the politics of difference*. Oxford, UK: Blackwell Publishers.

- Willis, E. (1984). Radical feminism and feminist radicalism. *Social text*, (9/10), 91-118.
- World Population Review. (2020). World Population by Country
<http://worldpopulationreview.com/countries/nigeria/>
- Xie, Q. (2018). " Critical Discourse Analysis of News Discourse", *Theory and Practice in Language Studies*. Cilt: 8, Sayı: 4, Nisan, 399-403.
- Yahaya, I. Y. (1988). *Hausa a rubuce: tarihin rubuce rubuce cikin Hausa*. Kamfanin Buga Littattafai Na Nigeria Ta Arewa.
- Yetkin, B. (2011). Haber Söyleminde Egemen İdeolojinin Yeniden Üretimi: Magazinleşme Bağlamında Bir Analiz. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 33, 27-60.